

Jalostuksen tavoiteohjelma

Suomenlapinkoira

2016-2019

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa 04.10.2014
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 16.06.2015

Sisällys

1. YHTEENVETO	4
2. RODUN TAUSTA	5
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	6
4. RODUN NYKYTILANNE	8
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja.....	8
4.1.1 Rekisteröinnit Suomessa	9
4.1.2 Jalostuspohja.....	11
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	15
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	16
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	16
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	16
4.2.2 Jakautuminen näyttely-/ käyttö-/tms. -linjoihin	17
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	17
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	17
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	23
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	27
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	27
4.3. Terveys ja lisääntyminen.....	28
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet	28
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet	33
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	43
4.3.4 Lisääntyminen	45
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet.....	46
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä.....	46
4.4. Ulkomuoto	47
4.4.1 Rotumääritelmä	47
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset	49
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA.....	50
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso.....	50
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen.....	59

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	60
6.1 Jalostuksen tavoitteet	60
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	61
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	65
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	66
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta.....	68
7. LÄHTEET	69
8. LIITTEET	69
Liite: Lapinporokoiran ja suomenlapinkoiran rotuunottokäytäntö	70
Liite: Suomenlapinkoiran PEVISA-ohjelma.....	71
Liite: Kauppakirjan liite	72
Liite: Vuosittaiset luonnetestitulokset	74
Liite: Suomenlapinkoiran rotumääritelmä.....	85

1. YHTEENVETO

Jalostuksen tavoiteohjelma (JTO) on kuvaus rodusta: sen taustasta, nykytilanteesta ja visio tulevaisuudesta. Se tarjoaa kasvattajille, harrastajille ja kaikille rodusta kiinnostuneille totuudenmukaista tietoa rodun ulkomuodon, luonteen ja terveyden kehityksestä. Se antaa neuvoa ja ohjeita, mihin rodun jalostuksessa tulisi pyrkiä ja millä tavoin tavoite voitaisiin saavuttaa. Tavoiteohjelman tunteminen ja sisäistäminen on ensiarvoisen tärkeää jokaiselle kasvattajalle, mutta myös harrastajille. Tavoiteohjelma on tarkoitettu ensisijaisesti kasvattajille ohjenuoraksi – sitä noudattamalla kasvattaja tietää toimivansa rodun hyväksi. Suomenlapinkoiran jalostuksen tavoiteohjelma antaa kuvan rodun menneisyydestä sekä tekee katsauksen tämän hetken populaation tilanteeseen niin luonteen ja käyttöominaisuuksien, kuin ulkomuodon, rakenteen ja terveyden osalta. Tulevaisuuden tavoite on populaation elinvoiman säilyttäminen.

Suomenlapinkoira on alkukantainen rotu ja perusrakenteeltaan normaali koira, jossa tulee säilyttää elinvoimaisuus ja yleinen hyvä terveys. Suomenlapinkoiran tulee olla älykäs, rohkea, rauhallinen ja oppimishaluinen, ystävällinen ja uskollinen. Lappalaisrotujen jalostuksesta ovat aiemmin vastanneet poromiehet. Heille tärkeintä oli koiran kyky selviytyä työtehtävässään poropaimenena. Koirien tuli kyetä paimentamaan isojakin porotokkia ja joskus jopa puolustamaan niitä susilta, joten koirista täytyi löytyä myös kovuutta tähän tehtävään. Ulkonäkö ei sinänsä ollut oleellinen, mutta monet uskoivat tiettyjen ulkonäköpiirteiden liittyvän hyviin käyttöominaisuuksiin. Pohjoisen ankarat olot sekä rasittava työ asettivat tiettyjä vaatimuksia koirien fyysisille ominaisuuksille, koska vain rakenteeltaan kestävä koirat selvisivät työssä. Koirien karvapeite tuli olla riittävän suojaava kylmyyttä, kosteutta sekä sääskiä vastaan. Rotumääritelmä on pidetty jokseenkin väljänä. Rotu on säilynyt ihastuttavan monimuotoisena, vaikka tyyppi onkin yhtenäistynyt niin, että koirayksilöt useimmiten tunnistaa samaan rotuun kuuluvaksi. Rodun rikkaus on siinä, että kahta samanlaista suomenlapinkoira ei ole olemassa. Näin on hyvä olla jatkossakin.

Suomenlapinkoirat ovat yleensä hyviä synnyttämään; keinosiemennykset ja keisarileikkaukset ovat hyvin harvinaisia. Erinomaista kykyä lisääntyä luonnollisesti tulisi vaalia myös tulevaisuudessa. Tyyppi on kokoa tärkeämpi ja rodussa on runsaasti kokovaihtelua. Suomenlapinkoiran koko ei saa pienentyä, jotta käyttöominaisuudet eivät kärsi. Siitokseen käytetyillä koirilla tulisi koosta huolimatta olla selvä sukupuolileima.

Jalostuksellisiin haasteisiin kuuluu miten saada ns. kotikoiria terveystarkastuksiin ja sitä kautta jalostukseen. Nykypäivänä käytettyjen urosten osuus on liian pieni. Tavoitteena on saada jalostukseen käytettyjen urosten määrä kasvuun. Rotu on määrällisesti iso ja sen jalostuspohja tulisi olla nykyistä laajempi. Paras tapa säilyttää perinnöllistä vaihtelua ja estää perinnöllisten sairauksien kasaantuminen on välttää yksittäisen yksilön runsasta jalostuskäyttöä. Tavoitteisiin kuuluu välttää liiallista nuorten urosten käyttöä, sillä niillä harvoin on terveyden osalta jälkeläisnäyttöä.

Rodussa ei voida turvautua vierassukuisiin tuonteihin, koska suurin osa pohjoismaisista koirista on Suomessa syntyneiden koirien jälkeläisiä. Kotimaassa oleva koiramateriaali on otettava käyttöön entistä laajemmin. Suomenlapinkoiran rekisteri on avoin, joten pohjoisen rekisteröimättömiä työkoiria voidaan edelleen ottaa rekisteriin. Jalostustavoitteena on geenipohjan laajentaminen siten, että huomioidaan siitokseen käytettävien urosten sukulaissuhteet ja kiinnitetään huomiota siihen, ettei hukataisi vähän käytettyjä sukuja. Narttujen osalta on kiinnitettävä huomiota erisukuisten yksilöiden laajempaan käyttöön ja rajoitettava eniten käytettyjen urosten suosimista.

Jalostusurosten osalta tärkein suositus on, että niille suositellaan rajaksi 80 jälkeläistä koko elinikään. Enemmän huomiota tulisi kiinnittää vähän käytettyihin sukuihin, joita tulisi saada nykyistä enemmän jalostuskäyttöön.

Suomenlapinkoirasta on tullut suosittu seura- ja harrastuskoira. Porojen paimennus on vaihtunut mm. tokoon ja agilityyn. Lapinkoirilla on ollut palveluskoiraoikeudet vuodesta 1997. Suomenlapinkoiria on nykyäänkin alkuperäisessä tehtävässään porotiloilla sekä paimenkoirina lammas- ja nautatiloilla. Jalostukseen tulisi edelleenkin vaalia paimenkoiralta vaadittavia ominaisuuksia. Ulkomuodon suhteen rodun tyyppi on yhtenäistynyt ja rodun tulevaisuus vaikuttaa tällä hetkellä hyvältä.

2. RODUN TAUSTA

Lähtökohtana suomenlapinkoiran siirtymiselle kennelmaailman rotujen joukkoon voidaan pitää saamelaiden Fennoskandiassa ja Venäjän pohjoisten kansojen jo vuosisatoja, jopa tuhansia vuosia käyttämiä koiratyyppejä. Saamelaiskulttuuria käsittelevissä kirjoituksissa perinteinen lappalainen koira mainitaan yleensä paimentavana koirana. Koira tarvittiin paimennukseen sekä porotokkien vartiointiin ja liikutteluun. Tunturisaamelaisesta poronhoidosta ja paimennukseen käytetyistä koirista Enontekiön kunnan alueella ennen toista maailmansotaa saa hyvän käsityksen esim. eläinlääkäri Yrjö Kokon kirjasta ”Neljän tuulen tie”. Kirjassa on lukuisia mainintoja ihmisen ja koiran yhteiselosta sekä paimenkoiran luonteista ja toimintatavoista. Kirjassa Kokko kuvaa ns. vanhan Lapin elämän murrosta ja katoamista.

Suomenlapinkoiran kennelhistoria on nuori, mutta koira itsessään on ikivanha. Ensimmäisessä Suomessa pidetyssä koiranäyttelyssä vuonna 1892 esitettiin Lapista tuotuja koiria lappalaisina paimenkoirina.

Suomenlapinkoiran, lapinporokoiran ja ruotsinlapinkoiran juuret poronpaimentajina ovat pitkälti yhteiset; suomenlapinkoira erotettiin lapinporokoirasta 1960-luvun lopulla ja ruotsinlapinkoira virallistettiin jo 1940-luvulla. Näiden koirien perusteella Suomen Kennelklubi hyväksyi lapinpaimenkoiran ensimmäiset rotumerkit vuonna 1945. Nimi muutettiin lapinkoiraksi vuonna 1967. Rodun tyyppi ja rotokuva alkoivat selkiytyä 1970-luvulla ja rotumääritelmää on täsmennetty useita kertoja. Rodun nimi muutettiin edelleen suomenlapinkoiraksi vuonna 1993. Rotokuva on vakiintunut nopeasti, ja nykyisin rotu on erittäin suosittu pääasiassa koti- ja harrastuskoirana koko Suomessa.

Suomenlapinkoiran ensimmäinen rotumääritelmä on vuodelta 1945, jolloin suomenlapinkoirat olivat nykykäsityksen mukaan suuria, kapea- ja pitkäpäisiä ja vaihtelevakarvaisia. Rotunimi oli tuolloin lapinpaimenkoira. Rodun kanta muodostui alun perin muutamasta Lapista tuodusta koirasta; mukaan sekoitettiin myöhemmin aitoja porokoiria, osin sellaisia joista tuli joko lapinporokoiran tai suomenlapinkoiran kantakoiria. Valtaosa näistä lapinpaimenkoirista oli kennelnimettömiä. Tärkein rotua kasvattanut kennel oli Kukonharjun kennel. Lapinporokoiria sai oman rekisterinsä vuonna 1967 ja toisentyypiset lappalaiskoirat valtasivat lapinkoiraksi uudelleen nimettyjen lapinpaimenkoiran rekisterin. Vanha kukonharjulainen kanta alkoi hävitä.

Lapinpaimenkoiran nimi muutettiin vuonna 1967 lapinkoiraksi ja vuonna 1971 lapinkoiran rekisteri avattiin pitkäkarvaiselle porokoiralle. Näin alkoi uusi vaihe lapinkoiran kasvatuksessa. Lapista löydettiin 1970-luvulla suhteellisen voimakaslustoisia, lyhyt- ja leveäpäisiä koiria, joiden karvapeite oli pysty ja karkeaa. Tämä Lapista tuotu uusi lapinkoira-aines ymmärrettiin oikeaksi tyyppiksi. Rodun tyyppi ja rotokuva alkoivat selkiytyä ja uusi rotumääritelmä vahvistettiin vuonna 1975. Koko pieneni ja on pienentynyt sen jälkeen vielä lisää. Rodun nimi muutettiin lapinkoirasta suomenlapinkoiraksi vuonna 1993. Nykyinen rotumääritelmä on hyväksytty vuonna 2013.

Rotu on alun perin poronhoitotyössä käytetty paimen- ja vahtikoira; nykyisin myös suosittu seurakoira. Suomenlapinkoiran kennelhistoriaan liittyy monenlaisia yksittäisiä tapahtumia ja erilaisia mielipiteitä. Yksi tällainen on Paimensukuisen lapinkoiran seuran perustaminen 1980-luvun alussa Helsingissä. Koiramäärän kehitys rekisteröinneissä vuosina 1980–1990 oli 182-664 välillä, 1990–2000 koirien rekisteröinti jatkoi nousuaan olemalla 514-863 välillä. 2000–2010 tapahtui suurempi kasvu rekisteröinneissä ja suomenlapinkoiria rekisteröitiin 754-1374 koiraa, 2010–2013 rekisteröinti jatkui edelleen nousuna ja suomenlapinkoiria rekisteröitiin 1096-1325.

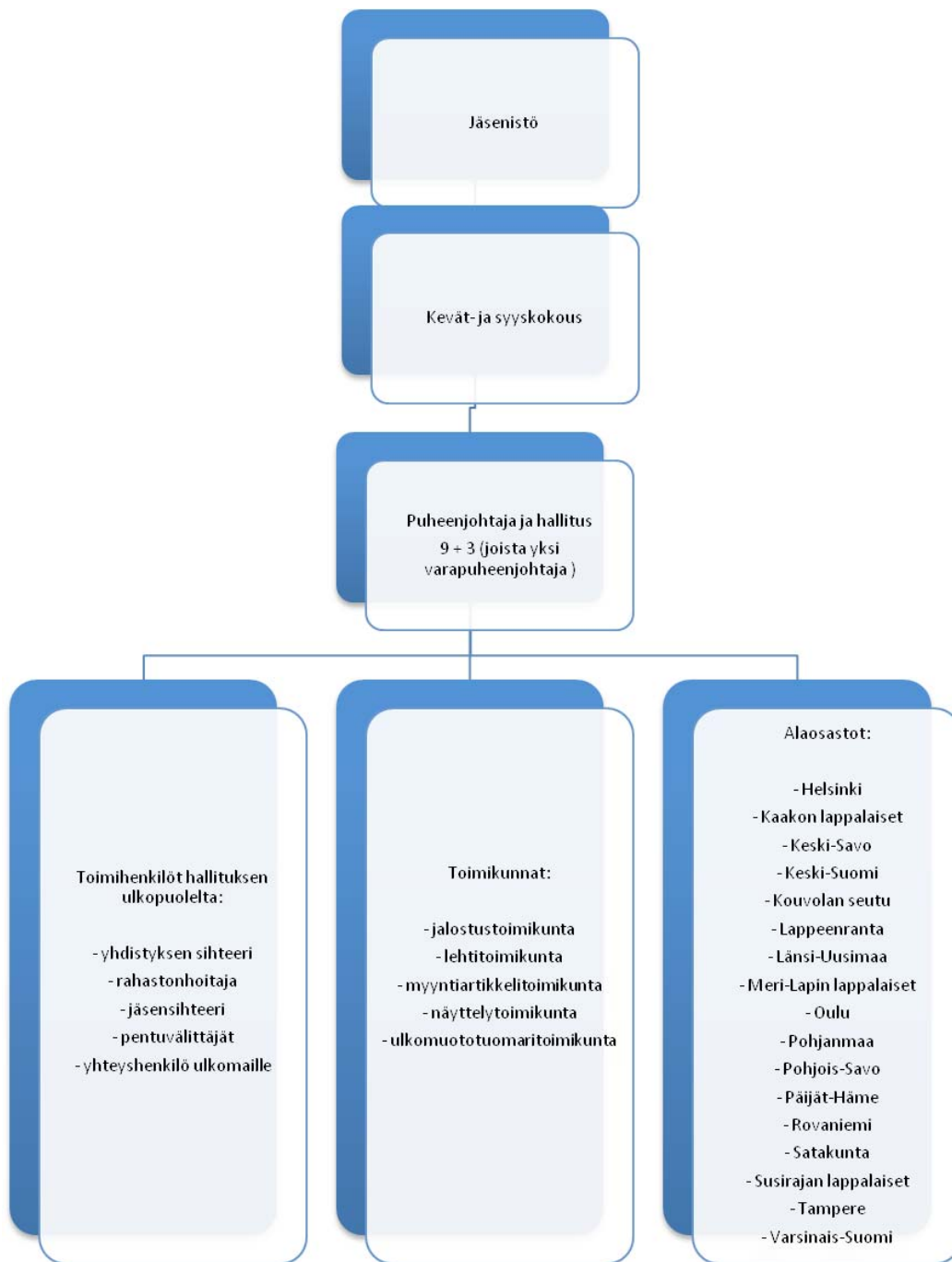
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Suomen Lapinkoirayhdistys perustettiin vuonna 1970. Yhdistys kuului vuoteen 1980 asti Suomen Seurakoirajärjestön alaisuuteen ja vuodesta 1980 rotua harrastavana yhdistyksenä Suomen Pystykorvajärjestöön.

Vuonna 1993 yhdistyksen nimi muuttui Lappalaiskoirat ry:ksi ja suomenlapinkoiran lisäksi yhdistyksen alaisuuteen tulivat ruotsinlapinkoira sekä lapinporokoira koeajalla. Vuonna 1998 Lappalaiskoirat ry hyväksyttiin rotujärjestöksi ja sen alaisuuteen rodut lapinporokoira, ruotsinlapinkoira ja suomenlapinkoira.

Viime vuosina suomenlapinkoirasta on tullut yksi suosituimmista koiraroduistamme. Tämä asettaa rotujärjestölle yhä kasvavia haasteita. Vuonna 2004 rekisteröitiin 1143 suomenlapinkoiraa ja siitä eteenpäin rekisteröinnit ovat ylittäneet tuhannen yksilön rajan joka vuosi. Rekisteröintien huippuvuosi 1384 rekisteröinnillä oli vuosi 2008, jolloin rotu oli rekisteröintien perusteella Suomen viidenneksi suosituin koirarotu. Kymmenen suosituimman rodun joukossa suomenlapinkoira on ollut vuodesta 1999 lähtien. Vuonna 2013 rekisteröitiin 1096 pentua ja rotu oli kuudenneksi suosituin.

Lappalaiskoirat ry:n organisaatiokaavio

Rotujärjestön jäsenmäärä ja sen kehitys

Lappalaishenkilöt ry:n jäsenmäärä on noussut tasaisesti vuosittain. Vuoden 2014 alussa Lappalaishenkilöt ry:n jäsenmäärä oli 4773. Lappalaishenkilöt ry:n alaisuudessa toimii alaosastoja, jotka omalta osaltaan tekevät rotua tunnetuksi.

Lappalaishenkilöt ry julkaisee neljästi vuodessa ilmestyvää Lapinkoira-lehteä, josta löytyy mm. sekä rotukohtaisia että yleisesti koiria koskevia artikkeleja ja haastatteluja, harrastustuloksia ja jalostukseen liittyvää asiaa. Lisäksi yhdistys julkaisee vuosittain ilmestyvää vuosikirjaa, joka sisältää mm. näyttelyarvostelut sekä omistajatiedot. Yhdistyksellä on oma pentuvälitys. Lapinkoira-aapinen on yksi

myytävistä tuotteista monien muiden tuotteiden ohella. Yhdistyksellä on myös omat kotisivut osoitteessa www.lappalaiskoirat.fi.

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Suomenlapinkoiran jalostustoimintaa ohjaa Lappalaiskoirat ry:n hallituksen nimittämä jalostustoimikunta. Hallitus nimittää vuosittain jalostustoimikunnan jäsenet järjestäytymiskokouksessaan. Tällä hetkellä jalostustoimikunnan jäseniä on kymmenen, joista viisi toimii suomenlapinkoiran jalostusneuvoina.

Jalostustoimikunnan tehtävänä on seurata PEVISA-ohjelman toteutumista, antaa jalostusneuvontaa ja käsitellä urossuosituksia, kerätä, tilastoida ja julkaista suomenlapinkoiran terveyteen liittyvää tietoa mm. Lapinkoira-lehdessä sekä yhdistyksen kotisivuilla. Jalostustoimikunta seuraa rodussa todettujen sairauksien ja vikojen esiintyvyyttä ja tiedottaa niistä. Jalostustoimikunta järjestää myös erilaisia jalostusaiheisia tapahtumia kuten kasvattajapäivät ja osallistuu kotimaisten rotujen vuosittaisille Jalostuspäiville Kuopiossa. Lisäksi jalostustoimikunta tekee jalostustarkastuksia sekä rotuunottoesityksiä Suomen Kennelliitolle.

Jalostustoimikunta julkaisee uusille pennunomistajille suunnattua Lapinkoira-aapista. Jalostustoimikunnan tehtävä on ensisijaisesti antaa tietoa ja neuvontaa kasvattajille. Vastuu päätöksistä ja yhdistelmien suunnittelusta on kuitenkin aina kasvattajalla.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geenimuotojen (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuuniteuteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinnistä.

MMT Katariina Mäki 5.8.2013

Suomenlapinkoirista 100 koira oli mukana Kennelliiton tilaamassa kotimaisten rotujen monimuotoisuustutkimuksessa. Tulosten perusteella suomenlapinkoirat yhdessä lapinporokoirien kanssa olivat tutkimuksen mukaan monimuotoisimpia verrattuna muihin mukana olleisiin rotuihin. Koirien yksittäiset tiedot saatiin rotujärjestölle, mutta niiden analysointi osoittautui vaikeaksi. MyDogDNA-pilottiversiossa oli mukana noin 100 koira, mutta vain vähemmistö passin saaneista on lähettänyt tiedot jalostustoimikunnalle. Tieto on tullut Pompen taudin testituloksen vuoksi ja muihin vakaviin sairauksiin ei passissa oteta kantaa.

Rodun monimuotoisuus pyritään säilyttämään mahdollisimman hyvänä.

4.1.1 Rekisteröinnit Suomessa

Taulukko 1. Vuositalasto – rekisteröinnit (Koiranet 11.3.2014)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Pennut (kotimaiset)	1141	1237	1143	1271	1365	103	1110	1322	1152	1091
Tuonnit	2	7	7	4	9	6	9	3	3	5
Rekisteröinnit yhteensä	1143	1244	1150	1275	1374	1045	1119	1325	1155	1096
Pentueet	229	239	225	247	267	214	222	253	229	215
Pentuekoko	5	5,2	5,1	5,1	5,1	4,9	5	5,2	5	5,1
Kasvattajat	132	145	144	152	169	143	150	174	154	143
Jalostukseen käytetyt eri urokset:										
- kaikki	155	162	159	176	169	150	151	164	151	155
- kotimaiset	150	162	159	174	165	146	147	161	148	149
- tuonnit	5	0	0	1	4	2	3	2	3	4
- ulkomaiset	0	0	0	1	0	2	1	1	0	2
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 6 kk	4 v 6 kk	4 v 4 kk	4 v 7 kk	4 v 2 kk	4 v 9 kk	4 v 7 kk	4 v 8 kk	4 v 11 kk	5 v
Jalostukseen käytetyt eri nartut:										
- kaikki	229	237	223	244	262	210	216	248	224	211
- kotimaiset	226	235	222	242	257	208	213	245	221	208

- tuonnit	3	2	1	2	5	2	3	3	3	3
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 7 kk	3 v 10 kk	3 v 7 kk	3 v 9 kk	3 v 9 kk	4 v 9 kk	4 v 7 kk	3 v 10 kk	4 v 11 kk	4 v
Isoisät	187	207	214	253	237	217	219	247	234	228
Isoäidit	257	275	273	324	298	274	274	304	275	280
Sukusiitosprosentti	4,35 %	4,10 %	3,73 %	3,82 %	3,74 %	3,26 %	3,43 %	3,29 %	2,98 %	3,04 %

Rekisteröintimäärät Suomessa ovat pysyneet vuosikymmenen ajan melko tasaisena. Korkein määrä oli vuonna 2008 ja alhaisin vuonna 2009. Rotu on ollut jo vuosia kymmenen suosituimman rodun joukossa. Rodun kasvattajien määrä on kasvanut ja suurin osa kasvattajista hakee kennelnimen.

Tuontikoirien rekisteröinti on tarkastelujaksolla ollut vuosittain alle kymmenen koiraa.

Urosten keskimääräinen jalostuskäytön ikä on pysynyt 4-5 vuoden välillä. Nartuilla voidaan havaita hienoista jalostuskäytön iän kasvua vuosina 2009, 2010 ja 2012.

Tietoa sukusiitoksesta (MMT Katariina Mäki 5.8.2013)

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat keskenään serkukset tai sitä läheisemmät sukulaiset. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esilletuloon. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Sukusiitos vähentää heterotsygoottisia geenipareja

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %. Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitettynä eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosityhdistelmiä ei ole.

Haitat alkavat näkyä kun sukusiitosaste ylittää 10 %

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen hättävää vaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä. Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa

mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen samalla sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän - viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

Rodun vuosittainen sukusiitosaste on pysynyt reilusti alle 6,25 %. Sukusiitosprosentissa voidaan havaita hienoista laskua tarkastelujakson kahden ensimmäisen vuoden (2004 ja 2005) jälkeen.

4.1.2 Jalostuspohja

Taulukko 2. Jalostuspohja (Koiranet 11.3.2014)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Per vuosi:										
Pentueet	229	239	225	247	267	214	222	253	229	215
Jalostukseen käytetyt eri urokset	155	162	159	176	169	150	151	164	151	155
Jalostukseen käytetyt eri nartut	229	237	223	244	262	210	216	248	224	211
Isät/emät	0,68	0,68	0,71	0,72	0,65	0,71	0,7	0,66	0,67	0,73
Tehollinen populaatio	263	274	262	288	295	247	252	282	257	251
	57 %	57 %	58 %	58 %	55 %	58 %	57 %	56 %	56 %	58 %
Uroksista käytetty jalostukseen	13 %	13 %	13 %	10 %	9 %	10 %	6 %	3 %	1 %	0 %
Nartuista käytetty jalostukseen	28 %	24 %	20 %	22 %	24 %	17 %	17 %	5 %	0 %	0 %
Per sukupolvi (neljä vuotta):										
Pentueet	764	848	888	940	978	953	950	956	918	919
Jalostukseen käytetyt eri urokset	331	375	394	425	451	441	434	419	407	418
Jalostukseen käytetyt eri nartut	544	593	629	669	722	702	695	713	681	681
Isät/emät	0,61	0,63	0,63	0,64	0,62	0,63	0,62	0,59	0,6	0,61
Tehollinen populaatio	597	700	700	749	802	782	772	770	742	751
	39 %	39 %	39 %	40 %	41 %	41 %	41 %	40 %	40 %	41 %

Uroksista käytetty jalostukseen	16 %	15 %	14 %	12 %	11 %	10 %	9 %	7 %	5 %	2 %
Nartuista käytetty jalostukseen	30 %	28 %	25 %	23 %	22 %	21 %	20 %	16 %	10 %	6 %

Tehollinen populaatio (MMT Katariina Mäki 31.10.2013)

Mitä suurempi rodun tehollinen populaatiokoko on, sitä paremmin perinnöllinen vaihtelu säilyy rodussa. Pieni tehollinen koko tarkoittaa nopeaa sukusiitoksen lisääntymistä. Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun [perinnöllisestä monimuotoisuudesta](#). Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Laskelmat tehdään sukupolvea kohden

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä käytettävää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentakaavaa on hieman muokattu, jotta se huomioisi paremmin jalostuskoirien epätasaiset jälkeläismäärät. Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $Ne = 4 * Nu * Nn / (2 * Nu + Nn)$, jossa

- Nu on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja
- Nn neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä.

Tehollista kokoa voidaan arvioida myös rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla. **Paras tapa säilyttää perinnöllistä vaihtelua ja estää perinnöllisten sairauksien kasaantuminen on välttää yksittäisen yksilön runsasta jalostuskäyttöä.** Jos rodun tehollinen koko on alle 50 - 100, rodusta häviää geenimuotoja niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön geneerä käyttämällä mahdollisimman useaa eri koiraa jalostukseen ja huolehtimalla, että niiden jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

Suomenlapinkoirilla per sukupolvi (4 vuotta) on tehollinen populaatio hivenen nousussa, ollen enimmillään kuitenkin 802. Isät/emät -suhdeluku näyttää pysyvän melko tasaisesti 0,6-0,7 välillä. Isien lukumäärää tulisi kasvattaa, koska se laajentaa jalostuspohjaa, hidastaa geenihävikkiä ja näkyy korkeampana isien ja emien lukumäärän suhteena. Käytettyjen urosten osuus on liian pieni, koska

samoja uroksia käytetään liikaa. Jalostukseen käytettyjen urosten määrää tulee kasvattaa.

Taulukko 3. Jalostukseen 15 runsaimmin käytettyä urosta vuosina 2004-2013 (Koiranet 12.3.2014)

Uros	Synt. vuosi	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentu-eita	Pen-tuja	%-osuus	Kumu-lat. %	Pentu-eita	Pentuja	Pentu-eita	Pentuja
Pompparinniityn Donttu	2005	33	179	1,51 %	2 %	53	281	33	179
Lecibsin Patentti	2006	17	103	0,87 %	2 %	4	30	17	103
Staalon Hervoton	2001	16	101	0,85 %	3 %	53	289	27	168
Lecibsin Harto	2007	17	97	0,83 %	4 %	11	47	17	97
Paukapää Veikko Peikko	1999	16	89	0,75 %	5 %	12	56	20	110
Lecibsin Hukkaputki	2000	17	83	0,70 %	5 %	105	581	25	133
Lecibsin Saarto	2005	17	83	0,70 %	6 %	11	51	17	83
Lecibsin Kuponki	2005	13	79	0,67 %	7 %	6	37	13	79
Lecibsin Simo Salama	2009	13	79	0,67 %	8 %	0	0	13	79
Rahkis Lapin-Loituma	1996	15	78	0,66 %	8 %	82	432	22	117
Lecibsin Sakarias	2006	14	75	0,63 %	9 %	7	41	14	75
Jussi	2002	14	74	0,62 %	9 %	10	64	14	74
Lecibsin Macce	2004	13	71	0,60 %	10 %	30	151	13	71
Terhakan Yömyssy	2007	14	69	0,58 %	11 %	5	30	14	69
Lecibsin Mahti	2001	14	66	0,56 %	11 %	57	321	15	71

162 urosta on tuottanut 50 % ajanjakson rekisteröidyistä koirista.

Tarkasteltuna kymmenen vuoden ajalta suomenlapinkoirien viittätoista käytetyintä jalostusurosta huomataan seuraavaa: listalla on viisi isä-poika -paria sekä yksi isä-kaksi poikaa -pari (kaksi puoliveljestä).

Tilastointiaikana on seitsemällä koiralla yli 80 pentua. Suositusrajana on mainittu 80 pentua/urossa.

Tarkasteltaessa toisen polven pentumääriä nähdään, että kolme koiraa on saanut runsaasti jälkeläisiä. Näillä koirilla on jo ennen tilastointiaikaa syntyneitä jälkeläisiä ja jalostuskäyttö on enää vähäistä tai koiria ei käytetä lainkaan jalostukseen.

Nuorten urosten jalostuskäyttö näyttää lisääntyneen. Useinkaan ei jälkeläisistä ole vielä terveydellistä näyttöä ja uroksen isäkin saattaa olla vielä hyvin nuori. Nuorimpien ikäluokkien uroksia tullaan vielä käyttämään jalostukseen, joten prosenttiluvut kasvavat seuraavien vuosien aikana.

Taulukko 4. Jalostukseen 15 runsaimmin käytettyä narttua vuosina 2004-2013 (Koiranet 12.3.2014)

Narttu	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
	Synt. vuosi	Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
Lumikummun Inari	2006	5	35	0,29 %	6	29	5	35
Ikimuiston Norpan Näköne	2002	4	34	0,29 %	3	13	4	34
Puurattaren Ellette	2004	4	33	0,28 %	5	27	4	33
Zarzadan Qaunokainen	2003	5	32	0,27 %	0	0	5	32
Lumiturpa Oikku	2002	4	32	0,27 %	27	139	4	32
Lecibsin Miuli	2000	4	32	0,27 %	9	58	4	32
Seitavuoren Niegadus	2007	4	31	0,26 %	3	13	4	31
Sydäntalven Kosmos	2002	4	31	0,26 %	3	22	4	31
Pompparinniityn Usma	2002	5	31	0,26 %	5	24	5	31
Lecibsin Aliisa	2003	5	30	0,25 %	11	62	5	30
Heldalan Xsussu	2005	5	30	0,25 %	0	0	5	30
Kastanjan Lapinliekki	2004	5	29	0,24 %	12	61	5	29
Lecibsin Melenie	2004	5	29	0,24 %	0	0	5	29

Narttu	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
	Synt. vuosi	Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
Lumiturpa Micci	2005	4	29	0,24 %	2	8	4	29
Lumiturpa Oikun Hilla	2005	4	29	0,24 %	12	68	4	29

Käytetyimpien jalostusnarttujen listalta löytyy kaksi emä-tytär -paria (Lumiturpa Oikku ja Lumiturpa Oikun Hilla sekä Lecibsin Aliisa ja Kastanjan Lapinliekki).

Kennelliiton nykyisen rekisteriohjeen mukainen pentuemäärä (5 pentuetta/narttu) ei ylitä yhdenkään nartun kohdalla.

Urosten listalla olevia koiria on käytetty myös seuraaville nartuille:

Lecibsin Melenie (isinä Lecibsin Simo Salama ja Pompparinniityn Donttu)

Lecibsin Miuli (isinä Lecibsin Saarto, Pompparinniityn Donttu ja Staalon Hervoton)

Kastanjan Lapinliekki (isinä Lecibsin Mahti kahdessa pentueessa, Lecibsin Kuponki, Pompparinniityn Donttu, Staalon Hervoton)

Pompparinniityn Usma (isänä Paukapää Veikko Peikko kahdessa pentueessa)

Zarzadan Qaunokaisen isä löytyy eniten käytettyjen urosten listalta.

Huolestuttavinta on, että listan usealla nartulla on teetetty uusintayhdistelmiä seuraavasti:

Ikimuiston Norpan Näköne (4 pentuetta), kahdessa pentueessa isänä Mopedimuorin Ehkä Hihitän.

Puurattaren Ellette (4 pentuetta), kahdessa isänä Tuiskuturkin Barbaari.

Sydäntalven Kosmos (4 pentuetta), kahdessa isänä Ikimuiston Muuan Elvis.

Lecibsin Aliisa (5 pentuetta), yhdessä isänä Lecibsin Kuponki (käytetyimpien urosten listalla). Neljä muuta pentuetta, kaikissa isänä Lecibsin Kastanja eli yhdistelmä uusittu kolme kertaa.

Zarzadan Qaunokainen (5 pentuetta), kahdessa isänä Orso-Farm Ökömökö.

Heldalan Xsussu (5 pentuetta), kolmessa isänä Fihtolas Jussa-Jätkä.

Lumiturpa Micci (4 pentuetta), kolmessa isänä Kievraduv'va Uhkku.

Lumiturpa Oikun Hilla (4 pentuetta), kahdessa isänä Lapinpeikon Häntä Heikki.

Jalostustoimikunta ei suosittele uusintayhdistelmiä.

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Taulukko 5. Rekisteröinnit muissa Pohjoismaissa

	2009	2010	2011	2012	2013
Ruotsi	550	586	546	654	581
Norja	147	160	154	180	253
Tanska	110	81	109	84	127
Yht.	807	827	809	918	961

Ensimmäiset viennit tehtiin jo 1970-luvulla. Nykyään esim. Pohjoismaissa yhteensä syntyy lähes 1000 koiraa vuosittain. Hollannissa, Englannissa ja USA:ssa arvellaan olevan muutama sata koiraa. Lukuisissa maissa on lisäksi pienempiä kantoja, jotka ovat voimistumassa. Lisääntynyt sperman vienti helpottaa kaukaisimpien maiden kasvatustoimintaa.

Suuri osa pohjoismaisista koirista on Suomessa syntyneiden koirien jälkeläisiä. Rodussa ei voida turvautua vierassukuisiin tuonteihin, vaan on otettava käyttöön kotimaassa oleva koiramateriaali entistä laajemmin.

4.1.4 Yhteenvedo populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Suomenlapinkoira on määrällisesti iso rotu, jonka jalostuspohjan tulisi olla nykyistä laajempi. On vältettävä yksittäisten urosten liiallista jalostuskäyttöä. Suomenlapinkoiraurokselle suositellaan rajaksi 80 jälkeläistä uroksen elinikänä. Tärkeää on kiinnittää huomiota siihen, että ei hukattaisi vähän käytettyjä sukuja. Pyritään löytämään ns. kotikoirat terveystarkastuksiin ja sitä kautta jalostukseen. Suomenlapinkoiran rekisteri on avoin, joten pohjoisen rekisteröimättömiä työkoiria voidaan ottaa edelleen rekisteriin. 1990-luvun jälkeen rotuun on otettu vain muutama koira. Jalostuspohjaa kaventaa yksittäisten urosten liian runsas jalostuskäyttö, ja hyvin nuorien koirien lisääntynyt käyttö lisää geneettisten riskien esiintuloa. Varsinkin nuoret urokset ehtivät saada paljon jälkeläisiä elämänsä aikana, jolloin suositusraja jälkeläisten suhteen täyttyy nopeasti. Geenipohjaa voidaan laajentaa siten, että huomioidaan siitokseen käytettävien urosten sukulaisuussuhteet ja kiinnitetään huomiota siihen, ettei hukattaisi vähän käytettyjä sukuja. Yli 7-vuotiaita, ennestään käyttämättömiä, kliinisesti terveitä ja oireettomia uroksia on mahdollista käyttää poikkeusluvalla jalostukseen ilman terveystarkastuksia, minkä toivotaan laajentavan jalostuspohjaa. Poikkeuslupaa anotaan Suomen Kennelliitolta. Tarkemmat ohjeet poikkeuslupan anomisesta löytyvät Lappalaiskoirat ry:n nettisivuilta. Narttujen osalta on kiinnitettävä huomiota erisukuisten yksilöiden laajempaan käyttöön ja rajoitettava eniten käytettyjen urosten suosimista. Jalostustoimikunta ei anna suositusta uusintayhdistelmille, joten uusintayhdistelmät tehdään välittämättä suosituksista. Runsaasti jälkeläisiä omaava koira ei välttämättä ole kuitenkaan populaation kannalta erityisen merkittävä, jos sen jälkeläiset jatkavat sukua vain vähän. Toisaalta yksittäisen koiran jälkeläismäärä saattaa olla pieni, mutta sen vaikutus kasvaa jos jälkeläisiä käytetään runsaasti jalostukseen.

Lisääntyvä kasvattajamäärä asettaa haasteita rotujärjestölle, koska opastusta ja neuvontaa tarvitaan paljon. Lisääntynyt sperman vienti ulkomaille on positiivinen asia, mutta spermaa luovuttavien koirien terveystiedot tulisi tarkistaa jalostustoimikunnalta ennen sperman luovutusta. Jälkeläismäärään perustuvaa PEVISA-ohjelmaa ei ole.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Suomenlapinkoiran rotumääritelmässä käyttäytyminen/luonne on määritelty seuraavasti: Suomenlapinkoiran tulee olla älykäs, rohkea, rauhallinen ja oppimishaluinen, ystävällinen ja uskollinen. Näiden luonteenpiirteiden ansiosta suomenlapinkoirasta on tullut suosittu rotu Suomessa. Useimmiten koira ostetaan perheeseen seurakoiraksi. Jokainen koira tulisi kuitenkin peruskouluttaa, jotta se olisi yhteiskuntakelpoinen. Suomenlapinkoiran ominaisiin piirteisiin kuuluvat koulutettavuus ja kontaktihakuisuus. Näitä luonteenpiirteitä hyödyntämällä voi koirastaan kouluttaa kelpo laumanjäsenen. Suomenlapinkoira suhtautuu omistajan läsnä ollessa vieraisiin ihmisiin ystävällisesti. Suomenlapinkoiralla on taipumus vahtia reviiriään ja ilmoittaa haukunnallaan vieraiden tulosta. Tämä pohjautuu rodun alkuperäiseen käyttötarkoitukseen porotokan ja kodan vahtina. Suomenlapinkoiran ei-toivottuja ominaisuuksia, joita joissain määrin esiintyy, ovat lievä hermostuneisuus, arkuus sekä

vihaisuus. Näitä luonteenpiirteitä omaavaa suomenlapinkoira ei saa käyttää jalostukseen. Turha rähjäminen ja haukkuminen eivät ole toivottavia ominaisuuksia.

Suomenlapinkoira on nykyään yleinen perhe- ja seurakoira, joka soveltuu hyvin moneen eri harrastukseen. Suosituimpia harrastusmuotoja ovat nykypäivinä mm. agility sekä toko eli tottelevaisuuskoulutus. Myös palveluskoirakokeissa suomenlapinkoira käy vuosittain muutamia. Näistä lajeista haku ja jälki ovat suosituimmat.

Suomenlapinkoira on nykyisinkin alkuperäisessä tehtävässään porotiloilla sekä paimenkoirina lammas- ja nautatiloilla. Hyvä koira on verraton apu myös nykypäivän porotyössä. Eroja on, koska eri paikoissa tarvitaan eri lailla porojen kanssa toimivaa koira. Koiralta vaaditaan kestävästä rakennetta, säänkestävää karvapeitettä, kestäviä polkuanturoita, sitkeyttä, kuuliaisuutta ja herkkäoppisuutta. Työkoira ei saa olla liian nöyrä edes isäntää/emäntää kohtaan, mutta hyvä yhteydenpito isäntään/emäntään tarvitaan. Jalostuksessa tulee edelleen säilyttää paimenkoiralta vaadittavat ominaisuudet.

4.2.2 Jakautuminen näyttely-/ käyttö-/tms. -linjoihin

Rodussa rekisteröityjä koiria ei ole jaettu eri linjoihin. Suurinta osaa edustaa nykyisin suomenlapinkoirat, joiden kanssa harrastetaan näyttelyitä tai muita edellä mainittuja harrastuksia.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Suomenlapinkoirien luonne- ja käyttöominaisuuksia ei ole sisällytetty PEVISA:an.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Suomenlapinkoiran toimintakyky on kohtuullinen tai pieni. Terävyys on pieni eli koira tarvitsee paljon ärsytystä ennen kuin reagoi aggressiivisesti. Jäljellejäävää hyökkäyshalua ei saa esiintyä. Puolustushalu on kohtuullinen, hillitty tai pieni. Taisteluhalu kohtuullinen tai pieni. Suomenlapinkoiran hermorakenteen pitää olla suhteellisen rauhallinen tai hieman rauhaton, ei hermostunut. Temperamentti on kohtuullisen vilkas. Kovuudeltaan koira on työtehtävää suorittaessaan kohtuullisen kova ja ihmistä kohtaan hieman pehmeä. Koiran tulee olla laukauspeloton.

Luonnetesti

Taulukko 6. Luonnetestatut 2004-2013 syntyneistä (Koiranet 15.3.2014)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
LTE	53	62	53	71	74	47	46	16	0	0
LTE0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
LTE-	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0
yht.	53	62	54	73	74	48	47	16	0	0

Taulukko 7. Luonnetestattujen prosenttiosuus 2004-2013 syntyneistä (Koiranet 15.3.2014)

Vuosi	Syntyneitä	LTE	LTE0	LTE-	%-osuus
2004	1136	53	0	0	4,67 %
2005	1264	62	0	0	4,91 %
2006	1130	53	1	0	4,69 %
2007	1309	71	1	1	5,42 %
2008	1334	74	0	0	5,55 %
2009	1098	47	0	1	4,28 %
2010	1139	46	0	1	4,04 %
2011	1318	16	0	0	1,21 %
2012	1093	0	0	0	0,00 %
2013	1093	0	0	0	0,00 %
Yht.	11914	422	2	3	3,54 %

Taulukko 8. Koirien lukumäärät eri osa-alueittain

Osa-alueet	Koirien lkm +75 pist. tai yli	% +75 pist. tai yli koirista	Koirien lkm alle +75 pist.	% alle +75 pist. koirista
1 Toimintakyky				
+3 erittäin suuri	0		0	
+2 suuri	38	10,70 %	0	
+1 kohtuullinen	218	61,41 %	4	6,67 %
-1 pieni	99	27,89 %	50	83,33 %
-2 riittämätön	0		3	5,00 %
-3 toimintakyvytön	0		0	
ei erittelyä	6	1,69 %	1	1,67 %
2 Terävyys				
+3 kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	83	23,38 %	0	
+2 suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	4	1,13 %	2	3,33 %
+1 pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	268	75,49 %	55	91,67 %
-1 pieni jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	0		0	
-2 kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	0		0	
-3 suuri jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	0		0	
ei erittelyä	6	1,69 %	1	1,67 %
3 Puolustushalu				

+3 kohtuullinen, hillitty	135	38,03 %	6	10,00 %
+2 suuri, hillitty	2	0,56 %	0	
+1 pieni	168	47,32 %	28	46,67 %
-1 haluton	50	14,08 %	23	38,33 %
ei erittelyä	6	1,69 %	1	1,67 %
4 Taisteluhalu				
+3 suuri	16	4,51 %	0	
+2 kohtuullinen	145	40,85 %	7	11,67 %
+1 erittäin suuri	0		1	1,67 %
-1 pieni	170	50,42 %	35	58,33 %
-2 riittämätön	23	6,48 %	13	21,67 %
-3 haluton	1	0,28 %	1	1,67 %
ei erittelyä	6	1,69 %	1	1,67 %
5 Hermorakenne				
+3 rauhallinen	0		0	
+2 suhteellisen rauhallinen	25	7,04 %	0	
+1 hieman rauhaton	330	92,96 %	39	65,00 %
-1 vähän hermostunut	0		16	26,67 %
-2 hermostunut	0		2	3,33 %
ei erittelyä	6	1,69 %	1	1,67 %
6 Temperamentti				
+3 vilkas	121	34,09 %	4	6,67 %
+2 kohtuullisen vilkas	166	46,76 %	35	58,33 %
+1 erittäin vilkas	58	16,34 %	7	11,67 %
-1 häiritsevän vilkas	3	0,85 %	2	3,33 %
-1b, impulsiivinen	3	0,85 %	7	11,67 %
-1c, levoton	2	0,56 %	1	1,67 %
-2 välinpitämätön	2	0,56 %	1	1,67 %
ei erittelyä	6	1,69 %	1	1,67 %
7 Kovuus				
+3 kohtuullisen kova	52	14,65 %	0	
+2 kova	1	0,28 %	0	
+1 hieman pehmeä	274	77,18 %	22	36,67 %
-1 erittäin kova	0		0	
-2 pehmeä	28	7,89 %	35	58,33 %
-3 erittäin pehmeä	0		0	
ei erittelyä	6	1,69 %	1	1,67 %
8 Luoksepäästävyys				
+3 hyväntahtoinen, luokse- päästävä, avoin	311	87,60 %	43	71,67 %
+2 luoksepäästävä, hieman pidättyväinen	2	0,56 %	0	
+2a, erittäin hyväntahtoinen, erittäin luoksepäästävä, avoin	35	9,86 %	10	16,67 %
+2b, hyväntahtoinen, aavistuksen verran pidättyväinen ilman hyökkäyspyrkimyksiä	2	0,56 %	4	6,67 %
+1 mielitelevä	5	1,41 %	0	
ei erittelyä	6	1,69 %	1	1,67 %

9 Laukauspelottomuus				
+++ laukausvarma	211	59,44 %	20	33,33 %
++ laukauskokematon	108	30,42 %	21	35,00 %
+ paukkuärtyisä	7	1,97 %	0	
- laukausaltis	29	8,17 %	10	16,67 %
- - laukausarka	0		6	10,00 %
ei erittelyä	6	1,69 %	1	1,67 %

Kun tarkastellaan suomenlapinkoirien luonnetestien tuloksia, voidaan havaita seuraavaa: yli +75 pisterajan saavutti 361 koiraa (85,5 % testatuista). Alle +75 pistemäärän jäi 61 koiraa (14,5 % testatuista). Suomenlapinkoiran ”ihanteena” voidaan pitää koiraa, jonka yhteispisteet asettuvat 130-160 pisteen välille.

Suurimmalla osalla toimintakyky on kohtuullinen tai pieni, noin kymmenellä prosentilla se on suuri. Lähes kaikki suuren toimintakyvyn omaavat koirat ovat saaneet korkeita yhteispisteitä, hieman alle 200 tai jopa 246. Nuo koirat eivät enää vastaa rodun ”ihannekoiraa”, mutta saattavat toimia työkoirina hyvin. Työkoiran toimintakyvyn tulisi olla kohtuullinen.

Terävyys on pieni tai kohtuullinen, ja mikä parasta, jäljellä jäävää hyökkäyshalua ei esiinny.

Puolustushalu on suurimmalla osalla kohtuullinen, hillitty tai pieni. Seitsemänkymmentäkolme (73) koiraa on haluttomia puolustamaan. Tämä on 17,3 % kaikista luonnetestiin osallistuneista.

Taisteluhalu on suurimmalla osalla kohtuullinen tai pieni, kuudellatoista (16) koiralla suuri ja kahdellakymmenelläkuudella (26) riittämätön. Suuren taisteluhalun omaavat koirat ovat saaneet korkeita yhteispisteitä.

Hermorakenne on kaikilla +75 tai yli pisteen saaneilla rauhallinen tai hieman rauhaton. Hermorakenne näyttää olevan suurimmalla osalla kodallaan. Kuudellatoista (16) koiralla esiintyy lievää hermostuneisuutta. Hermostuneet koirat kuuluvat ryhmään, joka ei ole saavuttanut +75 pisterajaa.

Suomenlapinkoirien luonteessa esiintyy jonkin verran arkuutta ja pelokkuutta narttujen kohdalla. Hallitseva herkkähaukkaisuus on näiden samojen narttujen ongelma. Narttujen edellä mainitut ominaisuudet näkyvät luonnetestissä hermostuneisuutena, impulsiivisuutena, pehmeytinä ja paukkuarkuutena. Koirat eivät ole useimmiten saavuttaneet hyväksytyä pistemäärää.

Temperamentin osalta tuli pisteissä suurin hajonta. Toki suurin osa koirista (345) oli kohtuullisen vilkkaita tai erittäin vilkkaita. Pieni osa oli häiritsevän vilkkaita, impulsiivisia tai levottomia. Temperamentiltaan täysin välinpitämättömiä koiria oli kolme.

Kovuus on suurimmalla osalla kohtuullisen kova tai hieman pehmeä. Pehmeitä koiria on 63, mikä on 14,7 % kaikista luonnetestiin osallistuneista koirista.

Luoksepäästävyudessa ei ole ongelmia ja tämä on hyvä asia. Kuusi koiraa on aavistuksen verran pidättyväisiä ilman hyökkäyspyrkimyksiä.

Laukauspelottomuus on suurimmalla osalla laukausvarma tai laukauskokematon, laukausalttiita koiria on kolmekymmentäyhdeksän (39) ja laukausarkoja kuusi.

MH-luonnekuvaus

MH-luonnekuvaus on tehty vuodesta 2009 lähtien. Kuvauksiin on osallistunut 31 vuosina 2004–2013 syntyntä koiraa (Koiranet 10.3.2014). Vuonna 2013 syntyneitä ei ikänsä puolesta ole vielä voinut

osallistua MH-luonnekuvaukseen.

Taulukko 9. MH-luonnekuvatut 2004-2013 syntyneistä (Koiranet 10.3.2014)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Suoritettu	1	1	1	9	4	7	2	3	0	0
Ohj. kesk.	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0
Yht.	1	1	1	11	4	7	2	3	1	0

Taulukko 10. MH-luonnekuvattujen prosenttiosuus 2004-2013 syntyneistä (Koiranet 10.3.2014)

Vuosi	Syntyneitä	Suoritettu	Ohj. keskeyttänyt	% syntyneistä
2004	1136	1	0	0,09 %
2005	1264	1	0	0,08 %
2006	1130	1	0	0,09 %
2007	1309	9	2	0,84 %
2008	1334	4	0	0,29 %
2009	1098	7	0	0,64 %
2010	1139	2	0	0,18 %
2011	1318	3	0	0,23 %
2012	1093	0	1	0,09 %
2013	1093	0	0	0,00 %
Yht.	11914	28	3	0,26 %

MH-kuvauksessa ei anneta subjektiivista arviota eikä koira saa arvosanaa hyväksyty/hylätty. Mitta-asteikkona käytetään arvosanoja 1-5, jolloin 1 tarkoittaa pienempää aktiveettia ja 5 suurempaa.

Ohjaajan keskeyttämistä koirista yksi on saanut myös luonnetestissä LTE0 ja yksi LTE-.

Taulukko 11. Kaikkien 2004-2012 syntyneiden MH-luonnekuvattujen suoritustulokset

Kuvauksen osa-alueet	Osa-alueiden yhteispisteet	Pisteiden keskiarvo	Koirien lukumäärä pisteittäin				
			5	4	3	2	1
1a Kontakti, tervehtiminen	103	3,62		24	1	1	2
1b Kontakti, yhteistyö	95	3,23		14	11	3	
1c Kontakti, käsittely	73	2,69		3	14	8	3
2a Leikki 1, leikkihalu	81	2,54		7	12	8	1
2b Leikki 1, tarttumisen	65	2,15	1	1	9	12	5

Kuvauksen osa-alueet	Osa-alueiden yhteispisteet	Pisteiden keskiarvo	Koirien lukumäärä pisteittäin				
			5	4	3	2	1
2c Leikki 1, puruote ja taisteluhalu	45	1,54			7	3	18
3a Takaa-ajo 1	61	1,85		5	7	5	11
3a Takaa-ajo 2	58	1,46		5	7	1	15
3b Tarttuminen 1	47	1,54	2	1		8	17
3b Tarttuminen 2	48	1,46	2	2		6	18
4 Aktiviteettitaso	90	2,77	2	7	14	5	
5a Etäleikki, kiinnostus	76	2,69	1	2	15	8	2
5b Etäleikki, uhka/aggressio	33	0,92			2	1	25
5c Etäleikki, uteliaisuus	45	1,85	2	2		3	21
5d Etäleikki, leikkihalu	41	1,54	2			5	21
5e Etäleikki, yhteistyö	37	1,08	1	1	1		25
6a Yllätys, pelko	98	3,31	5	6	15	2	
6b Yllätys, puolustus/aggressio	38	1,15				10	18
6c Yllätys, uteliaisuus	49	1,62	2		1	11	14
6d Yllätys, jäljellejäävä pelko	58	1,92	1	4	6	2	15
6e Yllätys, jäljellejäävä kiinnostus	39	1,31			2	7	19
7a Ääniherkkyys, pelko	97	3,38	5	3	20		
7b Ääniherkkyys, uteliaisuus	59	2,15	1	3	3	12	9
7c Ääniherkkyys, jäljellejäävä pelko	51	1,54	1	4	1	5	17
7d Ääniherkkyys, jäljellejäävä kiinnostus	34	1,31				6	22
8a Aaveet, puolustus/aggressio	44	1,38			2	12	14
8b Aaveet, tarkkaavaisuus	87	2,62	5	6	8	5	4
8c Aaveet, pelko	79	2,31	6	5	4	4	9
8d Aaveet, uteliaisuus	62	2,23	3	2	4	8	11
8e Aaveet, kontaktinotto aaveeseen	84	2,77		18	1		9
9a Leikki 2, leikkihalu	65	2,08		2	11	9	6
9b Leikki 2, tarttuminen	56	1,77		3	7	5	13
10 Ampuminen	61	1,73	6	5	5	4	8

Suurin osa koirista ottaa itse kontaktin tai ainakin hyväksyy sen.

Osa koirista on leikkihaluisia, osa ei leiki mutta osoittaa kiinnostusta. Leikissä esineeseen tarttuminen tai puruote ja taistelutahto tapahtuu harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta viiveellä tai esinettä vain nuuskitaan eikä siihen tartuta.

Molemmissa takaa-ajo osiossa suurin osa ei aloita takaa-ajoa tai aloittaa etenemisen hitaasti.

Tarttuminen on enemmistöllä vaisua, suurin osa ei kiinnostu eikä tartu, nuuskii saalista.

Aktiviteettitaso on lähes kaikilla koirilla tarkkaavaisen rauhallinen ja toiminnot lisääntyvät vähitellen.

Etäleikin osalta enemmistö on kiinnostunut avustajasta ja seuraa tai tarkkailee. Uhka/aggressio -osiossa ei osoiteta uhkauseleitä. Muissa osioissa koirien kiinnostus on vähäistä tai ne eivät saavu avustajan luo.

Yllätys, pelko: Osa koirista pakenee, osa väistää, mutta katsoo haalaria, vain kaksi pysähtyy ja kyykistyy. Puolustus/aggressio on kaikilla koirilla ykköstaro, eli koirat eivät osoita uhkauseleitä ollenkaan tai osoittavat vain yksittäisiä eleitä. Uteliaisuus haalaria kohtaan on vähäistä. Jäljelle jäävää pelkoa tai kiinnostusta ei esiinny yleisesti.

Ääniherkkyys, pelko: Suurin osa väistää kääntämättä katsettaan räminälaitteesta. Uteliaisuus kuitenkin voittaa ja jäljelle jäävää pelkoa ei esiinny eikä räminälaite kiinnosta lähes ketään.

Aaveen kohdalla suurin osa ei osoita uhkauseleitä tai osoittaa vain yksittäisiä elkeitä. Aaveen tarkkaavaisuus jakaa pisteitä laidasta laitaan. Jokin koira tarkkailee aaveita koko ajan ja tai pitää taukoja tarkkailussa. Uteliaisuus herää, kun ohjaaja on ottanut avustajalta hupun pois tai kun ohjaaja puhuu avustajan kanssa. Suurin osa koirista hyväksyy avustajan tarjoaman kontaktin, mutta ei vastaa siihen.

Leikki 2, leikkihalu: Osa koirista leikkii, osa ei leiki, mutta osoittaa kiinnostusta. Enemmistö koirista tarttuu esineeseen viiveellä, osa ei tartu (nuuskii esinettä), osa ei tartu ollenkaan esineeseen.

Ampumisessa on pisteissä kaikki pistevaihtoehdot käytössä. Koirat (4-5 pist.) eivät häiriinny ja ovat sen jälkeen välinpitämättömiä. Osa (3 pist.) kiinnostuu laukauksista, mutta palaa leikkiin. Neljä koira keskeyttää leikin, eikä palaa leikkiin. Kahdeksan koira häiriintyy ja ovat pelokkaita.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Useimmat suomenlapinkoirat omaavat halun paimentaa ja soveltuvat edelleenkin alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa. Niitä on poronhoitoalueella jonkin verran työkäytössä, mutta tarkkaa lukumäärää ei ole tiedossa. Yhteensä noin 500 koira arvellaan olevan erilaisissa tehtävissä porotalouksissa. Tässä luvussa ovat mukana sekä rekisteröidyt että rekisteröimättömät lapinporokoirat ja suomenlapinkoirat.

Suomenlapinkoira on vahti- ja paimenkoira. Paimennustehtävässään koira ei saa osoittaa muihin kuin paimennettaviin kohdistuvaa saalistusviettä. Paimennus on kuitenkin osa metsästyskäyttäytymistä, johon saalistusviettäkin kuuluu. Alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvät ominaisuudet tulee pyrkiä säilyttämään. Koiralta vaaditaan kestävästä rakennetta, säänkestävää karvapeitettä, kestäviä polkuanturoita, sitkeää luonnetta ja kuuliaisuutta. Poroja paimentavan koiran tulee olla herkkäoppinen, mutta ei liian nöyrä edes isäntää/emäntää kohtaan. Vaaditaan omatoimisuutta ja kuitenkin hyvää yhteydenpitoa isäntään/emäntään. Haukun tulee olla kuuluva ja äänen pitää kestää. Pääsääntöisesti koirakanta täyttää edellä mainitut vaatimukset. Epäviralliset poropaimennustestit ja -kilpailut sekä Kennelliiton viralliset paimennuskokeet ovat osoittaneet, että suurimmalta osalta koirista löytyy työkäyttöön tarvittavia ominaisuuksia. Poropaimennustestien ja -kilpailujen tuloksia voi tarkastella Porokoirakerho ry:n kotisivuilta osoitteesta www.porokoirakerho.fi.

Suomenlapinkoira on nykyään yleinen perhe- ja seurakoira, joka soveltuu hyvin moneen eri harrastukseen. Suosituimpia harrastusmuotoja ovat nykypäivinä mm. agility sekä toko eli tottelevaisuuskoulutus. Myös palveluskoirakokeissa suomenlapinkoira käy vuosittain muutamia. Näistä lajeista haku ja jälki ovat suosituimmat.

Taulukko 12. Agility (Koiranet 14.3.2014)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
maxi-III										
maxi-3 E	2 (67%)	6 (86%)	3 (75%)		3 (100%)	1 (50%)				
Yht.	3	7	4	2	3	2	1	0	0	0
midi-III										
midi-3 E	2 (100%)		1 (100%)		1 (100%)			1 (100%)		
Yht.	2	0	1	0	1	0	0	1	0	0
maxi-III										
maxi-3 EH	1 (33%)	1 (14%)	1 (25%)	1 (50%)		1 (50%)	1 (100%)			
Yht.	3	7	4	2	3	2	1	0	0	0
maxi-III										
maxi-3 H				1 (50%)						
Yht.	3	7	4	2	3	2	1	0	0	0
maxi-II										
maxi-2 E	3 (75%)	2 (67%)	1 (50%)	4 (100%)	3 (100%)	3 (100%)	1 (50%)			
Yht.	4	3	2	4	3	3	2	0	0	0
midi-II										
midi-2 E			1 (100%)	2 (100%)	1 (50%)		1 (100%)			
Yht.	0	0	1	2	2	0	1	1	0	0
maxi-II										
maxi-2 EH		1 (33%)								
Yht.	4	3	2	4	3	3	2	0	0	0
midi-II										
midi-2 EH					1 (50%)					
Yht.	0	0	1	2	2	0	1	1	0	0
maxi-II										
maxi-2 H							1 (50%)			

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Yht.	4	3	2	4	3	3	2	0	0	0
maxi-II										
maxi-2 -	1 (25%)		1(50%)							
Yht.	4	3	2	4	3	3	2	0	0	0
midi-II										
midi-2 -								1 (100%)		
Yht.	0	0	1	2	2	0	1	1	0	0
maxi-I										
maxi-1 E	5 (45%)		2 (29%)	4 (67%)	4 (50%)	3 (60%)	2 (50%)	1 (33%)		
Yht.	11	4	7	6	8	5	4	3	0	0
midi-I										
midi-1 E		2 (100%)		1 (100%)	1 (100%)			1 (100%)		
Yht.	1	2	0	1	1	0	0	1	0	0
maxi-I										
maxi-1 EH	2 (18%)	2 (50%)			3 (38%)	1 (20%)				
Yht.	11	4	7	6	8	5	4	3	0	0
maxi-I										
maxi-1 H	1 (9%)		1 (14%)							
Yht.	11	4	7	6	8	5	4	3	0	0
maxi-I										
maxi-1 -	3 (27%)	2 (50%)	3 (43%)	2 (33%)	1 (12%)	1 (20%)	2 (50%)	2 (67%)		
Yht.	11	4	7	6	8	5	4	3	0	0
midi-I										
midi-1 -	1 (100%)									
Yht.	1	2	0	1	1	0	0	1	0	0

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Osall. yht.	22	16	15	15	18	10	8	6	0	0

Taulukko 13. Käyttäytymiskoe (Koiranet 14.3.2014)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
PAKK1	9 (100%)	12 (86%)	10 (91%)	11 (69%)	7 (88%)	3 (100%)	4 (100%)	1 (100%)	1 (50%)	0
PAKK0	0	2 (14%)	1 (9%)	5 (31%)	1 (12%)	0	0	0	1 (50%)	0
PAKK-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yht.	9	14	11	16	8	3	4	1	2	0

Taulukko 14. Tottelevaisuuskoe (Koiranet 14.3.2014)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EVL										
EVL1			1 (100%)							
EVL2	1 (100%)				1 (50%)					
EVL3										
EVL0					1 (50%)					
EVL-										
Yht.	1	0	1	0	2	0	0	0	0	0
VOI										
VOI1			1 (100%)							
VOI2										
VOI3		1 (100%)								
VOI0	1 (100%)			2 (100%)						
VOI-										
Yht.	1	1	1	2	0	0	0	0	0	0
AVO										
AVO1	5 (71%)	4 (80%)	1 (25%)	4 (44%)	7 (88%)	2 (33%)	1 (100%)			
AVO2	1 (14%)	1 (20%)	3 (75%)	3 (33%)	1 (12%)	2 (33%)				
AVO3				2 (22%)		1 (17%)		1 (100%)		
AVO0	1 (14%)					1 (17%)				
AVO-										
Yht.	7	5	4	9	8	6	1	1	0	0
ALO										

ALO1	3 (19%)	8 (36%)	2 (22%)	9 (43%)	5 (62%)	2 (40%)	2 (50%)	5 (83%)	2 (50%)	
ALO2	6 (38%)	3 (14%)	4 (44%)	4 (19%)	1 (12%)	2 (40%)	1 (25%)			
ALO3	5 (31%)	8 (36%)	3 (33%)	6 (29%)			1 (25%)	1 (17%)	2 (50%)	
ALO-	2 (12%)	3 (14%)		2 (10%)	2 (25%)	1 (20%)				
Yht.	16	22	9	21	8	5	4	6	4	0
Osall. yht.	25	28	15	32	18	11	5	7	4	0

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Lappalaiskoirat ry:n nettisivuilla on terveystarkastuslomake, jolla koiran omistaja voi ilmoittaa jalostustoimikunnalle tietoja paitsi koiransa terveydestä, myös mm. ääniherkkyysongelmista sekä lisääntymisvaikeuksista. Jalostustoimikunta tallentaa saamansa tiedot Lappalaiskoirat ry:n jalostustietojärjestelmään. Tiedot julkaistaan yhdistyksen internetsivuilla, mikäli koiran omistaja antaa siihen luvan.

Jalostustoimikunnan tiedossa ei ole yksinoloon liittyviä ongelmia.

Suomenlapinkoiran lisääntymiskäyttäytymisessä ei ole ilmennyt merkittäviä ongelmia. Juoksujen välit ovat säännölliset, vaikkakin juoksujen väli vaihtelee eri yksilöillä neljästä kuukaudesta yhteen vuoteen. Astutukset tapahtuvat enimmäkseen luonnollisesti, keinosiemennystä käytetään vain yksittäistapauksissa. Suomenlapinkoiraemot synnyttävät, imettävät ja muutenkin hoivaavat pentujaan hyvin.

Käyttäytyminen kotona vieraita ja tuttuja koiria tai ihmisiä kohtaan on sosiaalista. Aggressiivisuus on ollut muutamien koirien ongelma. Koiranetin kuolinsyytilastojen mukaan on lopetettu 25 koiraa käytös- tai käyttäytymishäiriöiden takia.

Yhdelletoista (11) suomenlapinkoiralle on tehty merkintä vihaisesta käyttäytymisestä näyttely- ja ulkomuototuomaritoimikunnan (lokakuu 2011 saakka) tai luonnetoimikunnan päätöksellä (lokakuu 2011 alkaen).

Lappalaiskoirien jalostustietojärjestelmässä on 18 narttua joilla on ääniherkkyyttä, lähes kaikilla ukkosta tai ilotulitusraketteja kohtaan. Uroksilla vastaava luku on 11.

Arkaa tai aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostukseen, ja samoin ääniarkuus, joka vaikeuttaa koiran normaalia elämää, on syy karsia koira pois jalostuksesta. Koiran aggressiivisen käyttäytymisen taustalla saattaa olla myös fyysinen sairaus. Esimerkiksi kaihi ja eräät muut silmäsairaudet, epilepsia, kilpirauhasen vajaatoiminta, atopia tai luuston sairaudet saattavat vaikuttaa käyttäytymiseen ja koiran aggressiivisuuteen.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Hermostuneisuus tai arkuus näkyy luonnetestituloksissa. Vaikka ympäristökin vaikuttaa asiaan, on arkuudella voimakas perinnöllinen tausta.

Ärhentely, turha rähjäminen ja haukkuminen eivät ole toivottavia piirteitä. Vihainen käytös, arvaamattomuus ja arkuus (erityisesti ääniarkuus) ovat luonnollisesti niin vakavia asioita, ettei tällaista koiraa saa käyttää jalostukseen.

Käyttäytymisen ja luonteen kehitystä seurataan kyselyjen, luonnetestien ja näyttelykäyttäytymisen avulla. Asiasta informoidaan kasvattajia ja omistajia jatkossakin.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

Suomenlapinkoira on ollut mukana perinnöllisten sairauksien ja vikojen vastustamisohjelmassa (PEVISA) vuodesta 1995 lähtien. Nykyinen PEVISA-ohjelma on voimassa 31.12.2019 asti.

PEVISA-ohjelman mukaan suomenlapinkoiran vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto ja astutushetkellä voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 24 kuukautta vanhempi. Tutkimustulokset eivät vaikuta rekisteröintiin. Yli 7-vuotiaalla uroksella, jolla ei ole aikaisemmin rekisteröityjä jälkeläisiä, voidaan anoa poikkeuslupaa teettää yksi pentue ilman PEVISA-tutkimuksia. Näitä uroksia koskevat poikkeukset hoidetaan Koirarekisteriohjeen mukaisella tapauskohtaisella poikkeuslupamenettelyllä.

Alla esitellään suomenlapinkoirien yleisimmät silmätaudit ja lonkkanivelen kasvuhäiriöt. Sen jälkeen esitellään suomenlapinkoirilla esiintyviä muita sairauksia.

Silmätaudit (ELL Päivi Vanhapelto, ELT Anu Lappalainen)

PRA

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA on löydetty yli 100 rodulla ja näistä ainakin 22:lla mutaatio on voitu paikallistaa. Se voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen. Kliinisten oireiden ilmenemistä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy vääränlaiseen näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua. Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujen surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen. PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin. Kokeellisesti koirille on käytetty geeniterapiaa näköhermosolujen perinnöllisessä sairaudessa, jossa periyttävä geeni on tunnettu. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Verkkokalvon sähköisessä tutkimuksessa (ERG) voidaan havaita muutoksia näköhermosoluissa jo ennen oftalmoskooppisessa tutkimuksessa nähtäviä selviä verkkokalvon rappeutumamuutoksia.

Suomenlapinkoiralla tyypillisin PRA:n muoto on myöhemmällä iällä alkava PRA. Rodun ensimmäisessä joukkosilmätarkastuksessa vuonna 1987 löytyi ensimmäinen PRA:ta sairastava suomenlapinkoira. PRA oli iso ongelma rodussamme aina vuoteen 2006 asti, jolloin saimme käyttöön sairauden tunnistavan kaupallisen prcd-PRA -testin. Vuosina 2006–2007 Lappalaiskoirat ry tuki rahallisesti suomenlapinkoirien prcd-PRA -testausta. Yhdistys suosittelee suomenlapinkoirien omistajia testauttamaan jalostukseen käytettävät koirat. Prcd-PRA -testi mahdollistaa sairauden kantajien käytön jalostukseen terveeksi, ei-

kantajaksi tutkitun partnerin kanssa. Rodulla käytössä oleva testi tunnistaa vain prcd-PRA:n.

Prcd-PRA -testatut

Prcd-PRA -geenitestauksiin on osallistunut vuosina 2004–2013 syntyneitä suomenlapinkoiria 899 kpl. Testattujen perusteella 3122 jälkeläisen tulos on tiedossa. Kaikkiaan on tiedossa 4021 koiran geenistatus, näistä 3668 tervettä, 342 kantajaa ja 11 sairasta. Luvut ovat todellisuudessa suurempia, koska kaikkia geenitestituloksia ei ole ilmoitettu jalostustoimikunnalle.

Testatuista koirista kerätään edelleen tietoa ja kaikkien omistajien odotetaan ilmoittavan testituloksesta. Jalostustoimikunta järjestää joukkotestauksia yhdistyksen tapahtumissa.

Jalostukseen ei saa käyttää sairaaksi testattua tai kantajaa, ellei yhdistelmän toista osapuolta ole testattu terveeksi. Kahta testaamatonta koira ei saa yhdistää.

Suomenlapinkoirilla on todettu myös muita PRA:n muotoja, mutta huomattavasti vähemmän kuin prcd- PRA:ta. Jalostustoimikunnan tiedossa on toisen tyyppin PRA-muotoa alle kymmenen tapausta. Tunteuttoman PRA-tyypin sairasta koira ei saa käyttää jalostukseen.

Katarakta

PERINNÖLLINEN HARMAAKAIHI eli hereditaarinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta. Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu ”opaalinharmaaksi”. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmänsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erityisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomentelmällä. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve. Perinnöllinen katarakta voi esiintyä yhdessä PRA:n kanssa, yleensä PRA:han liittyy kuitenkin ns. toissijainen kaihi.

Suomenlapinkoirille tyyppilliset kataraktan muodot ovat posteriori polaarinen ja kortikaalinen, jotka katsotaan perinnöllisiksi.

Perinnöllistä kataraktaa sairastavaa koira ei saa käyttää jalostukseen.

RD

RD (retinan dysplasia eli verkkokalvon synnynnäinen kehityshäiriö) jaetaan kolmeen muotoon, multifokaaliin (MRD), geografiseen (GRD) ja totaaliseen (TRD). MRD:ssa verkkokalvolla näkyy yksittäisiä poimuja, jotka syntyvät verkkokalvon paikallisen virhekehityksen seurauksena. Poimujen määrä voi vaihdella. MRD ei vaikuta näkökykyyn. GRD:ssa verkkokalvo on väärin kehittynyt laajemmalla alueella, mikä voi vaikuttaa koiran näkökykyyn ja TRD:ssa verkkokalvo on kokonaan irtautunut, mikä aiheuttaa silmän täydellisen sokeuden. MRD-muutokset eivät pahene iän myötä, vaan saattavat pikemminkin osittain hävitä näkyvistä vanhemmiten. GRD:aan saattaa iän myötä liittyä paikallista verkkokalvon rappeumaa muutoksen alueella. Useilla roduilla RD:n on todettu periytyvän väistävällä tavalla. Eri RD -

muotojen välistä geneettistä yhteyttä ei tunneta.

Kahta MRD-diagnoosin saanutta koiraa ei saa yhdistää. GRD- ja TRD-sairaita koiria ei saa käyttää jalostukseen.

PHTVL/PHPV

PHTVL/PHPV (persistent hyperplastic tunica vasculosa lentis/persistent hyperplastic primary vitreous) on kirjainlyhenne sairauksista, joissa linssin ja silmänpohjan välinen sikiöaikainen verisuoniverkosto ei surkastu normaalisti syntymän jälkeen. Löydös jaetaan vakavuudeltaan kuuteen asteeseen, joista aste 6 tarkoittaa sitä, että silmä on sokea. Lievimmässä asteessa (1) näkyy linssin takapinnalla ainoastaan pieniä pigmenttipisteitä, jotka eivät vaikuta näkökykyyn eivätkä muutokset pahene iän myötä. Vakavammissa asteissa muutokset voivat aiheuttaa linssin lisääntyvää samentumista.

Kahta PHTVL/PHPV asteen 1 saanutta koiraa ei saa yhdistää. Asteita 2-6 ei saa käyttää jalostukseen.

PPM

PPM (persistent pupillary membranes) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Vakavimmat asteet, PPM iris-linssi ja iris-cornea, joissa jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, voivat vaikuttaa näkökykyyn.

Kahta PPM iris-iris -diagnoosin saanutta koiraa ei saa yhdistää. Vakavamman PPM-diagnoosin saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Ylimääräiset ripset

DISTICHIASIS/EKTOOPPINEN CILIA (Kennelliitto tallensi aiemmin yhteisellä nimikkeellä cilia aberranta) ylimääräiset ripset, jotka tulevat ulos joko normaalin ripsirivin sisäpuolelta luomen reunasta (distichiasis) tai luomen sisäpinnalta (ektooppinen cilia). Caruncular trichiasis tarkoittaa silmän sisänurkan ihon karvoja, jotka kääntyvät sarveiskalvon sisänurkan päälle ärsyttäen silmää. Luomen reunasta kasvavat ripset voivat kaartua ulospäin normaalien ripsien tavoin tai ne kääntyvät sisäänpäin kohti sarveiskalvoa. Ripset voivat olla pehmeitä tai kovia. Etenkin luomen sisäpinnan läpi suoraan sarveiskalvoa vasten kasvava ripsi voi aiheuttaa sarveiskalvon vaurioitumisen. Tämä ilmenee silmän siristelynä ja ylimääräisenä kyynelvuotona. Silmän sarveiskalvon pinnalla ”uivat”, pehmeät distichiasis-ripset eivät yleensä aiheuta oireita. Oireilevilta koirilta ripsiä voidaan poistaa nyppimällä, jolloin ne kasvavat uudestaan tai poistaa ne pysyvästi polttamalla tai leikkauksella. Vaiva on selvästi periytyvä, mutta periytymismekanismi ei ole tiedossa. Luokitellaan nykyään silmätarkastuksissa lieviin, kohtalaisiin ja vakaviin muotoihin.

Kahta saman diagnoosin saanutta yksilöä ei saa yhdistää.

Taulukko 15. Yhteenveto vuosina 2004-2013 syntyneiden silmätarkastusten osalta (Koiranet 17.3.2014)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Yht.
Syntyneet	1136	1264	1130	1309	1334	1098	1139	1318	1093	1093	11914
Tutkitut	415	420	356	401	445	322	316	298	118	2	3093
Tutkittu %	37 %	33 %	32 %	31 %	33 %	29 %	28 %	23 %	11 %	0 %	

Terveitä	353	362	305	362	392	287	274	270	112	2	2719
Terveitä %	85 %	86 %	86 %	90 %	88 %	89 %	87 %	91 %	95 %	100 %	
PRA	7	3	3	0	0	2	1	0	0	0	15
Posterior polaarinen katarakta	11	15	12	9	8	8	1	5	1	0	70
Kortikaalinen katarakta	7	8	8	4	10	7	1	4	0	0	49
MRD	14	0	8	0	5	3	9	2	2	0	43
GRD	1	0	0	1	1	1	2	1	0	0	7
PHTVL/PHTV	7	5	4	3	8	4	4	5	0	0	40
PPM	4	8	11	6	11	8	8	7	2	0	65
Ylim. ripset	7	12	5	19	13	7	14	8	0	0	85

Lonkkanivelen kasvuhäiriöt (ELT Anu Lappalainen)

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiasuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhypely”, ylösnousuvaikeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja nakshteleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin.

Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälinjan aaltoiluna ja lantion kiertymisenä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kynnärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Suomenlapinkoirien jalostustoimikunta ei pääsääntöisesti suosittele yhdistelmää, jonka lonkkien jalostusindeksin keskiarvo on alle 100.

Taulukko 16. Lonkkatutkimustilasto vuosilta 2004-2013 (Koiranet 12.3.2014)

Vuosi	Syntyneitä	A	B	C	D	E	Yhteensä
2004	1136	155	129	98	25	0	407
2005	1264	138	143	89	38	0	408
2006	1130	133	104	78	33	4	352
2007	1309	161	122	91	37	1	412
2008	1334	166	131	111	31	0	439
2009	1098	110	102	87	23	2	324
2010	1139	116	91	90	25	4	326
2011	1318	99	109	82	21	0	311
2012	1093	59	25	29	3	1	117
2013	1093	0	1	0	0	0	1
Yhteensä	11914	1137	957	755	236	12	3097

Taulukko 17. Lonkkatutkimusprosentit vuosilta 2004-2013 (Koiranet 12.3.2014)

Vuosi	Tutkittu	A	B	C	D	E
2004	36 %	38 %	32 %	24 %	6 %	0 %
2005	32 %	34 %	35 %	22 %	9 %	0 %

2006	31 %	38 %	30 %	22 %	9 %	1 %
2007	31 %	39 %	30 %	22 %	9 %	0 %
2008	33 %	38 %	30 %	25 %	7 %	0 %
2009	30 %	34 %	31 %	27 %	7 %	1 %
2010	29 %	36 %	28 %	28 %	8 %	1 %
2011	24 %	32 %	35 %	26 %	7 %	0 %
2012	11 %	50 %	21 %	25 %	3 %	1 %
2013	0 %	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %
Yhteensä	26 %	37 %	31 %	24 %	8 %	0 %

Kahta C-lonkkaista ei saa yhdistää. D- ja E-lonkkaisia koiria ei saa käyttää jalostukseen. Yhdistelmän lonkkien jalostusindeksin keskiarvon tulee olla yli 100.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

Epilepsia (ELL Margetta Salminen)

Epilepsia (kaatumatauti) aiheuttaa toistuvia kohtauksia. Se on aivojen sähkötoiminnan häiriö. Epilepsia on alkuperältään joko idiopaattinen (=syy tuntematon) eli primaaria epilepsiaa (ensisijainen epilepsia) tai hankittua eli sekundaarista epilepsiaa (=toissijainen epilepsia). Hankittu epilepsia voi johtua esim. päähän kohdistuneesta vammasta tai aivokasvaimesta. Sitten puhutaan vielä reaktiivisesta epilepsiasta, jossa syy on aivojen ulkopuolinen tekijä, esim. aineenvaihdunnallinen häiriö, myrkytys jne.

Epilepsia on koirien yleisin hermostosairaus. Epilepsian esiintymisestä on eri rotujen kesken suurta vaihtelua. Epilepsian syytä ei tunneta, mutta perimällä epäillään olevan vaikutusta eräissä epilepsiatyypeissä.

Epilepsia on hieman yleisempää uroksilla kuin nartuilla, joten urossukuhormonitoiminta altistaa sairauden esiintulolle. Ensimmäinen kohtaus tulee useimmiten 1–5-vuotiaana. Kohtaus voi tulla levossa tai valveilla. Kohtauksia voi olla omistajan tietämättä, jos ne tulevat öisin tai koiran ollessa yksin kotona. Kohtauksien oirekuva on moninainen. Koiralla saattaa olla häiriöitä tajunnassa ja liikkumisessa, lihasten jännittyneisyyttä tai kouristelua, muutoksia aistimuksien tuntemisessa ja tahdosta riippumattoman hermoston toiminnassa ja käyttäytymisessä. Koira saattaa kaatua kyljelleen, voi esiintyä kuolaamista/vaahdon tuleamista suusta, virtsa tai uloste saattaa mennä alle. Koira voi kääntää päätään toiselle puolelle, se voi hyökkäillä, se voi juosta päämäärättömästi, se voi haukkua, se voi tehdä epämääräisiä puremis- ja nielemisliikkeitä. Koira saattaa huutaa kohtauksen aikana. Tämä johtunee kontrolloimattomien äänihuulten kautta ulos tulevasta ilmasta, ei kivusta. Yleistynyt kohtaus lähtee laajalta aivoalueelta. Paikallisalkuinen (partiaalinen) kohtaus on lähtöisin pienestä kohtaa aivoista ja oireet ovat ”lähtöpaikan” mukaiset. Paikallisalkuinen kohtaus saattaa laajeta yleistyneeksi kohtaukseksi. Molempien tyyppisiä kohtauksia esiintyy suunnilleen yhtä paljon.

Kohtaukset vaihtelevat kestoltaan (sekunneista muutamiin minuutteihin, jopa 15 min) ja voimakkuudeltaan. Kohtausten esiintymistiheys vaihtelee paljon, kerran vuodessa, kerran viikossa, jopa tiheämmin.

Jotta tulee epileptisiä kohtauksia, aivojen kohtauskynnys madaltuu tai aivojen ärtyvyys lisääntyy. Tällaisia tekijöitä epäillään olevan esim. stressi, väsymys, hormonaaliset tekijät, kuume jne. Kohtausta ennakoi 2/3 osalla koirista ns. aura. Se voi kestää sekunneista päiviin. Tämä jää usein omistajalta huomaamatta. Koiran käytös voi muuttua: säikky, arvaamaton, vaisu, vihainen, yrittää piiloutua, vikisee, on levoton, hakeutuu ihmisten läheisyyteen...

Kohtauksen jälkeen ”aivosolut ovat väsyneitä” eivätkä heti reagoi normaaleihin ärsykkeisiin: näkö hämärtyy joksikin aikaa, koira ei tunnista tuttua ihmistä, on tasapainohäiriöitä. Koiralla voi olla kova nälkä tai jano, se törmäilee esineisiin, läähättää, vaeltelee. Jälkitila voi kestää minuuteista moneen päivään. Kaikilla tätä ei esiinny.

Status epilepticus (päättymätön epilepsiakohtaus tai uusi kohtaus alkaa ennen kuin koira on toipunut edellisestä kohtauksesta) on hengenvaarallinen tila. Koira on vietävä hätätapauksena hoitoon. Idiopaattinen epilepsia -diagnoosi pohjautuu muiden sairauksien poissulkemiseen.

Kohtauksen aikana valvo kohtauksen kulkua. Pyri estämään, ettei koira vaurioita itseään. Hämärä, hiljainen, rauhallinen tila on paras. Muut koirat on hyvä viedä pois lähettyviltä. Älä koskaan koske kohtauksen aikana koiran suuhun tai laita sinne mitään. Muista varoa, koska koira voi käyttäytyä arvaamattomasti. Anna koiran olla rauhassa jälkitilan aikana, kunnes se on taas oma itsensä.

Epilepsiasairaita koiria on jalostustoimikunnan tiedossa noin 200 kpl. Sairaista koirista kerätään edelleen tietoa koirien omistajien ilmoittamien tietojen ja eläinlääkärilausuntojen avulla. Kaikkien omistajien odotetaan ilmoittavan epilepsiasta. Sairaiden koirien salaaminen on tuhoisaa rodun terveydelle. Epilepsian periytyvyyden tutkiminen on meneillään Hannes Lohen tutkimusryhmässä Helsingissä. Tutkimusryhmälle on toimitettu verinäytteitä sairaista ja terveistä verrokkikoirista. Jalostustoimikunta järjestää verinäytteiden ottotilaisuuksia yhdistyksen tapahtumissa. Vuosina 2004–2013 syntyneistä koirista sairastui epilepsiaan tai sai epileptistyyppisiä kohtauksia 64 koiraa, prosenttiosuus tarkasteluajanjaksolla syntyneistä oli 0,54 %. Epilepsiaa sairastavaa koiraa tai sairaan koiran jälkeläisiä ei saa käyttää jalostukseen. Sellaisten riskilinjojen, joiden tiedetään saaneen epileptikkojälkeläisiä, käyttöä on vältettävä.

Immuunijärjestelmän ongelmat

Kilpirauhasen vajaatoiminta (ELL Margetta Salminen)

Kilpirauhasen vajaatoiminnan (hypothyreoosi) syy on 90 %:ssa tapauksista parantumaton kilpirauhaskudoksen sairaus, joka johtuu kilpirauhasen tulehduksesta. Tällainen tulehdus on seurausta koiran oman immuunipuolustuksen tuottamista kilpirauhasvasta-aineista. Kyseessä on autoimmuunisairaus. Ollaan sitä mieltä, että sairauteen liittyy perinnöllistä taipumusta. Kilpirauhaskudos voi olla sairas kuukausia tai vuosia, ennen kuin näkyvät oireet ilmaantuvat. Koska sairaus etenee vähitellen ja vaikuttaa useisiin elimiin, oireetkin ilmaantuvat eri tavoin eri yksilöillä. Kun oireet tulevat ilmi, on jo 75 % kilpirauhaskudoksesta tuhoutunut.

Oireet tulevat esille 4-6-11-vuotiaana. Sairaudelle alttiimmat rodut sairastuvat nuorimpina. Sairastumisessa ei ole koirilla havaittu sukupuolieroja ja sterilisaatio tai kastratio ei vaikuta sairastumisalttiuteen. Aineenvaihdunnallisia oireita ovat apeus, väsymys, haluttomuus, surullinen ilme, lihominen, rasituksen keston aleneminen, liikkumishalukkuuden väheneminen.

Iho-oireita: karvapeite ohenee, karva vähenee hänästä, kyljistä ja reisien ulkopinnoilta, ihotulehdus, korvatulehdus, ihon paksuuntuminen. Jos esiintyy rasvaista hilseilyä, kehittyy märkäinen ihotulehdus, jolloin kutina saattaa olla voimakasta. Nartuilla kiimojen väli pitenee, kiima heikkenee (tai ei tule

ollenkaan), tiinehtyminen huononee ja esiintyy abortteja. Uroksilla siittiöiden määrä voi vähetä, Kivekset voivat olla normaalia pienemmät ja pehmeämmät rakenteeltaan. Hermosto-oireina saattaa esiintyä naamahermohalvaus tai tasapainohäiriöitä. Kyyneleritys vähenee.

Diagnostiikassa voidaan käyttää mm. seuraavia veritutkimuksia: T4-hormoni, TSH-hormoni, kolesterolin ja TGA eli vasta-ainemääritys. Jos laboratoriotulokset ovat ristiriitaisia tai lähellä epänormaalia oireisella koiralla, uusitaan tutkimukset 1,5-3 kuukauden kuluttua.

Kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavan koira ennuste on erinomainen, kun se hoidetaan hyvin. Liiallista rasitusta ja stressiä vältetään. Kuitenkin näilläkin koirilla on alttiutta saada silloin tällöin bakteerien aiheuttama ihotulehdus. Myös alttiutta muihin autoimmuunisairauksiin tiedetään olevan olemassa.

Kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavia koiria on jalostustoimikunnan tiedossa 96 kpl. Sairaista koirista kerätään edelleen tietoa koirien omistajien ilmoittamien tietojen ja eläinlääkärilausuntojen avulla. Kaikkien omistajien odotetaan ilmoittavan sairaudesta. Sairaiden koirien salaaminen on tuhoisaa rodun terveydelle.

Vuosina 2004–2013 syntyneistä koirista sairastui kilpirauhasen vajaatoimintaan 25 koira, prosenttiosuus tarkasteluajanjaksolla syntyneistä oli 0,21 %. Sairaista koira tai sairaan koiran jälkeläisiä ei saa käyttää jalostukseen. Sellaisten riskilinjojen, joiden tiedetään saaneen sairaita jälkeläisiä, käyttöä on vältettävä.

Addisonin tauti (ELL Margetta Salminen)

Addisonin tauti (hypoadrenokortikoidismia eli lisämunuaisen kuorikerroksen vajaatoiminta) on usein perinnöllinen autoimmuunisairaus. Tautia todetaan eniten nuorilla ja keski-ikäisillä koirilla. Sairaus on yleisempi nartuilla kuin uroksilla. Sairauden oireet ovat monenlaisia, välillä oireettomia jaksoja. Oireita voi esiintyä alkuvaiheessa vain stressin yhteydessä (trauma, infektio, leikkaus tms.). Stressi laukaisee akuutin Addisonin kriisin: vapina, kuivuminen, tajunta alenee, oksentelu, vatsakipu, hidas pulssi, lämmön lasku. Diagnosoinnissa viitteellistä taudille on, että usein munuaisarvo urea on kohonnut, kalium kohonnut, natrium (Na: K) alhainen, ACTH-testi diagnostinen.

Hoitona käytetään glukokortikoideja (esim. Prednisolon), mineraalikortikoideja (esim. Florinef) ja kontrolloidaan hoidon tasoa tarpeen mukaan. Oikein lääkittynä sairaus pysyy usein oireettomana. Huomioitava tulehdusalttiutta jota hoidetaan tarvittaessa. Väsymys ja mielialan lasku saattavat olla elämän laatuun vaikuttavia tekijöitä.

Vuosina 2004–2013 syntyneistä koirista sairastui Addisonin tautiin 17 koira, prosenttiosuus tarkasteluajanjaksolla syntyneistä oli 0,14 %. Sairaista koirista kerätään edelleen tietoa koirien omistajien ilmoittamien tietojen ja eläinlääkärilausuntojen avulla. Kaikkien omistajien odotetaan ilmoittavan sairaudesta. Sairaiden koirien salaaminen on tuhoisaa rodun terveydelle.

Sairaista koira, sairaan koiran jälkeläisiä, vanhempia ja täyssisaruksia ei saa käyttää jalostukseen. Addisonin tautia sairastavien koirien määrä on koirakannan kokoon nähden vähäinen, joten vaikka lähisukulaiset suositellaankin suljettavaksi pois jalostuksesta, käytännössä niiden määrä jää pieneksi, etenkin kun otetaan huomioon, että osa tapauksista on niin vanhoja, että lähisukulaiset eivät enää ole ikänsä puolesta jalostuskäytössä. Tiukan suosituksen toivotaan edesauttavan, että sairaus ei pääsisi leviämään koirakantaan laajemmin. Suomenlapinkoirissa Addisonin tauti sekä Cushingin tauti vaikuttavat kulkevan samoissa linjoissa.

Sokeritauti (Diabetes Mellitus) (ELL Margetta Salminen)

Koiran sokeritauti on monimuotoinen aineenvaihduntasairaus. Siinä muodostuu puutetta insuliinihormonista. Yleisimmin diabetekseen sairastuvat keski-ikäiset koirat (noin 8-vuotiaat). Sairaus on yleisempi nartuilla kuin uroksilla.

Oireet: Juominen, pissaaminen ja ruokahalu lisääntyvät sekä paino putoaa muutamassa viikossa. Lihaksisto heikkenee, virtsatie- ja hengitystietulehduksia saattaa esiintyä. Oireiden jatkuessa ilman hoitoa koira tulee apeaksi, syömättömäksi, alkaa oksennella ja elimistö kuivuu. Hoitamattoman sairauden seurauksena voi olla kooma ja kuolema.

Laboratoriotutkimuksissa virtsassa todetaan sokeria ja usein ketoaineita. Veren sokeri-arvo on kohonnut. Hoidon tavoite on saada pysymään veren sokeri-arvo normaalina. Hoidossa on kolme asiaa, joista huolehtimiseen omistajan tulee sitoutua: ruokavalio, insuliinipistosten anto ja kontrolloitu liikunta. Useat koirat pärjäävät sokeritaudin kanssa vuosia. Ennusteeseen vaikuttaa, kuinka varhain sairaus on havaittu ja miten hyvin sokeritasapaino pysyy.

Vuosina 2004-2013 syntyneistä koirista sokeritautisairaita on tiedossa 7 koiraa, prosenttiosuus tarkasteluajanjaksolla syntyneistä oli 0,06 %. Sairaista koirista kerätään edelleen tietoa koirien omistajien ilmoittamien tietojen ja eläinlääkärilausuntojen avulla. Kaikkien omistajien odotetaan ilmoittavan sairaudesta. Sairaiden koirien salaaminen on tuhoisaa rodun terveydelle.

Sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Allergiat/atopiat

Atopia on geneettisestä taipumuksesta aiheutuva tulehduksellinen ja kutiseva allerginen ihosairaus, jonka synnylle on perimän lisäksi olemassa useita altistavia tekijöitä, kuten koiran elinympäristö ja olosuhteet. Atopia on elinikäinen vaiva, joka on kontrolloitavissa, muttei parannettavissa. Ruoka-aineallergia on koiralla atopiaa huomattavasti harvinaisempaa. Vain 10 % iho-oireisista koirista kärsii ruoka-aineallergiasta, jolloin koiralla on yleensä myös ruuansulatuskanavan oireita (ilmavaivat, ripuli).

Atopia on tyypillisesti nuoren aikuisen koiran sairaus ja oireet alkavat suurimmalla osalla atoopikoista 6 kk – 3 vuoden iässä. Allerginen nuha, astma ja silmän sidekalvontulehdus ovat koiralla harvinaisia. Koira reagoi ihollaan ja atopia onkin koiran yleisin ihosairaus. Atopiaan liittyvien toistuvien ihon bakteeri- ja hiivatulehdusten esiintymisestä on päätelty, että atoopikkokoirilla olisi puutteellisesti toimiva soluvälitteinen immuunivaste. Atopialle tyypillistä on, että oireet helpottuvat ja pahenevat kausittaisesti ainakin sairauden alkuvaiheessa. Jos oireet ovat heti alkuun jatkuvia, voidaan hyvällä syyllä epäillä ruoka-aineallergiaa aiheuttajaksi.

Atoopinen iho kutisee, minkä seurauksena koira raapii ihonsa rikki. Turkki on hilseilevä ja huonokuntoinen sekä ohut tai jopa paikoin kalju. Niiltä alueilta, joissa kutina on voimakkainta, iho paksunee jatkuvan raapimisen ja kalvamisen seurauksena sekä tummuu. Muutokset paikallistuvat naamaan (huulet ja silmien ympäritys), korviin, tassuihin, jalkoihin, leukaan ja vatsan alle (kainalot ja nivuset). Joillakin koirilla jatkuva kutina aiheuttaa myös käyttäytymisen muutoksia, esim. ärtyisyyttä. Toistuvat korvatulehdukset ovat eräs tavallisimmista atoopikon iho-oireista.

Jalostustoimikunnan tiedossa on 41 allergista koiraa.

Allergista tai atoopista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Autoimmuunisairaudet ja immuunijärjestelmän ongelmat ovat yhteydessä rodun ja yhdistelmien geneettiseen monimuotoisuuteen. Sairaant koirat tulee sulkea pois jalostuksesta ja riskiyhdistelmien

tekemistä tulee karttaa.

Muut sairaudet

Cushingin tauti

Cushingin tauti eli lisämunuaisen kuorikerroksen liikatoiminta koiralla on kohtalaisen yleinen sairaus kaikkien rotujen kannassa. Sairautta esiintyy eniten keski-ikäisillä ja vanhoilla koirilla, mutta jopa vuoden ikäinen koira voi sairastua Cushingin tautiin. Useimmiten tätä sairautta tavataan keski-ikäisillä nartuilla.

Koira muuttuu vaisuksi ja apaattiseksi, liikkuminen muuttuu jäykäksi, vatsa pömpöttää ja kyljistä lähtee karva laikuittain. Suomenlapinkoirilla on tavattu yksittäisiä Cushingin tautiin sairastuneita yksilöitä.

Sairasta koira, sairaan koiran jälkeläisiä, vanhempia ja täyssisaruksia ei saa käyttää jalostukseen. Cushingin tautia sairastavien koirien määrä on koirakannan kokoon nähden vähäinen, joten vaikka lähisukulaiset suositellaankin suljettavaksi pois jalostuksesta, käytännössä niiden määrä jää pieneksi, etenkin kun otetaan huomioon, että osa tapauksista on niin vanhoja, että lähisukulaiset eivät enää ole ikänsä puolesta jalostuskäytössä. Tiukan suosituksen toivotaan edesauttavan, että sairaus ei pääsisi leviämään koirakantaan laajemmin. Suomenlapinkoirissa Cushingin tauti sekä Addisonin tauti vaikuttavat kulkevan samoissa linjoissa.

Pompen tauti (Eija Seppälä, tutkija Hannes Lohen tutkimusprojektista v. 2006–2014)

Pompen tauti (tunnetaan myös nimellä glycogen storage disease type II, GSD II) on suomenlapinkoirilla esiintyvä etenevä glykogeeniaineenvaihdunnan sairaus. Sama tauti tunnetaan myös ihmisillä.

Koirilla Pompen tauti ilmenee hidastuneena kasvuna, toistuvana liman oksentamisena, etenevänä lihasheikkoutena ja jatkuvana läähätyksenä. Tautiin liittyy myös käännevirtaus ruoansulatuskanavassa johtuen laajentuneesta ruokatorvesta sekä sydänpoikkeavuuksia. Koska sairaus on etenevä, siitä kärsivät koirat joko kuolevat tai lopetetaan yleensä ennen kahden vuoden ikää. Koirien Pompen tautiin ei ole hoitoa.

Tauti vaurioittaa kaikkia elimiä, mutta pääoireet koskevat kudoksia, joiden energiantarve on suurin (sydän-, luusto- ja sileäkudos, joka mm. ympäröi ruokatorvea). Helsingin yliopistolla ja Folkhälsanilla toimiva Hannes Lohen koiragenetiikan tutkimusryhmä on tunnistanut Pompen taudin aiheuttavan geenivirheen ja sairaudelle on nyt tarjolla geenitesti.

Tauti periytyy autosomaalisesti peittyvästi eli sairaan yksilön molemmat vanhemmat ovat taudin kantajia. Pompen taudin geenitestauksiin on osallistunut vuosina 2004–2013 syntyneitä suomenlapinkoiria 404 kpl. Testattujen perusteella 743 jälkeläisen tulos on tiedossa. Kaikkiaan on tiedossa 1147 koiran geenistatus, näistä 1099 tervettä, 44 kantajaa ja 4 sairasta. Luvut ovat todellisuudessa suurempia, koska kaikista geenitestin tuloksista ei ole ilmoitettu jalostustoimikunnalle.

Testatuista koirista kerätään edelleen tietoa ja kaikkien omistajien odotetaan ilmoittavan testituloksesta. Pompen-kantajille ja Pompen-testaamattomille koirille urostiedusteluissa suositellaan vain terveeksi testattua koira tai koira, joka voidaan vanhempiansa geenitestin perusteella todeta terveeksi. Suositus voidaan antaa testaamattomalle koiralle sillä varauksella, että joko molemmat tai toinen osapuoli testataan ennen astutusta ja todetaan terveeksi. Jalostustoimikunta järjestää joukkotestauksia yhdistyksen tapahtumissa.

OI (Osteogenesis Imperfekta)

Sairaus on luustonkehityshäiriö jo syntyvillä pennuilla; sairaan pennun luusto on hauras ja murtuu

yleensä jo synnytyksen yhteydessä. Oireena ovat erittäin kivuliaat luunmurtumat ja luusto on epämuodostunut. Sairaana yksilön pitkät luut ovat poikki. Pennut ovat pienempiä, eivät kasva tai kehity ja ilmaisevat kipua. Pentu ei ryömi normaalilla tavalla johtuen luun murtumista. Kylkiluiden murtumat vaikeuttavat hengitystä. Pennut eivät koskaan pääse jaloilleen. Tautiin ei ole hoitoa, vaan pennut joudutaan lopettamaan. Tauti on resessiivisesti periytyvä eli sairaus puhkeaa kahden kantajan saadessa pentuja. Tauti vie yli puolet syntyneistä pennuista.

Suomenlapinkoirille on syntynyt vuosina 2009–2014 neljä pentuetta, joissa on ollut OI-sairaita pentuja. Syntyneistä koirista on jouduttu sairauden vuoksi lopettamaan yli puolet. Jalostustoimikunta seuraa tilanteen kehitystä.

Sairaana koiran vanhempia ja sisaruksia ei saa käyttää jalostukseen.

Immuunivälitteinen hemolyttinen anemia (IMHA)

Immuunivälitteinen hemolyttinen anemia (IMHA) ilmenee kohtalaisena tai vakavana anemiana ja siitä tunnetaan primaarinen sekä sekundaarinen (esim. kasvaimen tai infektion aiheuttama) muoto. Aiemmin sairaudesta käytettiin lyhennystä AIHA. Jalostustoimikunnan tiedossa on viisi IMHA-tapausta sekä kolme epäilyä. Immuunivälitteistä hemolyttistä anemian sairastavaa koiraa, sairaan koiran jälkeläisiä, vanhempia ja täyssisaruksia ei saa käyttää jalostukseen.

Trombosytopenia

Trombosytopeniassa eli verihiutalekadossa on kyse verihiutaleiden eli trombosyyttien liian vähäisestä määrästä veressä. Oireena voi olla verenvuotoalttius. Jalostustoimikunnan tiedossa on kaksi trombosytopeniatapausta.

Luusto- ja nivelviat

Kynnärnivelet (ELT Anu Lappalainen)

Kynnärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kynnärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan fragmentoituminen, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kynnärpään uloke (processus anconaeus). Kynnärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kynnärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kynnärnivelen kasvuhäiriön periytymisen mekanismit ovat epäselvät. Periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Yksi näistä geeneistä saattaa olla ns. suurivaikutteinen geeni. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen että aiheuttajina ovat eri geenit. Kynnärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kynnärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä. Toisin sanoen optimaalisella ruokinnalla voidaan mahdollisesti estää kasvuhäiriön kehittyminen yksilöllä, jolla on siihen perinnöllinen taipumus.

Kaikissa kynnärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4-7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuva tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kynnärnivelissä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat sekundaarisesta nivelrikosta. Kiinnittymätön kynnärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyy yleensä aina jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koiraa yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla.

Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan rajoitus ja tarvittaessa käytetään myös tulehduskivonlääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää nivelnesteeseen koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisiä.

Pohjoismaissa kyynärnivelen arviointi perustuu sekundaarisiin nivelrikon merkkeihin. On huomattava, että jo 1. asteen muutos tarkoittaa sitä, että koiralla on kyynärnivelen kasvuhäiriö ja siitä johtuvia nivelrikkomuutoksia. Ruotsissa kyynärnivelen kasvuhäiriö on vähentynyt roduissa, joissa kyynärniveliä kuvataan. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että siellä käytetään näissä roduissa jalostukseen vain vähän muita kuin kyynärnivelen suhteen terveitä koiria. Jalostusarvoindeksit (BLUP-indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- ja kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Taulukko 18. Kyynärniveltutkimustilasto vuosilta 2004-2013 (Koiranet)

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	Yhteensä
2004	1136	115	10	1	0	126
2005	1264	171	10	1	0	182
2006	1130	152	8	2	0	162
2007	1309	210	9	1	0	220
2008	1334	226	12	0	2	240
2009	1098	189	10	3	3	205
2010	1139	215	9	1	1	226
2011	1318	205	6	1	1	213
2012	1093	85	7	1	0	93
2013	1093	1	0	0	0	1
Yhteensä	11914	1569	81	11	7	1668

Taulukko 19. Kyynärniveltutkimusprosentit vuosilta 2004-2013 (Koiranet)

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3
2004	11 %	91 %	8 %	1 %	0 %

2005	14 %	94 %	5 %	1 %	0 %
2006	14 %	94 %	5 %	1 %	0 %
2007	17 %	95 %	4 %	0 %	0 %
2008	18 %	94 %	5 %	0 %	1 %
2009	19 %	92 %	5 %	1 %	1 %
2010	20 %	95 %	4 %	0 %	0 %
2011	16 %	96 %	3 %	0 %	0 %
2012	9 %	91 %	8 %	1 %	0 %
2013	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %
Yhteensä	14 %	94 %	5 %	1 %	0 %

Patellaluksaatio - polvilumpion sijoiltaan meno (ELT Anu Lappalainen)

Polvinivelen rakenteelliset heikkoudet altistavat patellaluksaatiolle eli polvilumpion sijoiltaan menolle. Jalka-asento on virheellinen ja polvilumpion telaurat ovat liian matalat. Patellaluksaatiota esiintyy suhteellisen runsaasti kääpiöroduilla ja sellaisilla suuremmilla roduilla, joilla on suora takajalka. Periytyvyyden mekanismi ei ole tiedossa. Pienikokoisilla roduilla polvilumpio luksoituu yleensä sisäänpäin (mediaalisesti).

Patellaluksaatio on synnynnäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I-asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia eivätkä kaipaa hoitoa. II- ja III-asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. Ravatessaan koira koukistaa hetkittäin raajaansa sen sijaan että tukeutuisi sillä maahan (polvilumpio on luiskahtanut pois paikoiltaan), ja jatkaa sitten normaalia ravia (polvilumpio on palautunut paikoilleen). IV-asteen luksaatioissa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan. Usein oireet huomataan tapaturman jälkeen, vaikka kyseessä on synnynnäinen vika.

Lievien patellaluksaation muotojen hoidoksi riittää yleensä lepo ja kipulääkitys. Vaikeat patellaluksaatiot on hoidettava kirurgisesti. Vaikeimman asteen luksaatioissa hoito voi vaatia useita leikkauksia ja ennuste voi olla huono. Muutamat rodut kuuluvat patellaluksaation osalta PEVISA:aan.

Jalostustoimikunta on kerännyt tietoja patellaluksaatiosta erillisellä kaavakkeella kasvattajilta/koirien omistajilta. Kyselyn tuloksena on tiedossa 24 patellaluksaatio-tapausta. Tietojen mukaan kuuden koiran polvi on jouduttu operoimaan.

Taulukko 20. Polvitutkimustilasto vuosilta 2004-2013 (Koiranet 17.3.2014)

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	4	Yhteensä
2004	1136	107	5	1	0	0	113
2005	1264	153	4	0	0	0	157

2006	1130	131	4	1	0	0	136
2007	1309	168	5	2	0	0	175
2008	1334	195	0	0	0	1	196
2009	1098	147	2	1	0	0	150
2010	1139	164	4	1	0	0	169
2011	1318	141	1	0	0	0	142
2012	1093	72	1	0	0	1	74
2013	1093	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	11914	1278	26	6	0	2	1312

Taulukko 21. Polvitutkimusprosentit vuosilta 2004-2013 (Koiranet 17.3.2014)

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3	4
2004	10 %	95 %	4 %	1 %	0 %	0 %
2005	12 %	97 %	3 %	0 %	0 %	0 %
2006	12 %	96 %	3 %	1 %	0 %	0 %
2007	13 %	96 %	3 %	1 %	0 %	0 %
2008	15 %	99 %	0 %	0 %	0 %	1 %
2009	14 %	98 %	1 %	1 %	0 %	0 %
2010	15 %	97 %	2 %	1 %	0 %	0 %
2011	11 %	99 %	1 %	0 %	0 %	0 %
2012	7 %	97 %	1 %	0 %	0 %	1 %
2013	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Yhteensä	11 %	97 %	2 %	0 %	0 %	0 %

Jalostukseen ei saa käyttää kuin terveitä 0-polvisia koiria. Myöskään pentuna patellaluksaation vuoksi leikattua koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Häntämutkat ja muut luuston kehityshäiriöt

Tähän kategoriaan sisältyvät häntämutkat, olka- ja kinnerniveliä sekä selkärangan kasvu- ja kehityshäiriöt. Nämä kaikki ovat osittain periytyviä mutta myös ympäristötekijöillä (esim. ravinto ja liikunta) voi olla suuri vaikutus kasvu- ja kehityshäiriöiden ilmenemisessä.

Häntämutka eli nikamavika hännässä tarkoittaa yhden tai useamman häntänikaman yhteenluutumista

tai epämuodostumista. Suomenlapinkoiralla voi olla hännässään myös J-koukku eli ns. paimenkoukku. Tällainen J-koukku on täysin hyväksyttävä eikä sitä tule sotkea todelliseen häntämutkaan. J-koukun pystyy suoristamaan toisin kuin aidon häntämutkan.

Jalostustoimikunnan tiedossa on 78 erilaista luustosairautta, joista häntämutkia esiintyy 27 koiralla. Häntämutkaista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Napatyrä (Pieneläinsairauksien erikoislääkäri Jukka Marttila)

Koska napatyrä on aukko vatsaontelon alla lihasseinämissä, on tavallista, että aukkoon tunkeutuu vatsaontelon sisältöä; lievissä tapauksissa hieman vatsaontelon rasvakudosta, vakavammissa, ja joskus jopa pikaista kirurgista hoitoa vaativissa tapauksissa tyräpussiin mahtuu suolistoa. Vatsaontelon sisällön tunkeutuminen napanuoran aukkoon estää vastasyntyneellä aukon sulkeutumisen ja tämä on useimmiten syynä pienien napatyrien syntymiseen. Syntymän jälkeisinä päivinä voi onnistua painamaan aukkoon tunkeutuneen kudoksen takaisin ja näin estää tyrän syntymisen, vakavammissa tapauksissa navan paineleminen sen sijaan saattaa olla haitallista. Napatyrä saattaa olla kiinni kasvanut, mikä tarkoittaa sitä, että heti syntymän jälkeen napa-aukosta on valahtanut pieni määrä rasvakudosta ulos ja aukko on sen jälkeen sulkeutunut normaalisti. Navan kohdalle on jäänyt pieni rasvakudoksen aiheuttama pullistuma. Tällainen sulkeutunut tyrä on kaikkien yleisin ja on täysin vaaraton "kauneusvirhe".

Jos napatyrän aukko on niin suuri, että suoli mahtuu aukosta läpi, on tyrä aina korjattava leikkauksella. Suoli voi pakkautua tyräaukkoon niin tiukasti, että verenkierto salpautuu ja suolen osa menee kuolioon; tämä on hengenvaarallinen tila, ja vaatii pikaista kirurgista hoitoa. Oireina on erittäin voimakas akuutti kipu vatsassa, etenkin navan kohdalla. Jos vastasyntyneellä pennulla on epätavallisen suurelta tuntuva pullistuma navan seudulla, kannattaa pyytää eläinlääkärää tarkastamaan pentu. Useimmat napatyrän aiheuttamat ongelmat syntyvät vasta pikkupentuvaiheen jälkeen, kun koira alkaa liikkua aktiivisemmin ja kasvu on voimakkainta. Napatyrä korjataan pienellä leikkauksella, jossa aukko yksinkertaisesti ommellaan kiinni. Toimenpidettä saattaa vaikeuttaa aukon reunaan kiinni kasvaneet vatsaontelon kudokset jotka ensin täytyy irrottaa ja työntää takaisin oikeille paikoilleen. Leikkaus vaatii joko syvän rauhoituksen tai yleisanestesian; nukutusriskin vuoksi on usein odotettava pennun kasvamista ainakin kahden kuukauden ikäiseksi ennen leikkaustoimenpidettä. Vaarallisen suuri tyrä on leikattava mahdollisimman nopeasti.

Suomenlapinkoirilla napatyrän yleisyydestä ei ole tarkempaa tietoa. Kasvattaja on velvollinen korvaamaan napatyrän leikkauksesta aiheutuneet kulut. Koiraa, jonka napatyrä on leikattu, ei saa käyttää jalostukseen.

Purentaviat ja hammaspuutokset

Purentavikoja on jalostustoimikunnan tiedossa vähän. Vain yhdeksällä (9) 2004–2013 syntyneellä koiralla on todettu yläpurenta. Viidellätoista (15) koiralla on todettu alapurenta. Purentavikaista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Hammaspuutokset ovat perinnöllisiä ja ne periytyvät polygeenisesti ja dominantisti. Hammaspuutosten merkityksestä koiralle voidaan olla montaa mieltä. Selvää kuitenkin on, että jos hammaspuutoksiin ei jalostuksessa kiinnitetä huomiota, vika yleistyy ja hammaspuutosten määrä lisääntyy. Hammaspuutoksellista koiraa tulee käyttää jalostukseen harkiten ja sille tulee etsiä kumppani, jolla on täydellinen hampaisto. Hammaspuutoksia on kymmenen vuoden ajalta tiedossa 45 kpl. Ilmoitetut viat ovat yleisellä tasolla, eikä tarkempaa tietoa mitkä hampaat puuttuvat tms. ole yksilöity.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Taulukko 22. Kuolinsyytilasto 2014 (Koiranet 15.6.2014)

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hengitystiesairaus	7 v 9 kk	7
Hengitystiesairaus	7 v 5 kk	5
Keuhkotulehdus	3 v 2 kk	1
Kurkunpään halvaus	13 v 11 kk	1
Hermostollinen sairaus	9 v 8 kk	10
Epilepsia	8 v 4 kk	7
Hermostollinen sairaus	13 v 7 kk	1
Muu hermostollinen sairaus	12 v 5 kk	2
Iho- ja korvasairaudet	4 v 10 kk	5
Iho- ja korvasairaudet	7 v 7 kk	2
Muu iho- tai korvasairaus	4 v 1 kk	2
Pyoderma, vakava tai toistuva märkivä ihotulehdus	1 v 0 kk	1
Immunologinen sairaus	6 v 10 kk	9
Immunologinen sairaus	6 v 2 kk	5
Immuunihemolyyttinen anemia, IMHA, AIHA	6 v 11 kk	1
Muu immunologinen sairaus	6 v 11 kk	2
Verihiutalekato, trombosytopenia	9 v 6 kk	1
Kadonnut	4 v 0 kk	17
Kasvainsairaudet, syöpä	11 v 2 kk	135
Hermoston kasvain	11v 6 kk	2
Ihon tai ihonalaiskudoksen kasvain	12 v 7 kk	3
Kasvainsairaudet, syöpä	10 v 4 kk	68
Luun tai nivelten kasvain	12 v 2 kk	1
Lymfoma, imusolmuke-syöpä	11 v 8 kk	2
Maksan, munuaisten tai suoliston kasvain	11 v 9 kk	19
Muu kasvainsairaus	11 v 8 kk	18
Pernan, sydämen tai verisuonijärjestelmän kasvain	10 v 6 kk	2
Utarekasvain, nisäkasvain	12 v 6 kk	18
Virtsarakon kasvain	12 v 6 kk	2
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	9 v 10 kk	25
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	10 v 1 kk	45
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	5 v 8 kk	25
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	5 v 9 kk	11
Muu käytösongelma	4 v 11 kk	3
Salakavaluus tai arvaamattomuus	4 v 11kk	5
Vihaisuus	6 v 7 kk	6

Luusto- ja nivelsairaus	7 v 7 kk	19
Kyynärniveldysplasia ja sen seurauksena kehittynyt nivelrikko	8 v 1 kk	2
Lonkkaniveldysplasia ja sen seurauksena kehittynyt nivelrikko	7 v 8 kk	2
Luusto- ja nivelsairaus	7 v 5 kk	7
Muu luuston tai nivelten sairaus	16 v 3 kk	1
Nivelrikko, artroosi, muualla kuin lonkissa tai kyynärnivelissä	9 v 9 kk	2
Polven ristisidevaurio	8 v 0 kk	3
Polvilumpion sijoiltaan meno, patellaluksaatio	0 v 5 kk	2
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	7 v 1 kk	30
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	7 v 8 kk	12
Maksan vajaatoiminta	8 v 11 kk	3
Muu maksan tai ruoansulatuskanavan sairaus	6 v 5 kk	13
Ruokatorven laajentuma, megaesofagus	5 v 7 kk	2
Muu sairaus, jota ei ole listalla	8 v 1 kk	45
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	0 v 2 kk	2
Muu kehityshäiriö	0 v 3 kk	1
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	0 v 1 kk	1
Petovahinko	11 v 4 kk	4
Selkäsairaus	6 v 5 kk	3
Selkäsairaus	8 v 4 kk	2
Spondyloosi, nikamien luusilloittuma, nikamien yhteenluutumisen	2 v 8 kk	1
Silmäsairaus	7 v 9 kk	9
Silmäsairaus	6 v 10 kk	7
Sokeutuminen	10 v 11 kk	2
Sisäeriterauhasten sairaus	8 v 4 kk	12
Diabetes, sokeritauti	8 v 4 kk	7
Kilpirauhasen vajaatoiminta	9 v 0 kk	2
Kortisolin liikaeritys, Cushingin tauti	10 v 1 kk	1
Sisäeriterauhasten sairaus	6 v 9 kk	2
Sydänsairaus	9 v 0 kk	19
Muu sydämen sairaus tai vajaatoiminta	8 v 8 kk	6
Sydämen läppävuoto, endokardoosi	14 v 1 kk	1
Sydänlihassairaus, kardiomyopatia	0 v 4 kk	1
Sydänsairaus	9 v 7 kk	11
Synnytysvaikeus	7 v 5 kk	1

Tapaturma tai liikennevahinko	5 v 4 kk	103
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	13 v 11 kk	241
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	11 v 6 kk	14
Kohtutulehdus, pyometra	14 v 6 kk	3
Munuaisten vajaatoiminta	10 v 2 kk	3
Muu virtsatie- tai lisääntymiselinten sairaus	11 v 11 kk	1
Virtsakivet tai virtsakiteet	12 v 10 kk	1
Virtsan pidätyskyvyttömyys, inkontinenssi	10 v 4 kk	1
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	10 v 4 kk	5
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	9 v 7 kk	184
Kaikki yhteensä	10 v 0 kk	964

Tarkasteltaessa kuolinsyitä havaitaan, että kuolinajan keskiarvo on 10 v. Vanhuus (luonnollinen tai lopetus) on ollut kuolinsyynä 25 %:lla koirista. Tapaturmaisesti kuolleita on 10,6 % ja syöpä- tai kasvainsairauksien vuoksi on kuollut 14 %. Kasvainten takia lopetettujen/kuolleiden keski-ikä on 11 v 2 kk eli kasvaimet näyttävät olevan iäkkäimpien koirien lopetuksen syynä.

Huomiota kannattaa kiinnittää kohtaan ”Muu sairaus, jota ei ole listalla”. Koiria on kuollut tai lopetettu melko nuorina keski-ikänsä ollessa 8 v 1 kk. Joukkoon mahtuu autoimmuuni- ja epilepsiasairaita. Tähän kohtaan kannattaa kasvattajien/omistajien kiinnittää huomiota. Toivotaan, että merkittäisiin selkeä kuolinsyy. Sama toive koskee myös kohtaa ”Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu”; suurin osa näistä koirista on vanhoina kuolleita, mutta joukkoon mahtuu jokunen jalostusiässäkin oleva koira. Olisi tärkeää tietää mikä näiden koirien kuolinsyy oli, koska syy saattaa vaikuttaa myös mahdollisten jalostukseen käytettävien sisarusten ja vanhempien jalostuskäyttöön.

Vertaillen vuosina 2004–2013 syntyneiden koirien kuolinsyytilastoa, vanhuuden takia ei ole kuollut tai lopetettu yhtään koiraa. Kuolleiden keski-ikä jää alhaiseksi ollen 4 v 2 kk. Kyseisenä ajanjaksona on kuollut yhteensä 154 koiraa. Näistäkään koirista 39:llä ei ole ilmoitettu täsmällistä kuolinsyitä.

4.3.4 Lisääntyminen

Urosten lisääntymisongelmat ovat enimmäkseen kivesvika, joissakin tapauksissa eturauhasvaivat. Muutamissa tapauksissa on syynä uroksen haluttomuus astumiseen.

Jos uroksen molemmat kivekset eivät ole laskeutuneet normaalisti kivespusseihin vuoden ikään mennessä, koira pidetään kivesvikaisena. Kives tai molemmat kivekset ovat voineet jäädä joko vatsaonteloon tai nivuskanavaan. Etenkin vatsaontelossa olevia piilokiveksiä suositellaan poistettaviksi, koska ne altistavat koiran kasvaimille. Kivesvika on perinnöllinen mutta sen periytymistavasta ei ole varmuutta. Todennäköisesti sen periytymiseen vaikuttaa useat eri geenit. Myös narttu voi periä kivesvikaa. Kivesvika eli piilokiveksisyys todetaan viimeistään yksivuotiaana. Kasvattaja on Kennelliiton suositusten mukaan velvollinen palauttamaan yhden kolmasosan kauppahinnasta eläinlääkärintodistusta vastaan. Suomenlapinkoirilla ei ole tutkittua tietoa kivesvikaisuudesta, mutta niitä ilmoitetaan jalostustoimikunnalle muutamia tapauksia vuosittain.

Kivesvikaista urosta ei saa käyttää jalostukseen.

Kastroituja uroksia on jalostustoimikunnan tiedossa kymmenen vuoden ajalta 118 kpl. Kivesvian tai

muun sairauden takia vuosina 2004–2013 syntyneistä koirista viisitoista (15) on kastroidu. Muut koirat on kastroidu ilman terveydellistä syytä. Urosten kastroiin ilman terveydellistä syytä on jalostustoimikunnan taholta kiinnitetty huomiota. Turhien kastroatioiden välttämiseksi on vedottu koiranomistajiin ja asiasta on kirjoitettu Lapinkoira-lehdessä. Tarpeettomat kastroiin ovatkin viime vuosina olleet laskussa nuorten urosten osalta.

Lisääntymisvaikeuksia on jalostustoimikunnan tiedossa 13 nartulla. Vaikeudet olivat tiinehtymättömyys, heikot kiimat ja polttoheikkous. Steriloituja narttuja on kaikkiaan 52, lukuun sisältyy lisääntymisvaikeuksien vuoksi steriloidut. Yleisin syy sterilointeihin on ollut kohtutulehdus, märkäkohtu tai aikaisempi sektio sekä nartun vanheneminen. Pentuekuolleisuudesta (alle kahden vuoden iässä kuolleista) tehtiin kasvattajille kysely vuonna 2012. Kyselyn avulla saatiin tiedot 34 pennun kuolemasta. Yhdellätoista (11) pennulla oli todettu keuhkojen tai sydämen vajaakehitystä, kuudella pennulla oli todettu maksaan tai suolistoon liittyviä ongelmia. Lopuilla yksittäisinä tapauksina kitalakihalkio (2) tai muu kehityshäiriö (synnynnäinen munuaisvika, ei oppinut kävelemään, luusto-ongelma tai infektiota).

Suomenlapinkoirat ovat yleensä hyviä synnyttämään ja keinosiemennykset sekä keisarinleikkaukset ovat varsin harvinaisia. Erinomaista kykyä lisääntyä luonnollisesti tulisi vaalia myös tulevaisuudessa. Jos narttu toistuvasti jää tyhjäksi tai uros on haluton astumaan narttuja, ei keinosiemennykseen tulisi turvautua.

Narttua, joka on kärsinyt totaalaisesta polttoheikkoudesta, ei saa astuttaa uudelleen.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Suomenlapinkoirilla ei ole sellaisia ulkomuotoon liittyviä anatomisia piirteitä, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai hyvinvointiongelmille. Myöskään koirien rakenteessa ei ole luonnollista lisääntymistä vaikeuttavia ongelmakohtia.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Muut sairaudet: epilepsia ja kilpirauhasen vajaatoiminta

Lisääntyminen: Urosten kastroiin ilman terveydellistä syytä

Silmäsairaudet: perinnöllinen katarakta (posterior polaarinen, kortikaalinen)

Epilepsian osalta eivät omistajat/kasvattajat tiedä koiriensa suvussa olevista sairaustapauksista. Jalostustoimikunnalle on ilmoitettu epilepsiasta, mutta suurin osa sairaustapauksista ei ole saanut julkaisulupaa. Urostiedusteluissa, jos niitä lähetetään jalostustoimikunnalle, arvioidaan mahdolliset epilepsiariskit ja siten voidaan välttää riskiyhdistelmän käyttö. Kilpirauhasen vajaatoiminnan kohdalla ongelman syyt ovat samat mitä edellä on kerrottu epilepsian osalta.

Urosten kastroiin päädytään usein liian kevyin perustein. Yleisimmät syyt ovat karkailu narttujen perään, liiallinen ”astuminen” (yrittää astua kaikkea mahdollista), syömättömyys nartun juoksujen aikaan. Oletuksena on monella, että koirasta tulisi rauhallisempi ja ”helpompi”, kun se kastroidaan.

Kasvattajat eivät pidä katarakta riittävän suurena ongelmana. Koiraa käytetään jalostukseen, vaikka yhdistelmän molempien vanhempien tai isovanhempien puolella on katarakta-sairaita tai -kantajia. Kaikki kasvattajat eivät kysy jalostustoimikunnan suositusta yhdistelmälle. Jalostustoimikunta ei anna suositusta edellä mainitun kaltaisen katarakta-riskin yhdistelmille. Olisi toivottavaa, että katarakta-diagnoosin saaneet koirat kävisivät myöhemmin kontrollisilmätarkastuksessa diagnoosin varmistamiseksi ja muutosten etenemisen tarkkailemiseksi.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

Suomenlapinkoiran rotumääritelmä on aina haluttu pitää jokseenkin väljänä. Pienet ulkomuotoseikat eivät ole olleet ratkaisevassa asemassa näyttelykehässä tai jalostuksessa, eivät myöskään sitä rakkainta seuralaista valittaessa. Niinpä rotu on säilynyt ihastuttavan monimuotoisena, vaikka tyyppi onkin yhtenäistynyt niin, että koirayksilöt useimmiten tunnistaa samaan rotuun kuuluviksi.

On monia ihastuttavia, lähes täydellisiä suomenlapinkoiria, jotka kuitenkin kaikki ovat selvästi yksilöllisiä persoonia niin luonteeltaan kuin ulkomuodoltaan. Rodun suuri rikkaus on siinä, että kahta samanlaista suomenlapinkoira ei ole olemassa. Näin on hyvä olla jatkossakin.

Käyttötarkoitus

Alun perin poronhoitotyössä käytetty paimen- ja vahtikoira.

Lyhyt historiaosuus

Saamelaiset ovat jo vuosisatojen ajan käyttäneet suomenlapinkoiria tyyppisiä koiria porojen paimennukseen ja vartiointiin Fennoskandian ja Venäjän pohjoisosissa. Näiden koirien perusteella Suomen Kennelklubi hyväksyi lapinpaimenkoiran ensimmäiset rotumerkit vuonna 1945. Nimi muutettiin lapinkoiraksi vuonna 1967. Rodun tyyppi ja rotokuva alkoivat selkiytyä 1970-luvulla. Rotumääritelmää on täsmennetty useita kertoja. Rodun nimi muutettiin suomenlapinkoiraksi vuonna 1993. Rotokuva on vakiintunut nopeasti ja nykyisin rotu on suosittu pääasiassa koti- ja harrastuskoirana koko Suomessa.

Yleisvaikutelma

Yleisvaikutelmassa määritellään koiran rakenteelliset-toiminnalliset tyyppi, mittasuhteet, se kokonaiskuva josta koiran tunnistaa tietyn rotuiseksi. Suomenlapinkoiralla yleisvaikutelma on erittäin oleellinen osa näyttelyarvostelussa. Kehässä näkee usein koiria, jotka ovat kyllä ”pitkäkarvaisia pystykorvia” mutta eivät lapinkoira. Runsas turkki, hyvä ryhti ja esiintyminen sekä terve rakenne hämäävät helposti tuomaria sijoittamaan koiran korkealle, vaikka siitä puuttuisikin ”se jokin” mikä koirasta tekee juuri suomenlapinkoiran. Rodussa esiintyy yksilöitä, jotka näyttävät toisen rodun edustajilta tai ”yleispystykorvilta”. Vasta oikea rodunomainen olemus ja ilme, oikeat mittasuhteet ja liikkeet sekä oikeanlainen turkki tekevät lapinkoiran.

Mittasuhteet

Mittasuhteiltaan suomenlapinkoira on hieman korkeuttaan pitempi, ei siis neliö. Moniin muihin pystykorvarotuihin verrattuna se on matalampiryhtinen sekä esiintymiseltään vähemmän terävä, mikä yhdessä runsaan turkin ja varsinkin nartuilla helposti alas laskeutuvan hännän kanssa saa koiran näyttämään mieluummin pitkähäkeltä ja matalalta kuin lyhyeltä ja korkearaajaiselta.

Rodussa esiintyy sekä liian kevyitä, korkearaajaisia ja ilmavia koiria, mutta myös liian matalaraajaisia ja raskaita koiria näkee usein. Ihanteellinen rintakehän syvyys on hieman kyynärpäiden yläpuolelle. Koiran tulee vaikuttaa vahvalta mutta ei kuitenkaan raskaalta. Sen tulee kyetä liikkumaan kevyesti ja vaivattomasti.

Pää

Pää on olennainen osa suomenlapinkoiran yksityiskohdista. Se on voimakaspiirteinen mutta kuitenkin pehmeäilmeinen. Oikea ”nallemainen”, ystävällinen ilme muodostuu leveästä, hieman kaarevasta kallosta, selvästi erottuvasta otsapenkereestä (stoppi) ja voimakkaasta, leveästä kuonosta. Kuono kapenee vain hieman kärkeä kohti, ja se on täyteläinen. Alaleuan tulee olla vahva ja huulet ovat tiiviit. Poskikaaret ovat melko voimakkaat, kuonon ja kallon liittymä on selvä. Stoppi on selvästi erottuva,

samoin otsauurre.

Korvat ovat melko etäällä toisistaan, pienehköt, tyvestä leveät ja kolmion muotoiset, kärjistä hieman pyöristyneet. Korvissa tulee olla runsas, suojaava karvoitus myös sisäpuolella. Taittokorvat ovat samanarvoiset pystyjen korvien kanssa, kuitenkin aivan tyvestä taipuvat luppakorvat ovat virheelliset.

Silmät ovat soikeat, mahdollisimman tummat. Sinisilmäisyys on hylkäävä virhe. Nykyään ongelmana ovat suuret ja/tai pyöreät silmät, tähän tulisi kiinnittää jalostuksessa huomiota.

Kirsu on mustapigmenttisillä koirilla musta, parkinruskeilla ruskea. Vaalea juova kirsussa on sallittu. Purenta on leikkaava, tasapurenta sallitaan. Hammaspuutokset on syytä huomioida jalostuksessa. Hammaspuutosten yleisyyttä seurataan.

Runko

Runko on suhteellisen vankka, ei kuitenkaan raskas. Runko näyttää paksulta ja pyöreältä johtuen runsaasta turkista, ei mielellään runsaasta massasta ja ylimääräisestä rasvakerroksesta. Pystyjä lantioita esiintyy valitettavan usein, tähän olisi kiinnitettävä enemmänkin huomiota jalostuksessa. Huonot takaosat saavat aikaan huonosti liikkuvia koiria ja pahimmillaan synnytysvaikeuksia. Rintakehä on suhteellisen leveä mutta ei liian korostunut. Liian leveitä ja liian kapeita rintakehiä esiintyy rodussa.

Raajat ja liikunta

Raajat ovat vahvaluustoiset ja voimakkaat, edestä ja takaa katsoen suorat. Kulmaukset ovat selvät mutta eivät liioitellut. Pahempana ongelmana ovat kuitenkin liian niukat kulmaukset, varsinkin eturaajojen kulmaukset ovat usein huonot. Pystyjä ja lyhyitä olkavarsia on todella paljon. Jalostuksessa olisikin kiinnitettävä enemmän huomiota etuosiin; nykyään monella koiralla eturaajat eivät sijaitse oikeaoppisesti rungon alla vaan jäävät koiran seistessä liian eteen.

Lapinkoiran oikeat etuliikkeet eivät ole edestä katsoen täysin suorat, vaan ns. ”ahmamaiset”, jolloin koira kääntää liikkeessä etutassuja hieman sisäänpäin ja pyrkii astumaan ”yhteen jälkeen”, mikä lumessa liikkeessä on taloudellisempaa kuin jos molemmat raajat tekevät omaa uraa. Sama yksijälkisyys näkyy myös takaliikkeissä.

Häntä

Häntä on suhteellisen korkealle kiinnittynyt ja koiran liikkeessä kiertyy selälle tai reidelle. Seistessään ja levossa koira usein laskee hännän alas. Hännän ei tule olla liian tiiviisti kiertyvä kieppi vaan eloisa - koiran mielialoja ilmentävä ja liikkeitä tasapainottava. Hännässä voi olla ns. J-koukku (paimenkoukku), mutta selvä häntämutka on virhe.

Karvapeite

Karvapeite on runsas ja tuuhea, peitinkarva suoraa ja karheaa, lunta ja vettä hylkivää. Pohjavilla on pehmeää ja erittäin tiheää. Karvapeitteen tulee suojata koira kylmältä ja kastumiselta. Karvan pituutta ei tulisi kuitenkaan liioitella. Rodussa on jo yksilöitä, joilla karvaa on liian paljon tai peitinkarva on liian pitkä. Tässäkin tulee muistaa, että koiran tulisi sopia alkuperäiseen työhönsä.

Raajoissa on oltava kunnon karvoitus, myös käpälissä. Tämä raajakarvoitus toki kuluu pois koiran työskennellessä maastossa, mutta samalla se suojaaa koiran raajoja.

Väri

Kaikki värit ovat sallittuja, kuitenkin päävärin on oltava hallitseva. Tavallisimmat värit ovat musta/parkki joko merkein tai ilman, riistanvärinen, soopeli ja vehnä. Yleisväristä poikkeavaa väriä voi esiintyä päässä, kaulassa, rinnassa, rungon alaosassa, raajoissa ja hännässä.

Koko

Ihannekorkeus on uroksilla 49 cm (46-52 cm) ja nartuilla 44 cm (41-47 cm). Tyyppi on kokoa tärkeämpi, rodussa on runsaasti kokovaihtelua. Lapinkoiran koko ei saa pienentyä näistä rajoista, jotta käyttöominaisuudet eivät kärsi. Jalostuksessa tulisi muistaa, että siitokseen käytettävillä koirilla tulisi olla koosta huolimatta selvä sukupuolileima.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Näyttelyt

Taulukko 23. Näyttelykäynnit (Koiranet 24.3.2014)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Syntyneet	1136	1264	1130	1309	1334	1098	1139	1318	1093	1093
Näyttelykäynnit	2397	2878	2293	2939	2469	2096	1967	1803	1096	94
%-osuus	211 %	228 %	203 %	225 %	185 %	191 %	173 %	137 %	100 %	9 %

Taulukko 24. Näyttelyarvostelujen jakaantuminen vuosina 2004-2013 syntyneillä (Koiranet 24.3.2014)

Laatuarvosana	Kappalemäärä	%-osuus
ERI	9780	49 %
EH	6231	31 %
H	3459	17 %
T	410	2 %
EVA	41	0 %
HYL	111	1 %
Tuloksia yhteensä	20032	100 %

Jalostustarkastukset

Jalostustarkastettuja koiria on ollut yhteensä 108 kpl ja ne jakaantuvat syntymävuosittain alla olevan taulukon mukaisesti.

Taulukko 25. Jalostustarkastukset

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Syntyneet	1136	1264	1130	1309	1334	1098	1139	1318	1093	1093
Jalostustarkastetut	19	11	8	18	9	15	14	10	4	0
% syntyneistä	1,67 %	0,87 %	0,71 %	1,38 %	0,67 %	1,37 %	1,23 %	0,76 %	0,36 %	0 %

Jalostustarkastuksen luonnearvio perustuu koiran käsittelyyn. Jalostustarkastuksen tekee

Lappalaiskoirat ry:n hallituksen nimeämä ulkomuototuomari ja läsnä on vähintäänkin yksi, mielellään kaksi jalostustoimikunnan jäsentä.

Lähes kaikki tarkastetut koirat on hyväksytty ulkomuodon ja luonteen osalta. Koirista lähes kaikki ovat saaneet luonteesta erinomainen, rodunomainen, tasapainoinen, miellyttävä, hyvä eli positiivisia arvioita. Muutama koira on hyväksytty varauksin ja niiden omistajille on annettu jalostuskäyttöä koskevia ohjeita. Koiran tulos ja kuva julkaistaan Lapinkoira-lehdessä, ellei omistaja sitä kiellä.

Jalostustarkastetuista vain jokunen koira on ollut hieman pidättyväinen ja yksi koira on osoittautunut hieman rähjäväksi. Rodun eri maiden populaatioiden välillä ei ole havaittu eroja käyttäytymisessä.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Viimeisin jalostuksen tavoiteohjelma on päivitetty 2010 ja se on voimassa vuoden 2014 loppuun. Tavoiteohjelma on ollut luettavissa yhdistyksen nettisivuilla sekä Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä.

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Suomenlapinkoiran ensimmäinen jalostuksen tavoiteohjelma tehtiin Suomen Pystykorvajärjestön alaisuudessa 1990-luvulla. Rodun toinen JTO on hyväksytty Kennelliitossa vuonna 2001. Lappalaiskoirat ry:n kevätkokouksessa 18.3.2006 hyväksyttiin jalostusentavoiteohjelman päivitys, mutta sitä ei hyväksytty Kennelliitossa.

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Taulukko 26. Vuosina 2004-2013 syntyneiden 25 käytetyimmän jalostusuroksen jälkeläistilasto (lonkat ja silmät) (Koiranet 13.6.2014)

Uros	Synt.	Pen- tu- eet	Jälkeläiset				Lonkat				Silmät			
			Yht.	Vuo- den aik.	Tois. polv.	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	
Pomppa- rinniityn Donttu	2005	33	179	0	286	40	14	22 %	35 %	40	1	22 %	2 %	
Lecibsin Patentti	2006	17	103	0	30	9	3	9 %	*	9	0	9 %	*	
Lecibsin Harto	2007	17	97	6	64	28	9	29 %	32 %	24	2	25 %	8 %	
Lecibsin Saarto	2005	17	83	11	51	11	5	13 %	45 %	9	3	11 %	33 %	
Lecibsin Kuponki	2005	13	79	0	37	13	4	16 %	31 %	14	0	18 %	0 %	
Lecibsin Simo Salama	2009	13	79	18		2	1	3 %	*	1	0	1 %	*	

Uros	Synt.	Pen- tu- eet	Jälkeläiset				Lonkat				Silmät			
			Yht.	Vuo- den aik.	Tois- polv.	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	
Lecibsin Sakarias	2006	14	75	0	41	11	4	15 %	36 %	11	3	15 %	27 %	
Lecibsin Macce	2004	13	71	10	172	26	5	37 %	19 %	28	2	39 %	7 %	
Terhakan Yömyssy	2007	14	69	0	30	10	4	14 %	40 %	10	0	14 %	0 %	
Fidelis Lumiku- ningas	2008	11	64	0	12	4	1	6 %	*	3	0	5 %	*	
Shacal Uniklubi	2008	10	56	0		7	0	12 %	0 %	5	0	9 %	*	
Lumitur- pa Eppu	2005	10	54	4	171	17	5	31 %	29 %	20	2	37 %	10 %	
Dagolas Bullero	2005	10	54	0	8	14	10	26 %	71 %	13	3	24 %	23 %	
Kievra- dud'va Uhkku	2004	10	53	0	38	10	3	19 %	30 %	13	4	25 %	31 %	
Terhakan Vilttiha- tu	2006	10	52	0	149	16	5	31 %	31 %	15	2	29 %	13 %	
Casper	2005	9	51	8	8	5	1	10 %	20 %	8	0	16 %	0 %	
Lecibsin Keppo- nen	2008	9	50	6	91	14	4	28 %	29 %	12	1	24 %	8 %	
Fihtolas Överallt	2008	10	47	5	10	13	10	28 %	77 %	13	1	28 %	8 %	
Nastapi- mun Aku	2008	10	46	2	18	7	2	15 %	29 %	7	1	15 %	14 %	
Orso- Farm Rakuuna	2005	9	45	0	131	17	7	38 %	41 %	17	4	38 %	24 %	
Fihtolas Jussa- Jätkä	2005	10	41	0	24	8	2	20 %	25 %	8	0	20 %	0 %	
Petäjä- maan	2009	6	41	0		14	5	34	36	15	2	37	13	

Uros	Synt.	Pen- tu- eet	Jälkeläiset				Lonkat				Silmät			
			Yht.	Vuo- den aik.	Tois. polv.	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	
Viksu									%	%			%	%
Tachetee Dogi	2008	7	41	0	30	9	2	22	22	8	1	20	12	% %
Pakkas- ukon Roni	2008	8	40	0	59	19	7	48	37	16	1	40	6	% %
Tiiliteh- taan Tulisiipi	2005	8	39	5	66	9	0	23	0	9	0	23	0	% %
Hiiden- lahden Nikko	2005	6	39	15	19	5	4	13	80	5	0	13	0	% %
Lonkat yht.						338	117	22	32					% %
Silmät yht.										333	33	22	10	% %

Lonkkakuvauksia ja silmätarkastuksia on tehty jälkeläisille suunnilleen yhtä paljon. Lonkkien osalta sairaiden (C- ja D-lonkkaiset) määrä on noin kolmannes tutkituista. Tämä näkyy myös lonkkaindekseissä, jotka jäävät sairaille alle 100. Lonkkien jalostusindekseihin tulee jatkossa kiinnittää erityistä huomiota ja C-lonkkaisille olisi löydettävä jalostuksessa partneri, jolla on hyvä lonkkaindeksi. Näin saadaan yhdistelmän indeksin keskiarvoksi vähintäänkin 100.

Silmäsairauksien osalta tilanne on parempi, sillä vain joka kymmenes on merkitty sairaaksi. Lukuun sisältyy myös PPM iris-iris -löydökset, joita voi käyttää jalostukseen. Prcd-PRA -tapauksia on hyvin vähän, koska geenitestauksia on tehty ja tehdään jatkossakin.

Nuorimpien uroksen jälkeläisiä ei ole vielä ehditty tarkastuttaa, eikä niillä ole toisen polven jälkeläisiä.

Taulukko 27. Vuosina 2004-2013 syntyneiden 25 käytetyimmän jalostusuroksen jälkeläistilasto (kynnärnivelet ja polvet) (Koiranet 13.6.2014)

Uros	Synt.	Pen- tu- eet	Jälkeläiset				Kynnärnivelet				Polvet			
			Yht.	Vuo- den aik.	Tois. polv.	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	
Pomppa- rinniityn Donttu	2005	33	179	0	286	21	0	12	0	14	0	8	*	% %
Lecibsin Patentti	2006	17	103	0	30	5	1	5	*	1	0	1	*	% %
Lecibsin Harto	2007	17	97	6	64	19	0	20	0	9	0	9	*	% %

Uros	Synt.	Pen- tu- eet	Jälkeläiset			Kynnärnivelet				Polvet			
			Yht.	Vuo- den aik.	Tois- polv.	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %
Lecibsin Saarto	2005	17	83	11	51	5	2	6 %	*	5	0	6 %	*
Lecibsin Kuponki	2005	13	79	0	37	1	0	1 %	*	1	0	1 %	*
Lecibsin Simo Salama	2009	13	79	18		10	0	13 %	0 %	5	1	6 %	*
Lecibsin Sakarias	2006	14	75	0	41	8	1	11 %	12 %	5	0	7 %	*
Lecibsin Macce	2004	13	71	10	172	9	0	13 %	0 %	11	0	15 %	0 %
Terhakan Yömyssy	2007	14	69	0	30	4	0	6 %	*	4	0	6 %	*
Fidelis Lumikuningas	2008	11	64	0	12	2	0	3 %	*	2	0	3 %	*
Shacal Uniclubi	2008	10	56	0		5	0	9 %	*	3	0	5 %	*
Lumiturpa Eppu	2005	10	54	4	171	11	2	20 %	18 %	5	0	9 %	*
Dagolas Bullero	2005	10	54	0	8	9	3	17 %	33 %	2	0	4 %	*
Kievraduv'va Uhkku	2004	10	53	0	38	3	0	6 %	*	3	0	6 %	*
Terhakan Vilttihattu	2006	10	52	0	149	8	0	15 %	0 %	7	0	13 %	0 %
Casper	2005	9	51	8	8	3	0	6 %	*	4	0	8 %	*
Lecibsin Kepponen	2008	9	50	6	91	7	0	14 %	0 %	6	0	12 %	0 %
Fihtolas Överallt	2008	10	47	5	10	9	0	19 %	0 %	8	0	17 %	0 %
Nastapimun Aku	2008	10	46	2	18	5	0	11 %	0 %	4	0	9 %	*
Orso-Farm Rakuuna	2005	9	45	0	131	7	0	16 %	0 %	7	0	16 %	0 %

Uros	Synt.	Pen- tu- eet	Jälkeläiset			Kynnärnivelet				Polvet			
			Yht.	Vuo- den aik.	Tois. polv.	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %
Fihtolas Jussa- Jätkä	2005	10	41	0	24	1	0	2 %	*	4	0	10 %	0 %
Petäjä- maan Viksu	2009	6	41	0		11	3	27 %	27 %	9	0	22 %	0 %
Tachetee Dogi	2008	7	41	0	30	5	1	12 %	20 %	4	0	10 %	0 %
Pakkas- ukon Roni	2008	8	40	0	59	15	1	38 %	7 %	9	0	22 %	0 %
Tiiliteh- taan Tulisiipi	2005	8	39	5	66	5	0	13 %	0 %	2	0	5 %	*
Hiiden- lahden Nikko	2005	6	39	15	19	3	0	8 %	*	5	0	13 %	0 %
Kynnärni- velet yht.						191	14	13 %	5 %				
Polvet yht.										139	1	10 %	0 %

Kynnärniveleitä ja polvia on tarkastettu vähemmän kuin lonkkia ja silmiä. Tarkastukset eivät ole mukana PEVISA-ohjelmassa.

Taulukko 28. Vuosina 2004-2013 syntyneiden 25 käytetyimmän jalostusnartun jälkeläistilasto (lonkat ja silmät) (Koiranet 13.6.2014)

Narttu	Synt.	Pen- tu- eet	Jälkeläiset			Lonkat				Silmät			
			Yht.	Vuo- den aik.	Tois. polv.	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %
Lumi- kummun Inari	2006	5	35	6	29	4	0	11 %	0 %	4	2	11 %	50 %
Puuratta- ren Ellette	2004	4	33	0	27	14	1	42 %	7 %	15	3	45 %	20 %
Seitavuo- ren Niegadus	2007	4	31	0	13	7	1	23 %	14 %	7	1	23 %	14 %

Narttu	Synt.	Pen- tu- eet	Jälkeläiset				Lonkat				Silmät			
			Yht.	Vuo- den aik.	Tois- polv.	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	
Heldalan Xsussu	2005	5	30	0	7	2	1	7 %	*	2	0	7 %	*	
Lecibsin Melenie	2004	5	29	0	0	1	1	3 %	*	1	0	3 %	*	
Kastan- jan La- pinliekki	2004	5	29	0	61	5	1	17 %	20 %	5	0	17 %	0 %	
Lumitur- pa Micci	2005	4	29	0	8	3	2	10 %	67 %	3	0	10 %	0 %	
Lumitur- pa Oikun Hilla	2005	4	29	0	68	9	5	31 %	56 %	8	2	28 %	25 %	
Fihtolas Yippii	2006	4	27	0	46	10	2	37 %	20 %	10	2	37 %	20 %	
Eisenfest Lumikki	2008	4	27	7	7	8	6	30 %	75 %	7	1	26 %	14 %	
Haavuo- ren Terhakka Anar	2005	3	26	0	18	4	1	15 %	25 %	4	0	15 %	0 %	
Pomppa- rinniityn Unikuva	2007	4	25	0		2	1	8 %	*	2	2	8 %	*	
Heldalan Virve	2004	5	24	0	6	5	1	21 %	20 %	5	0	21 %	0 %	
Sydäntal- ven Taika	2005	4	24	0	7	6	4	25 %	67 %	4	1	17 %	25 %	
Lecibsin Muksi	2005	3	24	0	8	2	2	8 %	*	2	0	8 %	*	
Nutukas Nippa- nappa	2006	3	24	0	5	5	2	21 %	40 %	5	0	21 %	0 %	

Narttu	Synt.	Pen- tu- eet	Jälkeläiset				Lonkat				Silmät			
			Yht.	Vuo- den aik.	Tois- polv.	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	
Terhakan Ujellus Pilli	2005	4	24	0	15	4	2	17 %	50 %	3	0	12 %	0 %	
Lumitur- pa Alma	2004	4	23	0	119	9	3	39 %	33 %	9	0	39 %	0 %	
Lecibsin Kiemura	2004	4	23	5	31	5	0	22 %	0 %	5	0	22 %	0 %	
Ruska- hallan Dam- malas	2007	6	23	7	3	4	2	17 %	50 %	4	2	17 %	50 %	
Vihtori- lan Susse	2005	3	22	0	14	4	2	18 %	50 %	5	1	23 %	20 %	
Minttu	2005	4	22	0	12	4	3	18 %	75 %	3	1	14 %	33 %	
Puuratta- ren Eyana	2004	3	22	0	17	12	2	55 %	17 %	12	0	55 %	0 %	
Tarinan Atsalea	2004	3	22	0	20	2	1	9 %	*	2	1	9 %	*	
Lecibsin Meila	2005	3	22	0	0	2	2	9 %	*	1	0	5 %	*	
Lonkat yht.						133	48	21 %	27 %					
Silmät yht.										128	19	20 %	11 %	

Lonkkakuvauksia on tehty huomattavasti vähemmän kuin urosten jälkeläisille. Sairaiden (C-lonkkaisten tai sitä huonompien) osuus korostuu johtuen pienistä tutkimusmääristä. Kuten uroksilla, on narttujen lonkkaindekseihin kiinnitettävä entistä enemmän huomiota.

Taulukko 29. Vuosina 2004-2013 syntyneiden 25 käytetyimmän jalostusnartun jälkeläistilasto (kynnärnivelet ja polvet) (Koiranet 13.6.2014)

Narttu	Synt.	Pen- tu- eet	Jälkeläiset			Kynnärnivelet				Polvet			
			Yht.	Vuo- den aik.	Tois. polv.	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %
Lumi- kummun Inari	2006	5	35	6	29	2	0	6 %	*	1	0	3 %	
Puuratta- ren Ellette	2004	4	33	0	27	10	0	30 %	0 %	12	0	36 %	0 %
Seitavuo- ren Niegadus	2007	4	31	0	13	5	1	16 %	20 %	7	1	23 %	14 %
Heldalan Xsussu	2005	5	30	0	7	1	0	3 %	*	0	0	0 %	
Lecibsin Melenie	2004	5	29	0	0	1	0	3 %	*	0	0	0 %	
Kastan- jan La- pinliekki	2004	5	29	0	61	3	0	10 %	0 %	1	0	3 %	
Lumitur- pa Micci	2005	4	29	0	8	1	0	3 %	*	0	0	0 %	
Lumitur- pa Oikun Hilla	2005	4	29	0	68	8	0	28 %	0 %	5	0	17 %	0 %
Fihtolas Yippii	2006	4	27	0	46	9	0	33 %	0 %	7	0	26 %	0 %
Eisenfest Lumikki	2008	4	27	7	7	6	0	22 %	0 %	6	0	22 %	0 %
Haavuo- ren Terhakka Anar	2005	3	26	0	18	3	0	12 %	0 %	2	0	8 %	
Pomppa- rinniityn Unikuva	2007	4	25	0		2	0	8 %	*	1	0	4 %	

Narttu	Synt.	Pen- tu- eet	Jälkeläiset			Kynnärnivelet				Polvet			
			Yht.	Vuo- den aik.	Tois- polv.	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %
Heldalan Virve	2004	5	24	0	6	0	0	0 %	*	1	0	4 %	
Sydäntal- ven Taika	2005	4	24	0	7	4	0	17 %	0 %	1	0	4 %	
Lecibsin Muksi	2005	3	24	0	8	2	0	8 %	*	2	0	8 %	
Nutukas Nippa- nappa	2006	3	24	0	5	5	0	21 %	0 %	5	0	21 %	0 %
Terhakan Ujellus Pilli	2005	4	24	0	15	2	0	8 %	*	0	0	0 %	
Lumitur- pa Alma	2004	4	23	0	119	0	0	0 %	*	0	0	0 %	
Lecibsin Kiemura	2004	4	23	5	31	3	0	13 %	0 %	2	0	9 %	
Ruska- hallan Dam- malas	2007	6	23	7	3	2	0	9 %	*	0	0	0 %	
Vihtori- lan Susse	2005	3	22	0	14	1	1	5 %	*	2	0	9 %	
Minttu	2005	4	22	0	12	0	0	0 %	*	0	0	0 %	
Puuratta- ren Eyana	2004	3	22	0	17	11	0	50 %	0 %	11	0	50 %	0 %
Tarinan Atsalea	2004	3	22	0	20	0	0	0 %	*	1	0	5 %	
Lecibsin Meila	2005	3	22	0	0	2	0	9 %	*	1	0	5 %	
Kynnärni velet yht.						83	2	13 %	1 %				

Narttu	Synt.	Pen- tu- eet	Jälkeläiset			Kynnärnivelet				Polvet			
			Yht.	Vuo- den aik.	Tois- polv.	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %	Tut- kitut	Sai- raat	Tut- kim. %	Sai- ras %
Polvet yht.										68	1	10 %	0 %

Kynnärnivelet ja polvien tarkastusten osalta on narttujen jälkeläisillä sama tilanne kuin uroksilla. Tutkittuja on vähän, koska tarkastukset eivät kuulu PEVISA-ohjelmaan.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Terveyttä ja geenipohjan laajuutta on pyritty edistämään jalostusneuvonnalla (ohjeet yhdistyksen nettisivuilla, neuvontapuhelin) sekä tarjoamalla kasvattajille tietoa jalostukseen liittyvistä asioista mm. Lapinkoira-lehden välityksellä, vuosikirjoja julkaisemalla ja järjestämällä jalostukseen liittyviä tilaisuuksia (kuten kasvattajapäivät) ja osallistumalla pystykorvarotujen vuotuisille Kuopion jalostuspäiville.

Kasvattajat kantavat suuren vastuun rodun perinnöllisten vikojen ja sairauksien torjunnassa, sillä juuri he tekevät lopulliset jalostusvalinnat ja tuntevat omien koiriensä ongelmat ja sairaudet. Myös pennunostajia tulee valistaa ja ohjata sairauksien vastustamiseen rotujärjestön suositusten mukaisesti. Kaikkia suomenlapinkoirien omistajia tulee kannustamaan avoimeen tiedonkulkuun.

Jalostustoimikunta kerää terveystietoja jalostustietojärjestelmäänsä terveystietolomakkeen avulla. Koirien omistajien toimittamat terveystiedot julkaistaan rotujärjestön nettisivuilla mikäli omistaja on antanut niille julkaisuluvan. Epilepsian, Addisonin taudin, Cushingin taudin sekä kilpirauhasen vajaatoiminnan osalta julkaisemisen ehto on jalostustoimikunnalle toimitettu eläinlääkärin lausunto.

Taulukko 30. Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Rodun jalostuspohjan pysyminen ennallaan (ei ainakaan saa laskea). Yksittäisen koiran jälkeläisten osuus pysyy alle 80.	Tiedotusta kasvattajille. Ei suositella koiraa, jolla on jo runsaasti jälkeläisiä.	Isät/emät -suhde on pysynyt ennallaan. Tämä on hyvä asia. Edelleen on yksittäisiä koiria, joilla jälkeläismäärä ylittyy.
Jalostukseen käytettävien urosten määrän kasvattaminen 15 %:iin syntyneistä.	Jalostusneuvonta ja urossuosituks. Kasvattajien vastuun korostaminen käytettävistä uroksista. Matador-urosten välttäminen.	Tavoitteeseen ei päästy, mutta parempaan suuntaan on menty. Käytettyjen urosten määrä nousi 13,6 prosenttiin.
Rodun alkuperäinen käyttötarkoitus säilyy.	Lisätietoa kasvattajille ja pennunostajille alkuperästä, luonteesta ja käytöstä.	Poronhoitoalueella on koiria työkäytössä. Poropaimennustapahtumat kiinnostavat.
Pyritään estämään tunnettujen sairauksien lisääntyminen.	Pysyvä terveystietolomake internet-sivuilla. Jalostuskriteerit, yleinen valistus. Urostiedusteluissa arvioidaan riskit.	On saatu tietoa ja näyttää, että esim. kilpirauhasen vajaatoiminta olisi lisääntymässä tai sitten tutkittuja koiria on enemmän.

Rodun elinvoimaisuus ei heikkene.	Elinvoimaisuuden merkitystä pyritään korostamaan. Jalostussuosituksset.	Narttujen synnytykset sujuvat pää sääntöisesti hyvin. Uroksien tarpeettomat kastraatiot ovat lisääntyneet.
Rodun ulkomuodon tulee vastata rotumääritelmää.	Tuomarikoulutus, yleinen valistus, tiedon jakaminen.	Koirat ovat ulkomuodollisesti melko hyvin rotumääritelmän mukaisia.
Sukusiitosprosentti ei saisi kasvaa.	Tiedon lisääminen, jalostussuosituksset, käyttämättömien koirien etsiminen.	Sukusiitosprosentti on pysynyt pienenä, enimmillään 4,35 % eli reippaasti alle 6,25 %.
PrCd-PRA:n väheneminen.	Testauksia lisätään ja kasvattajia kehoitetaan testauttamaan koiriaan. Pompen taudin geeni löytyi, testaukset aloitettu ja kasvattajia kehoitetaan testauttamaan koiriaan.	Status tiedossa 2213 koiralla, testatuissa ei yhtään sairasta. Status tiedossa 1180 koiralla, testatuissa kaksi sairasta.

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Jalostuksen tavoiteohjelman edellisellä jaksolla 2009–2013 syntyneistä on ollut D- ja E-lonkkaisia koiria yhteensä 88. Suurin osa näistä on jäänyt jalostuksen ulkopuolelle. Lisäksi kahden C-lonkkaisen koiran yhdistäminen ei ole ollut suotavaa.

Silmätarkastettuja jäi jalostuksen ulkopuolelle 51 koiraa, syynä erilaiset perinnöllisiksi katsotut silmänsairaudet.

Muiden sairauksien (epilepsia, kilpirauhasen vajaatoiminta, Addisonin ja Cushingin tauti ja diabetes) vuoksi 28 koiraa on jäänyt jalostuksen ulkopuolelle.

Kastroituja uroksia on 34 ja kivesvikaisia 49 urosta, joita ei voi käyttää jalostukseen.

Jalostussuosituksien ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

Jalostuskriteerit on päivitetty tarvittaessa aina kun uusia terveyteen liittyviä riskitekijöitä on havaittu. Urostiedustelujen määrä on kasvussa ja suosituksia on annettu tavoiteohjelman voimassaoloaikana vuosi vuodelta enemmän.

Suomenlapinkoirien PEVISA on ollut pitkään sama eli lonkat on kuvattava ja silmätarkastus on oltava voimassa ennen astutusta. Jalostustoimikunta on ehdottanut, että nuorten, alle viisivuotiaiden urosten suurin sallittu pentumäärä olisi 30. Ehdotus ei valitettavasti mennyt rotujärjestön kokouksessa lävitse. Vanhojen koirien kohdalla voidaan hakea poikkeuslupaa PEVISA-tutkimuksista Koirarekisteriohjeen mukaisella poikkeuslupamenettelyllä.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Tulevaisuuden suomenlapinkoira on henkisesti ja fyysisesti terve rotu, jolla on mahdollisimman laaja geenipohja ja pitkä elinikä. Sen alkukantainen arktinen olemus ja ulkonäkö viehättävät edelleenkin

ihmisiä. Rodun suosio kotimaisena seurakoirana, jolla on aineksia myös monipuoliseksi harrastus- ja käyttökoiraksi, säilyy ennallaan. Kasvattajien aktiivisuus tutkia jalostusyksilönsä lisääntyy ja täten saadaan jalostukseen enemmän lonkka- ja silmätarkastettuja koiria.

Sukusiitosaste on tällä hetkellä hyvä ja tavoitteena on sen säilyttäminen tulevaisuudessakin.

Käyttäytyminen ja luonne

Suomenlapinkoiran nöyrä ja ystävällinen luonne säilyy tulevaisuudessa. Kannustetaan omistajia viemään koiransa luonnetestiin, MH-kuvaukseen ja näyttelyihin. Rotujärjestön jalostusjärjestelmään kirjataan luonteissa esiintyviä ongelmia, joita voidaan tilastoida jatkossa. Näillä toimenpiteillä voidaan tietoja seurata ja analysoida ja saadaan selville mihin suuntaan luonne kehittyy.

Jalostukseen ei saa käyttää aggressiivisia tai liian arkoja koiria.

Käyttöominaisuudet

Suomenlapinkoiran alkuperäiset, poroa paimentavan koiran käyttöominaisuudet säilyvät. Koiralta vaaditaan kestäväää rakennetta, säänkestävää karvapeitettä, kestäviä polkuanturoita, eikä sillä saa olla ihoherkkyyksiä. Työssä tarvitaan sitkeyttä, kuuliaisuutta ja herkkäoppisuutta, mutta ei liian nöyrää luonnetta edes isäntää/emäntää kohtaan. Vaaditaan myös omatoimisuutta ja kuitenkin hyvää yhteydenpitoa isäntään/emäntään. Haukun tulee olla kuuluva ja äänen pitää kestää.

Porokoirakerho ry on jo vuodesta 1995 alkaen järjestänyt epävirallisia paimennustestejä, joissa arvioidaan poropaimennustaipumusta. Pitää kuitenkin muistaa, että testi ei vastaa todellista työtilannetta. Koiran koulutus porotyöhön tapahtuu poroisäntien toimesta. Koiraa pidetään jo pennusta asti mukana mahdollisimman paljon ja varsinainen opettaminen alkaa noin vuoden ikäisenä. Miten koiraa opetetaan, riippuu paljolti siitä, mitä omistaja siltä vaatii ja miten hän toivoo koiran aikanaan toimivan. Niinpä yhtä oikeaa opettamisen rautalankamallia ei ole (Lapinkoira-lehti 2/2009).

Terveys ja lisääntyminen

Suomenlapinkoirien terveystilanne on suhteellisen hyvä näinkin isoksi roduksi ja tämän tilanteen toivotaan jatkuvan. Suhtautuminen sairauksiin muuttuu koko ajan avoimempaan suuntaan ja niistä ilmoitetaan rotujärjestölle. Perinnölliset silmätaudit vähenevät ja muiden perinnöllisten sairauksien esiintymismäärät eivät kasva. Pyritään vaikuttamaan informaation keinoin urosten ”turhien” kastrointien vähenemiseen. Suomenlapinkoirien epilepsia- ja katarakta-sairausgeenien paikantaminen onnistuu. Muiden sairauksien osalta toivomme saavamme lisää tutkittua tietoa, jotta jalostukseen voitaisiin käyttää mahdollisimman terveitä yksilöitä.

Ulkomuoto

Rotu säilyy perustaltaan terverakenteisena ja liioittelemattomana. Koirien kyky synnyttää luonnollisesti säilyy eikä astutuksissa turvauduta keinosiemennyksiin.

Suomenlapinkoiran nallemainen ilme säilyy. Liioiteltuja piirteitä ei esiinny.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suosituksien jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

Lappalaiskoirat ry:n jalostustoimikunta noudattaa toiminnassaan tavoiteohjelmaa. Sen pohjalta on laadittu erilliset jalostuskriteerit, jotka otetaan huomioon poikkeuslupia käsitellessä, urossuosituksia annettaessa ja kasvattajien kysyessä oman koiransa terveystietoja.

Tavoitteena on, että mahdollisimman moni nartun omistaja etsisi itse nartulleen urosehdokkaan ja toisi

tämän esityksen jalostustoimikunnan käsittelyyn. Kasvattajan on syytä muistaa, että vastuu on aina kasvattajalla itsellään. Urossuosituskysely on toimitettava jalostustoimikunnalle vähintään kaksi kuukautta ennen astutusta. Urossuositukset käsitellään tapauskohtaisesti, jolloin otetaan huomioon myös yhdistelmän sukusiitosprosentti.

PEVISA-lausuntojen tulee olla voimassa astutushetkellä.

Kennelliiton koirarekisteriohje

Pentueen vanhempien ja rekisteröitävien pentujen on oltava tunnistusmerkittyjä Kennelliiton hyväksymällä tavalla.

Koiran tulee olla PEVISA-säännösten mukaan tutkittu. Yli 7-vuotiaalla uroksella, jolla ei ole aikaisemmin rekisteröityjä jälkeläisiä, voidaan anoa poikkeuslupaa teettää yksi pentue ilman PEVISA-tutkimuksia. Näitä uroksia koskevat poikkeukset hoidetaan Koirarekisteriohjeen mukaisella tapauskohtaisella poikkeuslupamenettelyllä.

Nartulla voidaan teettää enintään viisi pentuetta siten, että nartun edellisestä penikoimisesta on pentueen syntyessä oltava kulunut vähintään kymmenen kuukautta. Tätä tiheämpi pennutus sallitaan alle 8-vuotiaalle nartulle yhden kerran ilman poikkeuslupaa, ja tällöin seuraavan synnytyksen väli on oltava vähintään yksi vuosi. Kahdeksan vuotta täyttäneen nartun astuttaminen edellyttää aina eläinlääkärintodistuksen.

Jalostustoimikunta noudattaa suosituksissaan Kennelliiton ohjeita.

Suomenlapinkoirien jalostuskriteerit 1.11.2015 alkaen

Jalostukseen ei saa käyttää:

- tietävästi vihaista koiraa tai Kennelliiton virallisella kaavakkeella vihaiseksi raportoitua koiraa

Jalostukseen ei suositella:

- alle 20 kuukauden ikäistä narttua (huom. 20 kuukautta on minimi-ikä, käytännössä toivotaan vähintään kolmen vuoden ikää). PEVISA-ohjelmassa vaaditut terveystutkimukset on oltava tehty ja voimassa ennen uroskyselyä.
- alle 20 kuukauden ikäistä urosta (huom. 20 kuukautta on minimi-ikä, käytännössä toivotaan vähintään kolmen vuoden ikää)
- kahden alle 24 kuukauden ikäisen koiran yhdistelmää
- kuusi vuotta täyttäneitä ensisynnyttäjänarttua, eikä narttua, joka on täyttänyt kahdeksan vuotta
- koiraa, jolla on erityisen suuri sairastumisriski
- kivesvikaista koiraa
- ylä- tai alapurentaista koiraa
- yhdistelmää, jonka kahdeksan polven sukusiitosprosentti ylittää 6,25 %
- uusintayhdistelmää (uusintayhdistelmäksi katsotaan myös pentuesisarusten yhdistäminen samaan partneriin)
- narttua, jonka edellisen pentueen syntymästä on kulunut alle kymmenen kuukautta

1. Kaikki urossuosituskyselyt käsitellään "virallisina" ja ne julkaistaan.

2. Vastaus annetaan aina kirjallisena sähköpostilla. Pyyntöä, kymmenen euron korvausta vastaan kirjallisena postitettuna kirjeenä.

3. Vastaus annetaan mahdollisimman pian.

4. Vastaus on voimassa enintään kuusi kuukautta ja on annettu senhetkisten terveystietojen perusteella. Kasvattaja on itse velvollinen ilmoittamaan jalostustoimikunnalle, jos saa tietoonsa uusia

yhdistelmää koskevia terveystietoja.

5. Uroksen omistajalla on mahdollisuus kysyä riskejä yhdistelmästä, johon hänen urostaan on pyydetty.

6. Koiran omistajalla on mahdollisuus kysyä oman koiransa terveysriskejä.

7. Urossuosituksiin ei laiteta jalostustoimikunnan ehdotuksia muulloin kuin pyydettyessä.

Koiran tulee olla astutushetkellä PEVISA-säännösten mukaan tutkittu. Yli 7-vuotiaalle PEVISA-tarkastamattomalle urokselle on mahdollista hakea Koirarekisteriohjeen mukaista tapauskohtaista poikkeuslupaa. Poikkeusluvat on tarkoitettu pääsääntöisesti uroksille, joilla ei ole ennestään jälkeläisiä. Poikkeusluvan saaminen ehtona on, että yhdistelmä on hyväksyttävissä muiden kuin lonkkien ja silmien osalta, ja se myönnetään ainoastaan puuttuviin PEVISA-tutkimuksiin (ei esim. ylitiheään pennuttamiseen tai muihin Suomen Kennelliiton rekisteröintirajoituksiin).

Suomenlapinkoirilla toivotaan urostiedustelussa vähintään kolmea omaa ehdotusta (ensijaisesti käyttämättömiä tai vähänkäytettyjä, iäkkäämpiä uroksia), poikkeuksena ensimmäistä pentuettaan suunnittelevat kasvattajat. Urostiedustelut tulee laittaa yhtä aikaa, jos ne kohdistuvat samaan juoksuun.

Mikäli omista ehdotuksista ei löydy sopivaa, voi kasvattaja halutessaan saada jalostustoimikunnan ehdotuksen.

SILMÄT

Jalostukseen voidaan suositella

- tervesilmäiseksi tutkittuja koiria
- PPM iris-iris, PHTVL/PHPV aste 1 tai MRD -lausunnon saaneita koiria silmätarkastetun, ei samankaltaisia muutoksia omaavan koiran kanssa.

Jalostukseen ei voida suositella

- PRA, katarakta (posterior polaarinen tai kortikaalinen), PPM iris-linssi, PPM iris-kornea, GRD, TRD tai PHTVL aste 2-6 -lausunnon saaneita koiria
- jos sekä uroksen että nartun sukutaulussa ensimmäisessä tai toisessa sukupolvessa tulevasta pentueesta katsottuna on kataraktakantajia (posterior polaarinen tai kortikaalinen)
- jos sekä uroksen että nartun sukutauluissa ensimmäisessä tai toisessa sukupolvessa tulevasta pentueesta katsottuna on jonkun muun PRA-tyypin kuin prcd-PRA:n kantajia

prcd-PRA

- prcd-PRA -kantajille (B tai b) ja prcd-PRA -testaamattomille koirille suositellaan vain A-tyypin koiraa, tai koiraa, joka voidaan vanhempiensa geenitestin perusteella todeta terveeksi (a). Suositus voidaan antaa testaamattomalle koiralle sillä varauksella, että joko molemmat tai toinen osapuoli testataan ennen astutusta ja vähintään toinen todetaan terveeksi (A).

LONKAT

Yhdistelmän yhteenlasketun lonkkien jalostusindeksin keskiarvon suositellaan ylittävän 100.

Jalostukseen voidaan suositella

- A-, B- tai C-lonkkaisia koiria.

Jalostukseen ei voida suositella

- D- ja E-lonkkaisia koiria
- nivelrikkoisia koiria
- C-lonkkaisia ei suositella yhdistettäväksi keskenään.

POLVET

Jalostukseen voidaan suositella

- polvitarkastamattomia, oireettomia koiria
- polvitarkastuksessa lausunnon 0-0 saaneita koiria

Jalostukseen ei voida suositella

- patellaluksaation vuoksi leikattua koiraa.

KYYNÄRNIVELET

Jalostukseen voidaan suositella

- kyynärkuvaamattomia, oireettomia koiria
- kyynärlausunnon 0/0 saaneita koiria.

Jalostukseen ei voida suositella

- kyynärkuvaamattomia, oireileviä koiria
- koiraa, jonka toinen tai molemmat kyynärnivelet ovat saaneet lausunnon 1 tai huonompi.

HÄNTÄMUTKA

Jalostukseen ei voida suositella

- häntämутkaista koiraa.

PURENTA

Jalostukseen ei voida suositella

- ala- tai yläpurentaista koiraa.

EPILEPSIA

Jalostukseen ei voida suositella

- epilepsiasairasta koiraa
- epilepsiasairaahan koiran jälkeläisiä.

KILPIRAUHASSEN VAJAATOIMINTA

Jalostukseen ei voida suositella

- kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavaa koiraa
- kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavan koiran jälkeläisiä.

MUUT AUTOIMMUUNISAIRAUDET

Sukusiitosta on vältettävä, koska autoimmuunisairausriski kasvaa suhteessa sukusiitosprosenttiin.

Jalostukseen ei voida suositella

- oireilevaa tai sairaaksi todettua koiraa
- Addison- tai IMHA-sairaahan koiran vanhempia, täyssisaruksia ja jälkeläisiä
- muiden autoimmuunisairauksien kuin Addison tai IMHA kohdalla otetaan huomioon koiran itsensä ja partnerin suvun sairaudet, ja riskianalyysi tehdään aina tapauskohtaisesti.

CUSHINGIN TAUTI

Jalostukseen ei voida suositella

- oireilevaa tai sairaaksi todettua koiraa
- Cushing-sairaahan koiran vanhempia, täyssisaruksia ja jälkeläisiä

ALLERGIAT

Jalostukseen ei voida suositella

- allergista tai atooppista koiraa.

POMPEN TAUTI (Glycogen storage disease type II, GSD II)

- Pompen-kantajille (K tai k) ja Pompen-testaamattomille koirille suositellaan vain N-tyypin koiraa tai koiraa, joka voidaan vanhempiensa geenitestin perusteella todeta terveeksi (n). Suositus voidaan antaa testaamattomalle koiralle sillä varauksella, että joko molemmat tai toinen osapuoli testataan ennen astutusta ja vähintään toinen todetaan terveeksi (N).

Suositus yksittäisen koiran maksimijälkeläismäärälle

Suosituksena yksittäisen jalostusuroksen käytön rajana 80 pentua/uroksen koko elinikä.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Lisätään kasvattajien ja koiranomistajien tietoutta rodun alkuperästä, luonteesta ja käyttöominaisuuksista.

Suomenlapinkoiran geenipohjan pitäminen laajana

- pyritään saamaan käyttämättömiä uroksia jalostukseen (mm. jalostustarkastukset, joissa etusijalla käyttämättömät urokset).
- Yli 7-vuotiaalle PEVISA-tarkastamattomalle urokselle on mahdollista hakea Koirarekisteriohjeen mukaista tapauskohtaista poikkeuslupaa. Poikkeusluvat on tarkoitettu pääsääntöisesti uroksille, joilla ei ole ennestään jälkeläisiä. Poikkeusluvan saaminen ehtona on, että yhdistelmä on hyväksyttävissä muiden kuin lonkkien ja silmien osalta, ja se myönnetään ainoastaan puuttuviin PEVISA-tutkimuksiin (ei esim. ylitiheään pennuttamiseen tai muihin Suomen Kennelliiton rekisteröintirajoituksiin).
- matador-urosten välttäminen ottamalla huomioon myös lähisukulaisten käyttö jalostuksessa.
- sukusiitoksen välttäminen (raja-arvona yhdistelmälle 6,25 % kahdeksan sukupolven mukaan).
- narttujen uusintayhdistelmien välttäminen

Jalostusneuvonta jäsenistölle

- rodulle on tehty jalostussuosituskriteerit, joissa annetaan ohjeita millaisia koiria voi käyttää jalostukseen ja miten niitä voi yhdistellä.
- järjestetään edelleen jalostustarkastuksia ja jälkeläisseurantaa.
- osallistutaan jatkossakin pystykorvarotujen yhteisille jalostuspäiville.
- järjestetään kaksi kertaa vuodessa kaksipäiväiset lappalaiskoirien erikoisnäyttelyt, joilla on ensimmäisenä päivänä luentoja rotuun liittyvistä asioista ja jalostustarkastuksia.
- jatketaan ajankohtaisten jalostukseen ja kasvatukseen liittyvien artikkeleiden julkaisemista Lapinkoira-lehdessä.

Uusien lapinkoiraharrastajien opastaminen

- pyritään saamaan kaikki uudet suomenlapinkoiran omistajat yhdistyksen jäseniksi eli ns. kasvattajan maksamat uudet jäsenet (kasvattaja maksaa alennetun jäsenmaksun ensimmäisenä vuotena).
- kannustetaan alaosastoja järjestämään lähiseudun lappalaiskoiranpennun omistajille pentupäiviä, joissa pentuja sosiaalistetaan ja jaetaan omistajille tietoa koiran käsittelystä.
- julkaistaan edelleen Lapinkoira-aapista.

Rodun tunnettuuden lisääminen ja rotutietouden jakaminen

- rotujärjestö ylläpitää yhdistyksen kotisivuja, joilta rodusta kiinnostuneet voivat etsiä tietoja.
- osallistutaan erilaisiin tapahtumiin, joissa koirista kiinnostuneet ihmiset liikkuvat, kuten Messukeskuksen vuotuinen voittajanäyttely, jossa yhdistyksellä on rotuinfo-osasto.
- jaetaan tietoa yhdistyksen kaksi kertaa vuodessa järjestettävien lappalaiskoirien erikoisnäyttelyiden yhteydessä.
- yhdistyksellä on neuvontapuhelin, josta voi tiedustella rotuun liittyviä asioita.

- yhdistyksellä on ulkomaiden yhteyshenkilö jalostusasioissa.

Rodussa esiintyvien sairauksien seuranta

- kerätään tietoa rodussa esiintyvistä sairauksista, seurataan niiden kehittymistä ja huomioidaan sairaudet jalostusneuvonnassa antamalla niihin liittyvää jalostustietoutta.
- yhdistys tukee terveystarkastuksissa käymistä järjestämällä silmätarkastuksia rodun omien tapahtumien yhteydessä ja avustamalla rahallisesti yli 9-vuotiaiden koirien silmätarkastuksia. Yhdistys osallistuu erilaisiin tutkimuksiin mm. perinnöllisen kataraktin ja epilepsian osalta.
- järjestetään verinäytteiden ottotilaisuuksia prcd-PRA- ja Pompen taudin geenitestauksia varten sekä Hannes Lohen tutkimusryhmälle.
- tiedotetaan jäsenistölle sairauksista Lapinkoira-lehdessä, yhdistyksen tapahtumissa, internetsivuilla sekä tuotetaan erilaisia julkaisuja: vuosikirja, pentuaapinen, artikkelit ja tilastot, ja kauppakirjan liite.
- kerätään kuolinsyytilastoa, johon tietoa haetaan yksittäisille koiranomistajille ja kasvattajille tarkoitetuilla kyselyillä sekä Koiranetistä.

Ulkomuototuomarikoulutus

- järjestetään ulkomuototuomareiden koulutusta ja arvostelukokeita. Tuodaan koulutuksessa esiin suomenlapinkoiran oikea, terve rakenne ja alkuperäinen tyyppi. Ohjataan tuomareita välttämään ulkomuodossa ääri-ilmioiden suosimista.
- järjestetään tarvittaessa yleisiä ulkomuototuomarikoulutuspäiviä.

Yhteydenpito muihin maihin

- lisätään yhteydenpitoa muihin maihin ja tuotetaan jalostus- ja ulkomuotoaiheista aineistoa eri kielillä (mm. JTO, rotumääritelmän tulkintaohje, jalostussuosituskriteerit).
- kerätään terveystietoa ulkomailla asuvista koirista (englanninkielinen pysyvä terveystarkastus yhdistyksen nettisivuilla).
- yhdistyksellä on yhteyshenkilö ulkomaiden jalostusasioissa.

Jalostuksen tavoiteohjelman noudattaminen ja seuranta

- jalostustoimikunta seuraa jalostuksen tavoiteohjelman toteutumista ja tarvittaessa esittää toimenpiteitä sen noudattamisen tehostamiseksi.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Taulukko 31. Populaatio

Vahvuudet	Heikkoudet
<ul style="list-style-type: none">• sukusiitosprosentti laskussa• terveystarkastukset lisääntyneet• monimuotoinen rotu• monipuolinen harrastuskoirana• pennuilla hyvä kysyntä• suuri värivalikoima• kotimainen rotu	<ul style="list-style-type: none">• tuontikoiriin ei voida turvautua• sukuja hävinnyt (ei ole käytetty)• samoja sukulinjoja käytetty liikaa• runsas tarjonta houkuttelee vääränlaisia pennunostajia• pennunostajan väärät odotukset• nallemainen ulkonäkö
Mahdollisuudet	Uhat
<ul style="list-style-type: none">• jalostukseen käyttämättömiä koiria löytyy• laajan geenipohjan säilyttäminen• suhteellisen terve rotu• ei liian "jalostettu"• sperman vienti ulkomaille	<ul style="list-style-type: none">• geenipohja kaventuu• yksittäisten ja saman sukuisten jalostusurosten liiallinen käyttö• urosten kastrointi ilman terveydellistä syytä• sperman vienti, terveysriskejä ei selvitetä

<ul style="list-style-type: none"> • alkukantaisuus • kotimaisten rotujen eläingenivaraothjelma (Luonnonvarakeskus) 	<ul style="list-style-type: none"> • rodun suosion hallitsematon kasvu
---	---

Taulukko 32. Luonne

Vahvuudet <ul style="list-style-type: none"> • luonteet pääsääntöisesti tasapainoisia • sopeutuminen erilaisiin olosuhteisiin 	Heikkoudet <ul style="list-style-type: none"> • epäsosiaalinen käyttäytyminen toisia koiria kohtaan • arkuus
Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none"> • ominaisuuksiltaan soveltuu moniin harrastuksiin • sopeutuu hyvin erilaisiin olosuhteisiin 	Uhat <ul style="list-style-type: none"> • käyttökoiraominaisuuksien katoaminen • vääränlaiset omistajat, jotka eivät osaa hallita normaaliluonteistakaan koiraa

Taulukko 33. Terveys

Vahvuudet <ul style="list-style-type: none"> • hyvä perusterveys • luustoltaan terveitä • prcd-PRA -testien vuoksi yleisimmän PRA:n muoto on vähentynyt • luonnonmukainen lisääntyminen 	Heikkoudet <ul style="list-style-type: none"> • liian paljon terveystarkastamattomia koiria • D-lonkkaisten koirien käytön lisääntyminen • silmänsairautta kantavien koirien leviäminen laajalti rotuun
Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none"> • terve rotu • ei liian "jalostettu" • EU-rahoitteinen LUPA-projekti, jossa koirien avulla tutkitaan ihmisten sydän- ja verisuonitautien perinnöllisyyden riskitekijöitä, myös koirien ko. riskit paljastuvat 	Uhat <ul style="list-style-type: none"> • lonkkadysplasiatilanteen huononeminen • lisääntyvät immuunijärjestelmän häiriöt • epilepsian lisääntyminen • lisääntymiseen liittyvät ongelmat

Taulukko 34. Rakenne ja ulkomuoto

Vahvuudet <ul style="list-style-type: none"> • terverakenteinen koira • ei liioiteltuja piirteitä 	Heikkoudet <ul style="list-style-type: none"> • niukat polvikulmaukset ja etu- ja takakulmausten epäsuhta • hentoluustoisuus • massavuus/raskasrakenteisuus
Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none"> • monimuotoisuus lisää valinnan mahdollisuuksia jalostuksessa • rotutyypiltään hyviä koiria paljon myös jalostuksen ulkopuolella 	Uhat <ul style="list-style-type: none"> • ihannoidaan liian ryhdikästä show-tyyppin koiraa • etuosan rakenneongelmat • oikeanlaatuisen karvapeitteen puute

Varautuminen ongelmiin

Yhdistys seuraa rodun kehitystä jatkossakin keräämällä terveystietoja pysyvällä nettilomakkeella. Lisätään kasvattajien ja pennunostajien tietoa rodun alkuperästä, luonteesta ja käytöstä. Jalostustoimikunnalla on käytössä jalostustietojärjestelmä, johon tallennetaan tiedot eri sairauksista, testituloksista jne. Järjestelmää käytetään jalostusneuvojen työkaluna esim. urostiedusteluja käsiteltäessä. Ne terveystiedot, joiden julkaisemiseen on saatu omistajan antama, joissain tapauksissa eläinlääkärin lausunnolla varustettu julkaisulupa (pieni osa), löytyvät yhdistyksen nettisivuilta, muut ovat luottamuksellisia ja vain jalostustoimikunnan tiedossa. Kannustetaan koirien kasvattajia/omistajia

julkistamaan terveystietoja. Tavoitteena on, että urostiedustelut ja terveystieteiden kyselyt koetaan kasvattajien/omistajien taholla nykyistäkin tärkeämmiksi. Urostiedusteluja käsiteltäessä ei suositella samojen sukulinjojen käyttöä ja kertaamista. Huolehditaan, että yksittäisiä jalostuskoiria ei käytetä liikaa. Varsinkin nuorten urosten liiallista käyttöä ei suositella. Pidetään sukusiitosaste alle 6,25 %. Pyritään saamaan käyttämättömiä koiria jalostukseen. Tiedotetaan kasvattajia/omistajia urosten tarpeettomista kastroinneista. Näyttelymenestys ei saa olla ainoa jalostusperuste. Rotumääritelmä tulee huomioida tuomarikoulutuksessa sekä kasvattajien ja omistajien valistuksessa.

Luonteen osalta seurataan kehitystä luonnetestien, MH-kuvausten ja näyttelyiden luonneosion ja näyttelykäyttäytymisen perusteella. Yhdistyksen nettisivuilla on terveystieteiden lomake, jolla on mahdollista ilmoittaa myös luonteeseen liittyviä asioita.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Taulukko 35. Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Vuosi	Toimenpiteet
2015	Uuden JTO:n käänösversiot Päivitetty PEVISA voimaan 1.1.2015
2018	JTO:n ja PEVISA:n päivitys seuraavan vuoden alkuun
Jokavuotisia toimia 2015 - 2018	Rodun terveys- ja luonnetietojen keruu, tilastointi ja seuranta Prcd-PRA- ja Pompen taudin geenitestaukset Jalostusneuvonta Urossuositukset Poikkeusluvut Omistajien kyselyt oman koiransa terveystiedoista Kuopion jalostuspäivät Lappalaiskoirien erikoisnäyttelyt Jalostustarkastukset Terveystarkastukset Terveystutkimukset yhteistyössä eri tahojen kanssa Omistaja- ja kasvattajakyselyt Lappalaiskoirien jalostustietojärjestelmän ylläpitäminen Tuomarikoulutukset Tiedotus jäsenistölle Lapinkoira-lehdessä ja nettisivuilla Kansainvälinen yhteistyö

JTO:n ja PEVISAn vaikutuksen seuraaminen

Jalostuksen tavoiteohjelma on voimassa 1.1.2016 – 31.12.2019 välisen ajan, ja sen seuraaminen on jalostustoimikunnan vastuulla. Jalostustoimikunta toimii Lappalaiskoirat ry:n hallituksen alaisuudessa. Jalostuksen tavoiteohjelmaan kirjatut tavoitteet ja toimintasuunnitelma huomioidaan yhdistyksen vuotuista toimintasuunnitelmaa laadittaessa. Ennen tavoiteohjelman päättymisajankohtaa tehdään arvio ohjelman toteutumisesta, vaikutuksista ja jatkotoimista. Ne huomioidaan tavoiteohjelmaa uudistettaessa.

PEVISA sisältyy jalostuksen tavoiteohjelmaan, joten sen toteutusta seurataan kuten edellä.

Jalostuksen tavoiteohjelma on kokonaisuudessaan luettavissa yhdistyksen kotisivuilla sekä Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä.

7. LÄHTEET

1. FT Petri Halinen (HY): ”Saamelaisten esi- ja varhaishistoria” -luento 11.2.2009
2. Professori Eino Koponen (HY): ”Saamelaisten alkuperä kielen tutkimuksen valossa” -luento 10.3.2009
3. T. Mäki, Porokoirista ja niiden käytöstä, Suomen Kennelliiton julkaisu nro 12/1947
4. Tapio Eerola, 2004 Suomen Koirarodut
5. Katariina Mäki
6. Päivi Vanhapelto
7. Anu Lappalainen
8. Nina Menna
9. Margetta Salminen
10. Eija Seppälä
11. Jukka Marttila

- Suomenlapinkoiran jalostuksen tavoiteohjelma, hyväksytty vuonna 2001
- Lappalaiskoirat ry:n julkaisemat vuosikirjat
- Lappalaiskoirat ry:n julkaisemat Lapinkoira-lehdet
- Lappalaiskoirat ry:n jalostustoimikunnan ylläpitämä suomenlapinkoiratietokanta
- Koiranet (Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)
- Hunddata (Svenska Kennelklubben, Ruotsin Kennelliiton koiratietojärjestelmä)
- Tanskan ja Norjan Kennelliittojen jalostustietojärjestelmät
- Rodun kasvattajia Australiasta ja Yhdysvalloista

8. LIITTEET

- Lapinporokoiran ja suomenlapinkoiran rotuunottokäytäntö
- Suomenlapinkoiran PEVISA-ohjelma
- Kauppakirjan liite
- Vuosittaiset luonnetestitulukset
- Suomenlapinkoiran rotumäärittelmä

Liite: Lapinporokoiran ja suomenlapinkoiran rotuunottokäytäntö

ROTUUNOTTOKÄYTÄNTÖ

LAPINPOROKOIRAN JA SUOMENLAPINKOIRAN ROTUUNOTTOKÄYTÄNTÖ (22.3.2014)

Lapinporokoiralla ja suomenlapinkoiralla on ns. avoin rekisteri. Rotuun voidaan ottaa uusia koiria, joiden vanhemmat eivät ole rekisteröityjä. Suomen Kennelliitto voi rekisteröidä tällaisen koiran rotujärjestön esityksestä.

Millainen koira voidaan ottaa rotuun?

Rotuunotto on tarkoitettu koirille, jotka ovat poronhoitoalueen vielä rekisteröimättömä käyttökoirakantaa, siis lähinnä poropaimennuskäytössä olevia koiria ja niiden ensimmäisen polven jälkeläisiä. Puhdasrotuista, puuttuvien Pevisa-tarkastusten tai ylitiheän pennuttamisen takia rekisteröimättä jäänyttä koiraa ei hyväksytä rotuunotettavaksi.

Lappalaiskoirat ry:n rotuunottokäytäntö

1. Koiran omistaja lähettää rotuunottopyynnön Lappalaiskoirat ry:n jalostustoimikunnalle osoitteeseen lappalaiskoirat.jtk@gmail.com. Pyyntöön tulee liittää vapaamuotoinen selvitys koiran taustasta, esimerkiksi kaikki se, mitä koiran suvusta on tiedossa, kasvattaja yms. Lisäksi pyynnön yhteyteen toivotaan valokuvaa koirasta ja mahdollisesti myös paliskunnan antama "työtodistus", mikäli koira on poropaimennuskäytössä.
2. Tämän jälkeen jalostustoimikunta käsittelee anomuksen ja mikäli katsoo koiran taustan olevan kunnossa, sovitaan koiranomistajan kanssa ulkomuototarkastuksesta. Aika ja paikka voidaan sopia jokaisen koiran kohdalla erikseen. Tuomarit voivat tarkistaa koiran eri aikaan.
3. Lappalaiskoirat ry:n nimeämät rotuunottotarkistuksia tekevät ulkomuototuomarit ovat: Tapio Kakko, Jukka Kuusisto, Mari Lackman, Saara Sampakoski ja Marja Talvitie.
4. Kahden ulkomuototuomarin todettua koiran ulkonäöltään riittävän rodunomaiseksi, lähettää rotujärjestö rekisteröintipuollon Kennelliittoon, joka tekee asiasta lopullisen päätöksen.
5. Rotuunotettava koira on tunnistusmerkittävä mikrosirulla viimeistään rotuunoton yhteydessä ja rotuunottilaisuudessa siitä on otettava näyte DNA-tunnistetta varten. Lappalaiskoirat ry kustantaa mikrosirun.

Rotuunotetut koirat rekisteröidään ER-rekisteriin. Ne voivat osallistua näyttelyihin, kokeisiin ja kilpailuihin, ainoastaan cacibit ja kansainvälisen valion arvo ovat niiltä poissuljettuja. ER-rekisterissä olevien koirien jälkeläiset rekisteröidään normaaliin tapaan ER-rekisteriin kunnes niillä on kolme polvea rekisteröityjä koiria sukutaulussa, jolloin ne pääsevät FI-rekisteriin. Rotuunotettujen koirien jalostuskäyttöä koskevat rodun Pevisa-määräykset.

Lappalaiskoirat ry/jalostustoimikunta

Liite: Suomenlapinkoiran PEVISA-ohjelma

SUOMENLAPINKOIRIEN PEVISA-OHJELMA

Voimassa 31.12.2019 asti

Rotuhygieniset toimenpiteet perinnöllisten nivel- ja silmäsauroksien kurissa pitämiseksi suomenlapinkoiralla.

1. Sairauksien tutkiminen

Suomenlapinkoiran silmät tulee tutkia ennen astutusta. Silmätarkastustulos ei saa olla kahta (2) vuotta vanhempi koiran astutushetkellä. Tutkimustulos ei vaikuta rekisteröintiin.

Lonkkaröntgenkuvaus on tehtävä hyvissä ajoin ennen suunniteltua astutusajankohtaa. Kennelliiton asiantuntijaeläinlääkäri lausuu kuvat ja virallinen tulos lausunnosta tulee olla saatu ennen astutusta. Lonkkatulos on elinikäinen, eikä tutkimustulos vaikuta rekisteröintiin.

Koiran on tutkimushetkellä oltava tunnistusmerkitty.

Lappalaiskoirat ry:n jalostustoimikunnan esityksestä Suomen Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta voi myöntää poikkeuksia tarkastuspakosta.

Silmä- ja polvitutkimuksia suorittavat eri puolilla maata olevat koulutetut ja Suomen Kennelliiton valtuuttamat eläinlääkärit. Polvitarkastus on kliininen tutkimus. Kahden eläinlääkärin eriävään tutkimustulokseen voi hakea ratkaisua Kennelliitosta. Tuolloin päätöksen tekevät Kennelliiton asiantuntijaeläinlääkärit paneelissaan.

2. Oikeus osallistua kilpailuihin ja kokeisiin

Silmä- ja nivelsairauksia sairastavilla koirilla on oikeus osallistua koiranäyttelyihin, kokeisiin ja kilpailuihin, elleivät Suomen Kennelliiton säännöt tai eläinsuojelulliset näkökohdat ole esteenä.

3. Kustannukset

Koiran omistaja huolehtii tutkimusten kustannuksista.

LIITE SOPIMUKSEEN KOIRAN KAUPASTA

Kuten kaikilla koiraroduilla, myös lappalaiskoirilla (lapinporokoira, ruotsinlapinkoira, suomenlapinkoira) esiintyy joukko periytyviä vikoja ja sairauksia. Suurimmaksi osaksi periytyminen tapahtuu **resessiivisesti** eli **piilevästi**. Nimitys jo paljastaa, ettei tällaisen taipumuksen kantajayksilöä voida tunnistaa sen ulkoasun perusteella.

Vastuuntuntoinen kasvattaja käyttää siitoseläiminä vain terveeksi todettuja yksilöitä. Siitä huolimatta saattaa tapahtua, että kaksi tervettä siitoskoiraa, jotka kantavat **piilevänä** samaa sairaustaipumusta, paritetaan keskenään ja tulokseksi saadaan sairas tai sairastuva yksilö.

Usein nämä **piilevästi** periytyvät sairaudet puhkeavat vasta, kun koira on jo ohittanut pentu- ja nuoruusiän. Ostajan tulee ottaa huomioon, että hän pennun hankkiessaan ostaa sen siinä kunnossa kun se luovutushetkellä on.

ERÄITÄ LAPPALAIKOIDEN ESIINTYVIÄ SAIRAUKSIA

- **Lonkkaniveldysplasia** = (lonkkanivelen kehityshäiriö) ja muut luuston kehityshäiriöt, jotka tutkijoiden mukaan ovat osin perinnöllisiä, osin hankittuja ja joiden vaikeusasteet vaihtelevat. Yleensä ne eivät vaikeuta normaalia elämää, paitsi hyvin vaikea-asteisena, jolloin ne saattavat aiheuttaa kipuja.
- **Lappalaiskoirilla esiintyvät silmäsairaudet**
 - **Katarakta (posterior polaarinen, kortikaalinen)** = harmaakaihi sisältää useammanlaisia näkökykyä haittaavia sairauksia linssissä, linssin läpinäkyvyys häviää osittain tai kokonaan. Muutoksia todetaan yleensä molemmissa linseissä. Jos linssit samentuvat täysin, sokeutuu koira samalla. Harmaakaihi kehittyy useimmiten aikuisiällä.
 - **PRA** = verkkokalvon asteittainen surkastuma periytyy resessiivisesti. Kantajat ovat ilmiänsuhtaan PRA:n suhteen terveitä. Sairailla yksilöillä näkö rupeaa heikkenemään asteittain verkkokalvorappeuman edetessä, ensimmäisenä oireena on hämäräsokeus. Sairailla koirilla voidaan silmän sähköisessä tutkimuksessa ERG:ssä havaita muutokset jo ennen verkkokalvomutoksia.
 - **RD** = verkkokalvon vajaakehitys on synnynnäinen silmän kehityshäiriö, jossa on eri vakavuusasteisia häiriöitä, lievästä paikallisista verkkokalvon poimuista sokeutta aiheuttaviin suuriin muutoksiin (merkitään lyhenteillä MRD lievä, GRD keskivaikea tai TRD vaikea). Nämä muutokset voidaan todeta jo pennuilla.

- **PHTVL/PHPV** = sairaus, jossa linssin ja silmänpohjan välinen sikiökautinen verisuoni ei ole normaalisti surkastunut. Sairaudessa on eri asteita pienistä kauneuspilkuista sokeutta aiheuttaviin muutoksiin. Sairaudesta annetaan lopullinen lausunto aikuiselle koiralle.
- **PPM** = iriksen I. värikalvon kehityshäiriö, jossa mustuaisen avautuminen ei ole ollut täydellistä vaan värikalvolta lähtee rihmoja joko linssiin, sarveiskalvoon tai toiseen kohtaan värikalvoa. Muutokset yleensä ovat lieviä, eivätkä aiheuta yleensä oireita.

Lappalaiskoirilla esiintyviä muita sairauksia

- **Epilepsia** = (kaatumatauti) on aivojen sähköisen toiminnon häiriö, joka ilmenee eriasteisina kohtauksina koirilla. Aidon epilepsian synty tapa ei ole täysin selvillä. Epileptiset kohtaukset voivat johtua myös muista sairauksista.
- **Kilpirauhasen vajaatoiminta** = Hypotyreoosissa häiriö ei ole aivojen lähettämässä käskyssä, vaan kilpirauhasen tyroksiinin tuotannossa, jota se ei kykene valmistamaan tai sitä ei esiinny riittävästi. Oireisto voi olla hyvin monenlaista. Aineenvaihdunnan häiriöt näkyvät mm. alentuneena kylmän kestona ja lihomisena. Turkin laatu huononee ja kuivuu, eikä se vaihdu normaalisti. Sairauteen on olemassa lääkityshoito.
- **Addison** = Lisämunuaiskuoren tuhoutuminen tai toimimattomuus aiheuttaa vajaatoiminnan oireita eli Addisonin-taudin. Tautia todetaan nuorilla ja keski-ikäisillä (2-4 vuotiailla) koirilla, nartuilla uroksia enemmän. Yleisiä oireita ovat oksentelu, ripuli, ruokahaluttomuus, vatsakipu ja painon menetys. Addison sairaa koira voi olla väsynyt ja haluton, myös tärinää, lihasheikkoutta ja lihaskipuja voi esiintyä. Sairauteen on olemassa lääkityshoito. Ei yleisesti esiintyvä sairaus.
- **Pompen** = Koirilla Pompen tauti ilmenee mm. hidastuneena kasvuna, toistuvana liman oksentamisena, etenevänä lihasheikkoutena ja jatkuvana läähätyksenä. Tautiin liittyy myös käänteisvirtaus ruuansulatuskanavassa, johtuen laajentuneesta ruokatorvesta sekä sydänpoikkeavuuksia.

Sairauden ensioireet puhkeavat n. seitsemän kuukauden ikäisillä pennuilla. Koska sairaus on etenevä, siitä kärsivät koirat joko kuolevat tai lopetetaan yleensä ennen kahden vuoden ikää. Koirien Pompen tautiin ei ole hoitoa.

**MYYJÄ VAKUUTTAA, ETTÄ LUOVUTUSHETKELLÄ PENTU
ON HÄNEN TIETÄMYKSENSÄ MUKAAN TERVE.**

Allekirjoitukset

ostaja

myyjä

Liite: Vuosittaiset luonnetestitulokset

1= Toimintakyky, 2=Terävyys, 3= Puolustushalu, 4=Taisteluhalu, 5=Hermorakenne 6= Temperamentti, 7= Kovuus, 8= Luoksepäästävyys, 9= Laukauspelottomuus									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	Pisteet
1	1	1	-1	1	3	1	3	+++	140
2	3	3	2	2	3	3	3	+++	240
1	1	1	3	1	3	1	1	+++	150
-1	1	-1	2	1	3	-2	3	+++	114
1	1	1	-1	1	3	1	3	+++	140
1	3	3	2	1	3	1	3	++	174
1	1	3	-1	1	2	1	3	++	127
1	1	1	2	2	2	3	3	+++	206
1	1	3	3	1	1	1	3	++	152
1	2	3	2	1	1	1	3	+	143
-1	1	1	-1	1	2	-2	3	+++	71
1	1	-1	-1	1	2	1	1	++	93
-1	1	1	-1	-1	1	-2	+2a	-	-29
-1	1	3	-1	-1	3	1	3	++	42
2	3	3	2	1	3	1	+2b	+++	174
1	3	3	2	1	3	-2	3	+++	150
-1	1	-1	-1	1	1	1	3	++	78
-1	1	3	2	1	2	-2	3	+++	103
1	1	1	-2	1	3	-2	3	+++	106
2	3	3	2	1	3	3	3	+++	205
1	1	1	-1	1	2	1	3	++	125
2	3	3	2	1	3	1	3	+++	189
-1	1	1	-1	1	2	1	3	++	95
1	1	1	-1	1	2	1	3	+++	125
1	1	1	-1	1	3	1	3	++	140
									14
1	1	3	-2	1	2	-2	3	++	93
1	1	-1	-2	1	2	1	3	+++	113
									0
-1	1	-1	1	1	2	-2	3	++	69
1	3	3	-1	1	3	1	3	+++	144
1	1	1	2	2	2	1	3	+++	190
1	1	-1	-1	1	2	1	3	+++	123
1	1	1	-1	1	3	1	3	-	140
1	3	3	2	1	3	1	3	+++	174
									205
-1	1	-1	-1	1	2	1	3	+++	93
1	3	1	-1	1	2	1	3	+++	127
1	1	3	-1	1	2	1	3	+++	127
-1	3	3	2	1	1	-2	3	-	90
-1	1	1	-1	1	2	1	3	++	95
2	3	3	3	1	1	3	3	+++	185
-1	1	1	-1	1	3	-2	3	+++	86

-1	1	3	-1	1	2	1	3	+++	97	
1	1	1	3	2	3	3	3	+++	231	
2	1	1	3	1	3	1	3	+++	195	
2	3	3	2	2	3	3	3	+++	240	
2	3	3	2	1	3	3	3	+++	205	
-1	1	-1	-1	1	2	-2	3	+++	69	
-1	1	3	-1	1	1	1	3	++	82	
1	1	-1	-1	1	1	-2	3	+++	84	
1	1	3	-1	1	-1c	1	3	+++	82	
1	3	3	3	1	-1a	1	3	+++	124	
									Keskiarvo	126,98

Vuosi 2005

Syntyneitä 1264 Testattuja 62 %syntyneistä 4,91%

2005 pisteet osa-alueittain

1= Toimintakyky, 2=Terävyys, 3= Puolustushalu, 4=Taisteluhalu, 5=Hermorakenne 6= Temperamenti, 7= Kovuus, 8= Luoksepäästävyys, 9= Laukauspelottomuus									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	Pisteet
1	1	1	2	1	3	3	3	++	186
-1	1	-1	-1	1	2	1	3	+++	93
1	1	3	2	1	1	1	3	++	142
1	3	3	2	1	1	1	3	++	144
1	3	1	-1	1	2	1	3	+++	127
1	1	3	2	1	3	1	3	+++	172
1	3	3	3	1	1	3	3	+++	170
-1	1	1	-1	1	2	1	3	++	95
1	1	1	-1	1	2	1	+2a	+++	110
1	3	3	-1	1	2	3	3	+++	145
1	1	1	-1	1	2	-2	3	+++	101
1	1	-1	-1	1	2	-2	3	++	99
-1	1	1	-2	1	3	1	3	+++	100
2	1	3	2	1	3	1	3	+++	187
-1	1	1	-1	1	2	-2	3	+++	71
2	1	3	2	2	2	1	3	+++	207
2	1	3	2	2	3	3	3	+++	238
1	1	1	-1	1	3	1	3	-	140
1	1	3	-1	1	3	1	+2a	+++	127
1	1	1	-1	-1	-1a	-2	3	--	-14
-1	1	3	2	-1	2	1	3	+++	57
160									
1	1	-1	-2	1	2	1	3	++	113
1	1	-1	-1	1	2	1	3	+++	123
-1	1	-1	-1	1	2	-2	+2a	-	54
1	3	3	3	1	3	1	3	+++	184
-1	1	-1	2	-1	2	1	3	-	53
-1	1	1	-2	-1	2	-2	3	+++	-9

1	1	1	-1	1	2	3	3	+++	141
1	1	1	2	1	3	1	3	+++	170
1	1	1	2	1	2	1	3	++	155
-1	1	-1	-2	1	2	1	3	+++	83
1	2	2	2	2	3	1	1	+++	177
1	3	3	2	1	3	1	3	+++	174
1	1	1	2	1	2	3	3	+	171
1	3	3	2	1	1	1	+2a	+	129
									140
1	1	3	2	1	3	1	3	+++	172
-1	1	3	3	1	3	1	3	++	152
-1	1	-1	-1	1	2	-2	+2a	++	54
2	1	1	3	2	3	3	3	+++	246
1	3	3	-1	1	3	1	3	+++	144
1	1	3	2	1	3	1	3	+++	172
-1	1	3	-1	1	2	1	3	+++	97
-1	1	1	-1	1	2	1	3	++	95
-1	3	1	-1	1	2	1	+2a	+++	82
-1	1	1	-1	1	1	1	3	+++	80
-1	1	1	-1	1	2	1	+2b	++	80
-1	3	3	-1	1	2	1	3	++	99
-1	1	1	-1	1	2	1	3	+++	95
-1	1	-1	-1	1	2	1	3	+++	93
-1	1	1	-1	1	3	1	3	-	110
1	1	1	2	1	2	1	3	+++	155
									146
1	3	3	2	1	3	1	3	+++	174
-1	3	3	-1	1	3	1	3	+++	114
1	1	3	2	1	2	1	3	+++	157
1	1	1	3	1	3	3	3	+++	196
1	3	3	-1	1	2	3	3	+++	145
-1	1	1	-1	1	2	1	3	++	95
1	1	1	2	1	3	3	3	+++	186
-1	1	1	-1	1	1	1	3	++	80
								Keskiarvo	127,97

Vuosi 2006

Syntyneitä 1130 Testattuja 53 %syntyneistä 4,78%

2006 pisteet osa-alueittain

1= Toimintakyky, 2=Terävyys, 3= Puolustushalu, 4=Taisteluhalu, 5=Hermorakenne
6= Temperamentti, 7= Kovuus, 8= Luoksepäästävyys, 9= Laukauspelottomuus

1	2	3	4	5	6	7	8	9	Pisteet
-1	1	-1	-2	1	-1c	1	+2a	++	23
-1	1	1	2	1	-2	1	3	++	65
-1	3	3	-1	1	2	1	3	+++	99

-1	1	1	-1	1	-1b	1	+2b	++	35
-1	3	3	2	1	1	1	3	+++	114
2	1	3	2	1	3	3	3	+++	203
1	1	1	2	2	3	1	3	+++	205
-1	1	1	-1	1	-1b	1	+2a	+++	35
-1	1	1	2	1	-1c	1	3	+++	80
1	1	1	-1	1	2	1	3	-	125
1	1	1	2	1	3	1	3	+++	170
1	1	1	-1	1	2	-2	3	+++	101
-1	3	3	-1	1	2	1	3	++	99
1	3	3	2	1	3	1	3	+++	174
-1	1	-1	-1	-1	2	-2	3	++	-1
1	1	1	-1	1	3	1	3	++	140
-1	1	1	-1	1	-1b	1	3	+++	50
2	1	3	2	1	3	3	3	+++	203
1	3	3	-1	1	3	1	3	+++	144
2	3	3	2	1	3	1	3	-	189
1	1	1	-1	1	1	3	3	+++	126
									50
1	1	1	2	1	3	1	3	++	170
-1	1	1	-1	1	2	3	3	+++	111
-1	1	1	-1	1	2	1	3	+++	95
-1	1	1	-1	1	2	1	3	++	95
1	1	1	2	1	3	1	3	++	170
-1	1	3	2	1	3	1	3	+	142
2	1	3	2	1	1	1	3	+++	157
-1	1	-1	-1	1	2	-2	3	++	69
-1	1	1	2	-1	2	-2	3	-	31
2	1	3	-1	1	3	1	3	+++	157
1	3	3	2	1	3	3	3	+++	190
-1	1	1	-1	1	-1b	1	+2b	++	35
1	1	1	-1	1	-2	3	3	+++	81
-2	1	-1	-1	-1	2	-2	3	--	-2
1	3	1	2	1	1	1	3	+++	142
-1	1	-1	-1	-1	2	1	3	-	23
1	1	1	-1	1	1	1	3	+++	110
									190
1	1	-1	-2	1	2	1	3	++	113
1	1	1	2	1	3	1	3	++	170
1	1	3	2	1	2	1	3	+++	157
1	3	3	-1	1	2	1	+2a	+++	114
-1	1	1	-1	1	2	1	3	++	95
1	1	3	2	1	3	1	3	+++	172
-1	1	1	-1	1	2	1	3	++	95
2	3	3	2	2	3	3	3	+++	240
2	1	3	3	1	3	1	3	+++	197
-1	1	3	-1	1	2	1	3	+++	97
-1	3	1	-2	1	2	1	+2a	+++	72

									0
									50
									19
1	3	3	-1	1	2	1	3	++	129
1	1	1	2	1	1	1	3	+++	140
								Keskiarvo	111,70

Vuosi 2007

Syntyneitä 1309 Testattuja 71 %syntyneistä 5,58%

2007 pisteet osa-alueittain

1= Toimintakyky, 2=Terävyys, 3= Puolustushalu, 4=Taisteluhalu, 5=Hermorakenne									
6= Temperamentti, 7= Kovuus, 8= Luoksepäästävyys, 9= Laukauspelottomuus									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	Pisteet
-1	1	1	-2	1	2	1	3	++	85
-1	1	1	-1	1	2	3	3	-	111
1	1	1	-1	1	3	1	3	-	140
2	1	1	-2	1	2	3	3	+++	146
-1	1	-1	-1	1	1	1	3	++	78
1	3	3	2	2	2	3	3	+++	210
-1	1	-1	-1	1	2	-2	3	++	69
-1	1	-1	-1	1	2	1	3	+++	93
-1	1	-1	-1	1	2	-2	3	++	69
-1	1	3	-1	1	3	-2	+2a	+++	73
2	1	1	-1	1	2	1	3	-	140
1	1	-1	2	1	2	1	3	++	153
1	1	3	2	1	2	1	3	+++	157
1	1	3	2	1	3	1	3	+++	172
1	1	1	-1	1	2	1	3	-	125
1	3	1	3	1	1	1	3	++	152
-1	1	-1	2	1	2	1	3	-	123
2	3	3	2	2	2	1	3	+++	209
1	1	-1	2	1	2	-2	3	-	129
1	1	1	-1	1	1	1	3	+++	110
-1	1	1	-1	1	2	1	+2a	+++	80
1	1	1	-1	1	2	1	+2a	++	110
1	1	3	-1	1	2	1	+2a	+++	112
1	1	1	-2	2	2	1	3	+++	150
1	1	3	-1	1	3	3	3	++	158
-1	1	1	-2	1	2	1	3	+++	85
2	1	3	2	1	3	1	3	+++	187
1	3	1	2	1	1	-2	3	+++	118
-2	1	-1	2	1	-1a	1	3	+++	63
1	1	1	-1	1	2	1	+2a	++	110
-1	1	3	2	1	2	1	3	++	127
1	3	1	2	1	1	1	3	++	142
2	1	1	-1	2	3	3	3	+++	206

1	1	1	-1	1	2	1	3	+++	125
-1	1	-1	-1	1	2	-2	3	+++	69
1	1	1	-1	1	2	1	3	+++	125
1	3	3	2	1	3	1	+2a	+++	159
1	1	3	-1	1	1	1	3	+++	112
2	3	3	2	2	3	1	3	+++	224
1	1	1	2	1	1	3	3	++	156
-1	1	1	-2	1	2	1	3	++	85
1	1	3	-1	1	-1a	1	3	+	82
-1	3	3	-1	1	2	1	3	+++	99
-1	1	1	-2	1	2	1	3	+++	85
1	1	1	2	1	1	-2	1	+++	86
1	1	3	-1	1	3	1	3	-	142
2	3	3	3	1	3	3	3	+	215
-1	1	-1	-1	1	2	-2	3	++	69
-1	1	-1	-1	1	3	1	3	++	108
1	3	1	-1	1	2	1	3	+++	127
1	3	3	-1	1	2	1	3	+++	129
2	1	1	2	1	3	3	3	+++	201
1	1	1	2	1	3	1	3	+++	170
1	1	1	-1	1	2	3	3	+++	141
2	1	1	2	2	2	3	3	+++	221
1	1	1	-1	1	2	1	3	-	125
2	1	3	2	1	3	3	3	+++	203
-1	1	3	2	1	1	-2	3	+++	88
1	3	1	2	1	1	1	3	+++	142
-1	3	3	-1	1	1	-2	3	+++	60
1	1	3	-1	1	-1a	1	3	++	82
1	1	-1	2	1	3	1	3	+++	168
-1	1	1	-2	1	2	-2	3	++	61
1	1	3	-1	1	2	1	3	++	127
1	3	1	-1	1	2	1	3	+++	127
-1	1	3	-1	1	2	1	3	+++	97
1	3	1	-2	1	2	1	+2a	+++	102
1	3	3	2	1	3	1	+2a	++	159
1	1	1	2	1	3	1	3	+++	170
1	1	1	-1	1	2	1	3	+++	125
									0
									0
-1	1	1	-1	1	1	1	3	++	80
								Keskiarvo	123,81

Vuosi 2008

Syntyneitä Testattuja %syntyneistä
1334 74 5,55%

2008 pisteet osa-alueittain

1= Toimintakyky, 2=Terävyys, 3= Puolustushalu, 4=Taisteluhalu, 5=Hermorakenne

6= Temperamenti, 7= Kovuus, 8= Luoksepäästävyys, 9= Laukauspelottomuus									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	Pisteet
1	1	3	2	1	2	1	3	++	157
-1	1	1	-1	1	2	1	+2a	++	80
1	1	1	2	1	2	1	+2a	+++	140
1	1	3	-1	2	2	1	3	+++	162
-1	1	3	-1	1	2	1	+2a	++	82
1	1	3	2	1	3	1	3	-	172
-1	3	3	-1	1	2	1	3	+++	99
-1	1	-1	-1	1	2	1	3	++	93
-1	1	-1	-1	1	2	1	3	-	93
-1	1	1	-1	-1	2	-2	3	--	1
-1	1	1	2	-1	3	-2	3	-	46
2	1	1	2	1	1	1	3	+++	155
1	1	1	2	2	3	1	3	+++	205
1	3	3	2	1	3	1	3	+++	174
1	1	3	2	1	3	1	3	++	172
1	1	-1	-1	1	2	1	3	++	123
-1	1	3	2	1	2	1	3	+++	127
1	1	1	-1	1	2	3	+2a	+++	126
1	3	3	-1	1	3	1	3	+++	144
1	3	1	-1	1	2	1	+2a	+++	112
-1	1	-1	-1	1	2	1	3	++	93
1	3	1	2	1	2	1	3	+++	157
1	1	-1	-2	1	2	1	+2a	-	98
1	1	-1	-1	1	2	-2	3	++	99
1	1	1	-1	1	2	1	+2a	-	110
-1	3	1	-1	1	2	1	3	+++	97
2	3	3	2	1	3	1	3	++	189
-1	1	-1	-1	1	3	1	1	+++	78
-1	1	1	-1	1	2	1	3	++	95
2	1	1	2	1	2	1	3	+++	170
2	1	1	-1	1	3	3	3	++	171
1	1	1	-1	1	2	3	3	+++	141
1	1	3	2	1	3	1	3	++	172
-1	1	1	2	1	3	1	3	++	140
-1	1	1	-1	1	1	1	3	++	80
1	1	1	2	1	2	3	3	+++	171
-1	3	1	-1	1	1	1	3	+++	82
1	1	3	2	1	2	1	3	-	157
-1	1	-1	-1	1	2	1	3	+++	93
1	1	1	2	1	1	1	3	-	140
1	1	3	2	1	3	1	3	++	172
1	1	3	-1	1	3	3	3	+++	158
1	1	1	2	1	1	1	3	++	140
-1	1	1	-1	1	2	-2	3	++	71
1	1	-1	-2	1	-1b	1	3	++	68
1	1	3	2	1	1	3	3	+++	158

2	1	3	2	1	1	1	3	+++	157
1	1	1	-1	1	2	1	3	+++	125
1	3	3	2	2	3	1	3	+++	209
-1	2	3	2	1	1	-2	3	++	89
-1	1	1	-1	1	2	1	+2a	++	80
-1	1	1	2	-1	3	1	3	--	70
1	1	3	-2	1	2	1	3	++	87
1	1	1	2	1	3	1	3	+++	170
-1	1	1	2	1	1	1	3	+++	110
-1	1	-1	-2	1	2	1	3	+++	83
-1	1	-1	-1	1	2	-2	3	++	69
-1	1	1	2	1	2	1	+2a	++	110
1	3	1	-1	1	2	1	+2a	+++	112
1	1	1	-1	1	1	1	3	+++	110
1	1	-1	-1	2	2	1	+2a	++	143
1	1	1	-1	1	2	1	3	++	125
2	3	3	3	1	1	3	3	+++	185
-1	1	1	-1	1	2	1	3	+++	95
-1	1	1	2	1	3	-2	3	++	116
1	1	1	2	1	3	-2	3	+++	146
-1	1	1	-1	1	2	1	3	++	95
-1	1	-1	-1	1	2	1	+2a	+++	78
-1	1	1	-2	1	2	1	+2a	++	70
1	2	2	2	1	3	1	3	+++	172
1	1	3	2	1	3	1	3	+++	172
1	1	1	2	1	3	3	3	+++	186
									89
-1	1	3	-2	1	1	1	3	-	72
								Keskiarvo	122,81

Vuosi 2009

Syntyneitä Testattuja %syntyneistä
1098 47 4,37%

Pisteet osa-alueittain

1= Toimintakyky, 2=Terävyys, 3= Puolustushalu, 4=Taisteluhalu, 5=Hermorakenne

6= Temperamentti, 7= Kovuus, 8= Luoksepäästävyys, 9= Laukauspelottomuus

1	2	3	4	5	6	7	8	9	Pisteet
1	1	3	2	1	3	1	+2a	++	157
-1	1	1	-1	-1	2	-2	3	+++	1
-1	3	3	2	1	1	1	3	++	114
1	1	1	-1	1	3	2	3	+++	156
1	1	1	2	1	3	3	3	+++	186
1	1	1	2	1	2	1	3	+++	155
1	3	2	3	1	1	1	3	+++	153
-1	1	1	-2	1	2	-2	3	+++	61
-1	1	1	-1	1	3	1	3	+++	110
-1	1	3	2	1	1	-2	3	++	88

-1	1	-1	-1	1	2	-2	3	+++	69
1	1	3	2	1	2	1	3	-	157
1	1	1	2	1	2	1	3	-	155
-1	1	-1	-1	1	-1b	1	3	-	48
1	1	1	-2	1	2	1	3	+++	115
-1	1	3	2	1	1	-2	3	++	88
1	1	1	-1	1	1	1	+2a	++	95
1	1	3	2	1	1	3	3	+++	158
-1	1	1	-1	1	3	1	3	++	110
1	1	1	-2	1	-1b	1	3	++	70
-1	1	1	-1	1	2	1	3	++	95
2	1	1	2	1	3	3	3	+++	201
1	1	3	-1	1	1	1	3	+++	112
1	1	1	2	1	2	1	3	++	155
1	1	1	-1	1	2	3	3	+++	141
1	3	1	2	1	3	-2	3	++	148
1	1	3	2	1	1	1	3	+++	142
2	3	3	-1	2	3	1	3	+++	194
1	1	3	2	1	3	1	3	+++	172
1	1	3	2	1	3	1	3	++	172
1	3	3	2	1	1	1	3	+++	144
1	1	1	2	1	3	1	3	++	170
1	1	3	-1	1	1	-2	+2b	++	73
1	1	-1	-1	1	2	-2	+2a	++	84
1	1	3	2	1	2	1	3	+++	157
1	1	1	-1	1	3	1	3	++	140
1	3	3	-1	1	3	-2	3	++	120
1	1	-1	-1	1	-1b	1	3	-	78
1	3	3	2	1	3	1	3	+++	174
-1	1	-1	-1	1	2	1	3	++	93
1	1	1	-1	1	2	1	3	+++	125
1	1	-1	-1	1	2	1	3	+++	123
-1	1	-1	-2	1	2	1	3	-	83
-1	1	-1	-1	1	1	1	3	+++	78
1	1	1	-1	1	2	1	+2a	++	110
1	1	3	2	1	3	1	+2a	+++	157
									0
-1	3	1	2	1	1	1	3	+++	112
								Keskiarvo	120,81

Vuosi 2010

Syntyneitä Testattuja %syntyneistä
1139 46 4,13%

Pisteet osa-alueittain

1= Toimintakyky, 2=Terävyys, 3= Puolustushalu, 4=Taisteluhalu, 5=Hermorakenne

6= Temperamenti, 7= Kovuus, 8= Luoksepäästävyys, 9= Laukauspelottomuus

1	2	3	4	5	6	7	8	9	Pisteet
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---------

1	1	1	-1	1	-1b	1	3	++	80
-1	1	-1	2	1	2	1	3	+++	123
1	1	1	-1	1	2	1	3	+++	125
-1	1	1	-1	1	2	1	3	+++	95
1	1	1	-1	1	2	1	+2a	++	110
-1	1	1	-1	1	2	1	3	++	95
-1	1	1	2	1	2	1	3	++	125
-1	1	1	-1	1	2	-2	3	+++	71
-1	1	-1	-2	1	2	-2	3	++	59
1	1	-1	-1	1	2	-2	+2a	-	84
-1	1	1	-2	1	3	1	3	+++	100
1	1	1	-1	2	2	1	3	+++	160
1	1	-1	-1	1	2	-2	3	++	99
-1	1	1	2	1	3	1	3	++	140
-1	1	1	-2	1	2	1	3	+++	85
1	1	1	2	1	2	1	3	+++	155
1	3	1	-1	1	1	3	3	++	128
-2	1	-1	-2	-2	2	-2	3	--	-61
1	1	3	2	1	2	1	3	+++	157
1	1	1	2	1	3	-2	3	+++	146
-1	1	1	-1	1	2	-2	+2a	+++	56
1	1	1	-1	2	2	1	+2a	+++	145
-1	1	1	-1	1	2	1	3	+++	95
-1	1	3	2	1	1	1	+2a	++	97
1	3	1	-1	1	2	1	3	++	127
-1	1	-1	-1	1	2	1	3	++	93
1	1	3	2	1	2	1	3	+++	157
-1	1	-1	1	-2	1	1	3	-	-27
-1	1	1	-1	1	1	-2	3	-	56
1	1	1	-1	1	2	1	3	-	125
1	3	1	-1	1	3	1	3	+++	142
-1	1	1	-2	1	2	1	+2a	++	70
1	1	1	-1	-1	1	1	3	++	40
-1	1	1	-1	1	2	1	3	+++	95
1	1	3	3	1	3	1	3	++	182
-1	1	1	-2	1	2	1	+2b	+++	70
1	1	-1	2	2	2	1	3	+++	188
1	3	3	-1	1	1	1	3	+++	114
1	1	1	-1	1	3	1	3	++	140
1	1	1	-1	1	3	1	3	-	140
1	3	3	2	1	3	1	3	+++	174
1	1	-1	-1	1	2	-2	3	+++	99
1	1	3	-1	1	3	1	+2a	+	127
1	3	3	2	1	2	1	+2a	-	144
1	3	3	2	1	1	1	3	++	144
									0
1	1	-1	-1	1	-1b	3	3	+++	94

Keskiarvo 105,60

Vuosi 2011

Syntyneitä Testattuja %syntyneistä
 1318 16 1,21%

Pisteet osa-alueittain

1= Toimintakyky, 2=Terävyys, 3= Puolustushalu, 4=Taisteluhalu, 5=Hermorakenne
 6= Temperamentti, 7= Kovuus, 8= Luoksepäästävyys, 9=
 Laukauspelottomuus

1	2	3	4	5	6	7	8	9	Pisteet
1	1	1	-1	1	3	1	3	-	140
1	1	-1	-1	1	2	3	3	+++	139
1	3	1	2	1	2	1	2a	++	112
1	1	3	2	1	1	1	3	+++	142
1	1	1	-1	1	1	1	3	++	110
-1	1	-1	-1	-1	2	-2	3	--	-1
-1	1	1	-1	1	2	-2	3	+++	71
1	1	3	-2	1	2	1	2a	+++	102
-1	1	-1	-3	1	2	-2	3	+++	49
-1	1	-1	-1	1	2	1	3	++	93
1	1	-1	-1	1	1	1	3	+++	108
1	1	1	-1	1	2	1	3	+++	125
2	3	3	2	1	3	3	3	+++	205
-1	1	1	-2	1	3	1	3	++	100
1	3	3	2	1	2	3	3	+++	175
1	3	3	2	1	3	1	3	++	174
								Keskiarvo	115,25

Ryhmä: 5

FCI:n numero: 189
Hyväksytty: FCI 24.11.1999
SKL-FKK:n valtuusto 16.11.1996

Suomen Kennelliitto-
Finska Kennelklubben ry

SUOMENLAPINKOIRA (SUOMENLAPINKOIRA)

1/3

Suomalainen rotu

KÄYTTÖTARKOITUS: Alunperin poronhoitotyössä käytetty paimen- ja vahtikoira. Nykyisin myös suosittu seurakoira.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Saamelaiset ovat jo vuosisatojen ajan käyttäneet suomenlapinkoiran tyyppisiä koiria porojen paimennukseen ja vartiointiin Fennoskandian ja Venäjän pohjoisosissa. Näiden koirien perusteella Suomen Kennelklubi hyväksyi lapinpaimenkoiran ensimmäiset rotumerkit vuonna 1945. Nimi muutettiin lapinkoiraksi vuonna 1967. Rodun tyyppi ja rotokuva alkoivat selkiytyä 1970-luvulla, rotumääritelmää on täsmennetty useita kertoja. Rodun nimi muutettiin edelleen suomenlapinkoiraksi vuonna 1993. Rotokuva on vakiintunut nopeasti ja nykyisin rotu on erittäin suosittu pääasiassa koti- ja harrastuskoirana koko Suomessa.

YLEISVAIKUTELMA: Keskikokoa hieman pienempi, kokoonsa nähden voimakasrakenteinen, korkeuttaan hieman pitempi, pitkä- ja tuuheaturkkinen pystykorvainen koira.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Rinnan syvyys on hieman pienempi kuin puolet säkäkorkeudesta. Kuono on hieman kalloa lyhyempi. Kallon on hieman leveyttään pitempi, syvyys on sama kuin leveys.

KÄYTTÄYTYMINEN/LUONNE: Älykäs, rohkea, rauhallinen ja oppimishaluinen. Ystävällinen ja uskollinen.

PÄÄ: Voimakaspiirteinen, verrattain leveä.

KALLO-OSA: Leveä, päälaki hieman kaartuva. Otsa on melko kaartuva. Selvästi havaittava otsauurre.

OTSAPENGER: Selvä.

SUOMENLAPINKOIRA

2/3

POSKET: Poskikaaret selvät.

KUONO-OSA: Voimakas, leveä ja suora; sekä päältä että sivulta katsottuna tasaisesti, mutta vain hieman kapeneva.

KIRSU: Mieluummin musta, kuitenkin karvapeitteen väriin sopiva.

HUULET: Tiiviit.

PURENTA: Leuat voimakkaat. Leikkaava purenta.

SILMÄT: Tummanruskeat, kuitenkin karvapeitteen väriin sopivat, soikeat. Ilme on pehmeä ja ystävällinen.

KORVAT: Keskikokoiset, pystyt tai taittokorvat, verrattain etäällä toisistaan, tyvestään melko leveät, kolmion muotoiset ja varsin liikkuvaiset.

KAULA: Keskipitkä, voimakas ja tuuhean karvan peittämä.

RUNKO

SÄKÄ: Lihaksikas ja leveä, hieman erottuva.

SELKÄ: Vahva ja suora.

LANNE: Lyhyt ja lihaksikas.

LANTIO: Keskipitkä ja hyvin kehittynyt; vain hieman viisto.

RINTAKEHÄ: Syvä, pitkähkö, lähes kyynärpäiden tasolle ulottuva, ei kovin leveä. Kylikiluut ovat hieman kaarevat, eturinta on selvä, ei kovin voimakas.

ALALINJA JA VATSA: Vatsaviiva loivasti kohoava.

HÄNTÄ: Suhteellisen korkealle kiinnittynyt, keskipitkä, tuuha ja pitkäkarvainen. Hännän päässä voi olla J:n muotoinen koukku. Koiran liikkussa häntä on selän päälle tai kupeelle kiertynyt, levossa se saa olla riippuva.

RAAJAT

ETURAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Vahvaluustoiset, voimakkaat, edestä katsottuna suorat ja yhdensuuntaiset.

LAVAT: Hieman viistot.

OLKAVARRET: Samanpituiset kuin lavat. Lavan ja olkavarren välinen kulma on melko avoin.

KYYNÄRPÄÄT: Hieman rintakehän alareunan alapuolella, suoraan taakse suuntautuneet.

KYYNÄRVARRET: Melko vankat, pystysuorat.

RANTEET: Joustavat.

VÄLIKÄMMENET: Keskipitkät, hieman viistot.

KÄPÄLÄT: Korkeahkot, pikemmin soikeat kuin pyöreät, tiheän karvan peittämät. Päkiät ovat kimmoiset ja sivuilta tiheän karvan suojaamat.

Pohjoismainen Kennelunioni
Dansk Kennel Klub
Hundarektarfélag Íslands
Norsk Kennel Klub
Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben
Svenska Kennelklubben

TAKARAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Vahvaluustoiset, voimakkaat, takaa katsottuna suorat ja yhdensuuntaiset. Kulmaukset ovat selvät, mutta eivät kovin voimakkaat.

REIDET: Keskipitkät, leveähköt ja vahvalihaksiset.

POLVET: Eteenpäin suuntautuneet, polvikulma on melko selvä.

SÄÄRET: Suhteellisen pitkät ja jäntevät.

KINTEREET: Kohtuullisen matalat. Kinnerkulma on selvä, mutta ei kovin voimakas.

VÄLIJALAT: Lyhyehköt ja voimakkaat. Pystyasentoiset.

KÄPÄLÄT: Samanlaiset kuin etukäpälät. Kannukset eivät ole toivottavat.

LIIKKEET: Vaivattomat. Vaihtaa melko herkästi ravin laukaksi, joka on mie-luisa liikuntamuoto. Raajojen liike on yhdensuuntaista. Työskennellessään suomenlapinkoira on ketterä ja nopea.

NAHKA: Kauttaaltaan tiivis ja poimuton.

KARVAPEITE

KARVA: Runsasta, varsinkin uroksilla selvä kaulus. Peitinkarva on pitkää, suoraa ja karkeata. Päässä ja raajojen etupuolella karva on lyhyempää. Pehmeää ja tiheää pohjavillaa on oltava runsaasti.

VÄRI: Kaikki värit ovat sallittuja. Yleisvärin tulee olla hallitseva. Yleisväristä poikkeavaa väriä voi esiintyä päässä, kaulassa, rinnassa, rungon alaosassa, raajoissa ja hännässä.

KOKO: Ihannesäkäkorkeus uroksilla 49 cm, nartuilla 44 cm, sallittu poikkeama ± 3 cm. Tyyppi on tärkeämpi kuin koko.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellämainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

- puutteellinen sukupuolileima
- kevyt pää
- puutteellinen otsapenger
- luppakorvat
- liian voimakkaat tai suorat takaraajojen kulmaukset
- jatkuvasti selkälínjan alapuolella kannettu häntä
- pohjavillan puute
- makaava karvapeite
- kihara peitinkarva
- yleisvärin epäselvyys.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- ylä- tai alapurenta
- nikamavika hännässä.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.